

*MASTER
NEGATIVE
NO. 93-81296-18*

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

KUIPER, WOLTER
EVERARD JOHAN

TITLE:

DE LYSIDIS DIALOGI
ORIGINE, TEMPORE

PLACE:

ZWOLLE

DATE:

1909

Master Negative #

93-81296-18

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88PX

DK2

Kuiper, Wolter Everard Johan, 1883-
De Lysidis dialogi origine, tempore, consilio.
Dissertatio inauguralis quam ... publico examini
submitte Wolterus Everardus Johannes Kuiper ...
Zwollae, in aedibus W. E. J. Tjeenk Willink,
1909.

121 p. 23 cm.

Thesis, Amsterdam, 1909.

54723

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35

REDUCTION RATIO: 11x

IMAGE PLACEMENT: IA IIA IB IIB

DATE FILMED: 4-19-93

INITIALS SJGm

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

BIBLIOGRAPHIC IRREGULARITIES

MAIN
ENTRY: Kuiper, Walter Bernard
De Lysidis dialagi origine.

Bibliographic Irregularities in the Original Document

List volumes and pages affected; include name of institution if filming borrowed text.

_____ Page(s) missing/not available: _____

_____ Volumes(s) missing/not available: _____

☒ Illegible and/or damaged page(s): p. 1-87

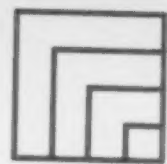
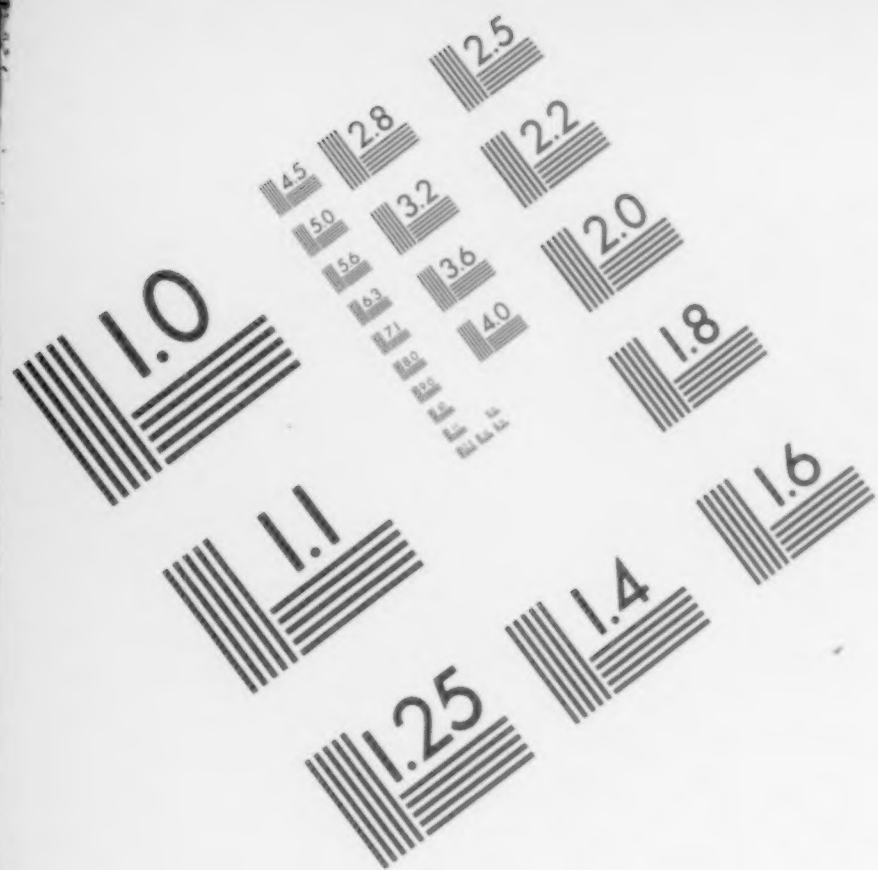
_____ Page(s) or volumes(s) misnumbered: _____

_____ Bound out of sequence: _____

_____ Page(s) or illustration(s) filmed from copy borrowed from: _____

_____ Other: _____

*FILMED IN WHOLE
OR IN PART FROM
A COPY
BORROWED FROM
THE
PENNSYLVANIA
STATE U. LIBRARY*

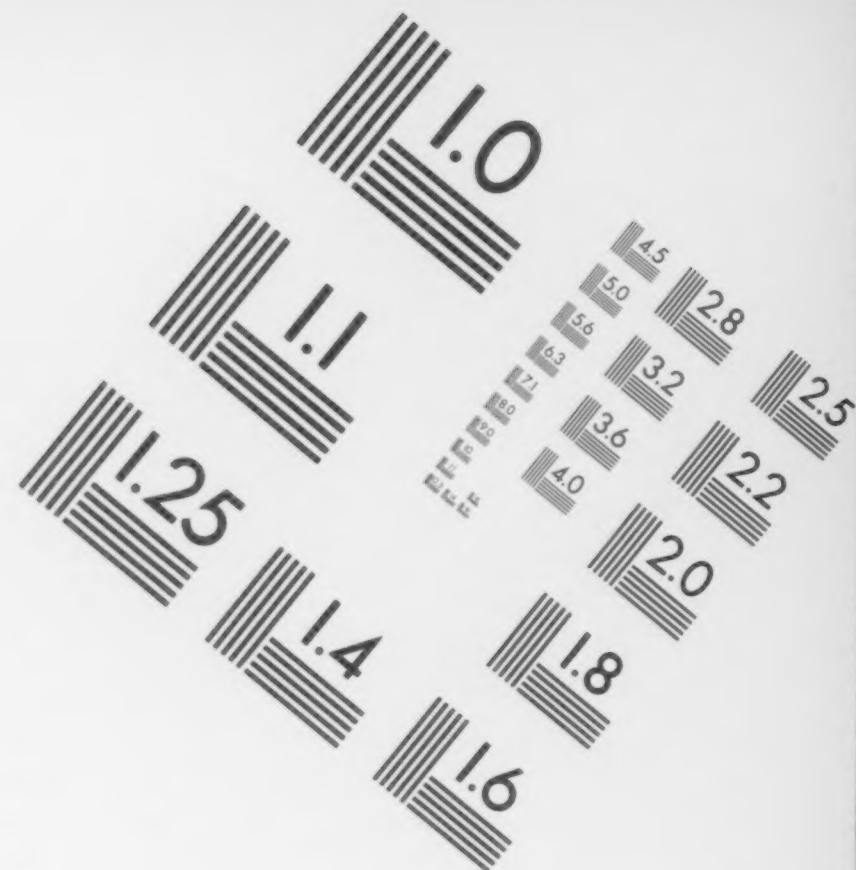

AIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

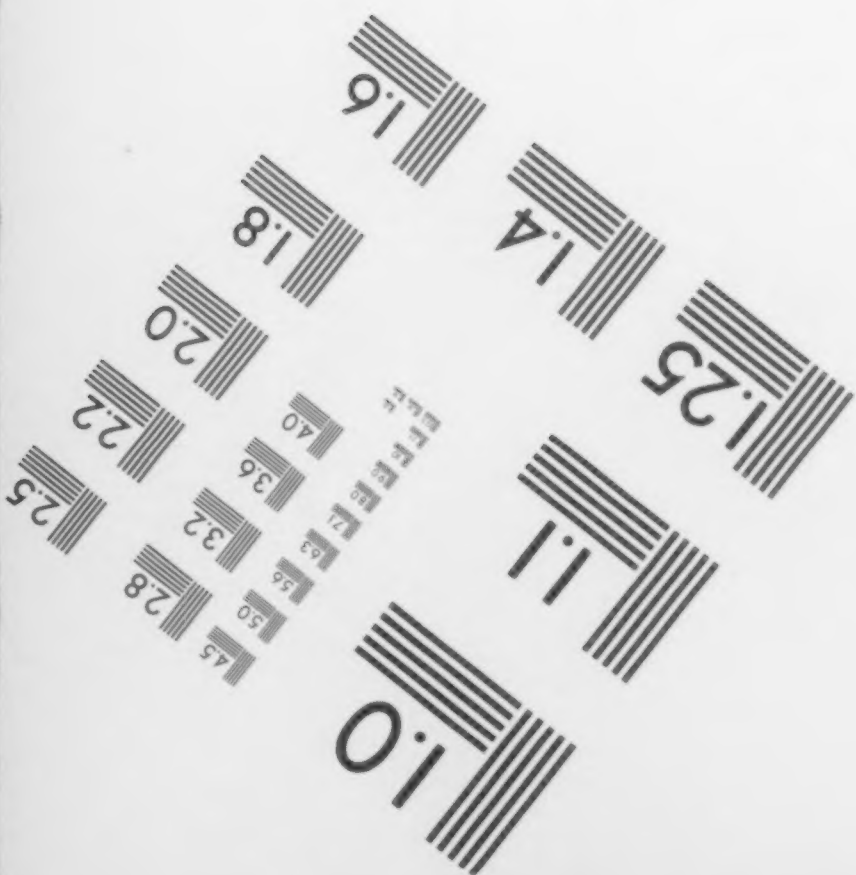
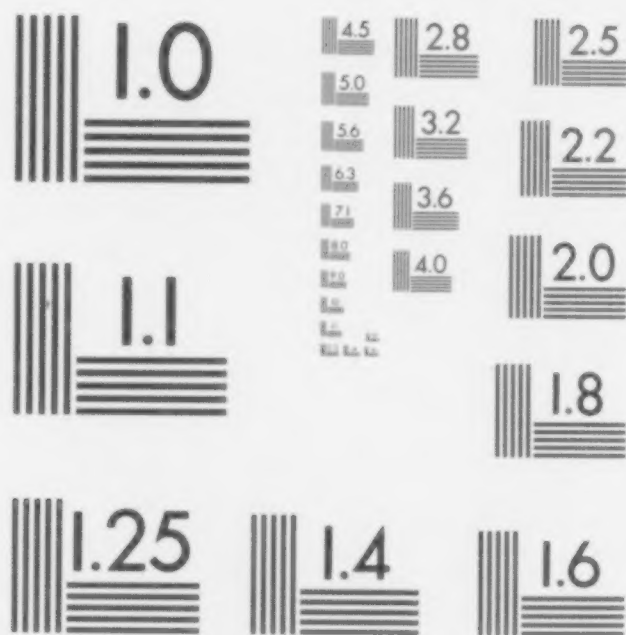
301/587-8202

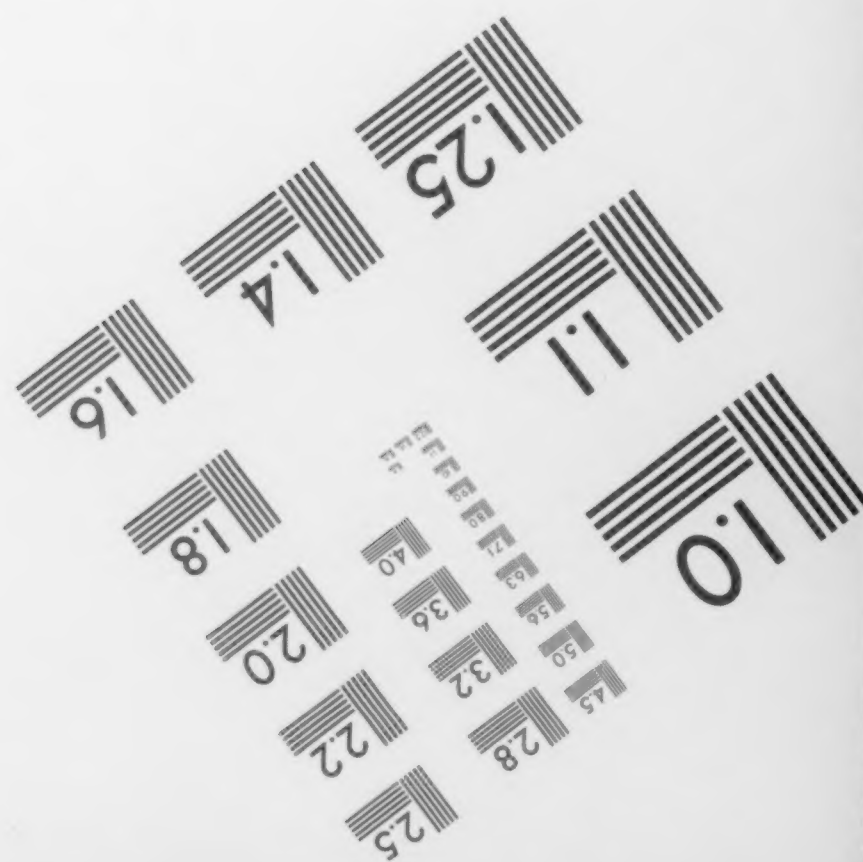
Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

88PX Jk2

Columbia University
in the City of New York

LIBRARY

Kuiper

DE LYSIDIS DIALOGI ORIGINE, TEMPORE,
CONSILIO.

DE LYSIDIS DIALOGI ORIGINE, TEMPORE, CONSILIO.

DISSERTATIO INAUGURALIS, QUAM EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI MANUELIS STRAUB, MED. DOCT., IN FAC. MED. PROF. ORD., NOBILLISSIMAE FACULTATIS PHILOSOPHIAE THEORETICAE ET LITTERARUM HUMANIORUM DECRETO PRO GRADU DOCTORATUS SUMMISQUE IN LITTERARUM CLASSICARUM DISCIPLINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS IN UNIVERSITATE AMSTELODAMENSI RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS PUBLICO EXAMINI SUBMITTET WOLTERUS EVERARDUS JOHANNES KUIPER ZWOLLANUS DIE XXVII MENSIS OCTOBRIS ANNI MCMIX HORA IV

ZWOLLAE IN AEDIBUS W. E. J. TJEENK WILLINK
ANNO MCMIX

PARENTIBUS.

Cum annos, per quos in Universitate Amstelodamensi bonis litteris operam dedi, rursus memori mente percurro, quantum vos, viri clarissimi VALETON, KARSTEN, SIX, tuque vir doctissime GUNNING studiis meis profueritis, penitus sentio ac grato animo profiteor. Doctrina enim vestra educavit me atque instituit, exemplum incitavit. Vobis autem, viri clarissimi DE BOER et BECK, quorum lectionibus ut interesset non contigit mihi, ob voluntatem in hoc opere praeparando mihi praestitam gratias nunc rependo.

Non minus quam ceteros praeceptores meos te colam, cuius mortem iam quarto maeremus anno, clarissime VAN MELLE, idemque carissime, — nam non magister tantum discipulis tuis esse volebas, sed amicus. Dissertationem hanc scribenti semper mihi aderat memoria tui; etenim ingenii alacritate illa, cuius semel cognitae nemo obliviscitur, meis quoque conaminibus attendisses; id neque admiratio tua erga Platonem — spero — impedivisset, et iussisset singularis tua in discipulos benevolentia.

Enumerare beneficia, quae tu, aestimatissime Promotor, optime Pater, per studiorum tempora in me conguessisti, non possum — neque id huius est loci. Consilium tuum semper paratum ipse meus libellus, auxilium numquam desistens libelli singulae paginae testantur.

Itinere academico peracto, vestrae quoque humanitatis libenter recorder, viri clarissimi U. DE WILAMOWITZ MOELLEN-DORFF, ED. NORDEN, ED. MEYER, qui Berolini peregrinum antiqua Germanorum hospitalitate recepistis, nova devinxistis eruditione.

OPERIS CONSPECTUS.

CAPUT I. De dialogi origine	p. 1
Quaeritur, quo iure Lysis dialogus Platoni abiudicatus sit.	
CAPUT II. De dialogi tempore	p. 45
§ 1. Inquiritur, quibus rationibus dialogorum Platoniorum ordinem atque tempora constituere liceat	p. 45
§ 2. Perpenduntur temporis atque ordinis indicia, quae, varias inquirendi rationes sequentibus, Lysis dialogus nobis offert	p. 61
CAPUT III. De dialogi consilio	p. 89
Interpretationum virorum doctorum ratione habita constituitur, quid revera in Lyside scribendo auctor voluerit.	
INDICES	p. 117
Index scriptorum recentiorum	p. 117
Index scriptorum antiquorum	p. 119
Index dialogorum	p. 119

CAPUT I.

De dialogi origine.

Quaeritur, quo iure Lysis dialogus Platoni abiudicatus sit.

Apud grammaticos Alexandrinos de Lysidis dialogi origine nullum fuisse dubium, ex Diogenis Laertii libro pro certo cognoscere licet. Libro enim tertio Vitarum, ubi agit de Platonis vita doctrinisque, hic illic ¹⁾ tamquam genuinum philosophi scriptum memorat Lysidem. Idem ²⁾, dialogorum Platoniorum dispositionem referens, quam fecit Thrasyllus, eadem tetralogia, qua Theagem, Charmidem, Lachetem, enumerat Lysidem. Non magis Aristophanem Byzantium hoc scriptum Platoni abiudicasse, ex eodem Diogene colligere possumus. Aristophanes enim alique — ut § 61 Diogenes narrat — *εἰς τριλογίας ἔλκουσι τοὺς διαλόγους*, non tamen omnes dialogos, at quatuordecim coniunctis epistulis, *τὰ δ' ἄλλα καθ' ἑν καὶ ἀτάκτως*. Inter quatuordecim eos dialogos, quorum tantum nomina a Diogene proferuntur, Lysis non occurrit. Non igitur in trilogiam inclusit Lysidem Aristophanes; at inter ea scripta, nominibus non memorata, quae nullo certo ordine tradiderit Aristophanes, Lysidem dialogum non defuisse, ex ipso Diogenis testimonio apparere iudicamus. Is enim, si Lysidem damnavisset Aristophanes, hoc procul dubio memorasset. Neque in Thrasylli catalogo Lysidis nomen occurreret, si spurium duxisset

¹⁾ Diog. Laert. III, 35. 51.

²⁾ D. L. III. 59.

dialogum Aristophanes; quippe cuius tabula in tetralogiis suis formandis Thrasyllus usus sit, ut iure suspicantur viri docti ¹⁾).

Si autem rogatur, quantum valeat Diogenis, Thrasylli, Aristophanis iudicium ad cuiusvis dialogi fidem vel confirmandam vel imminuendam, respondendum est, eo quod reiecerint dialogum, spurium esse hoc opus satis firme constare; neque tamen, quod ii in ordinem suum receperint dialogum, de huius operis origine genuina dubitare, non amplius licere. Ea enim scripta, quae tunc temporis omnium consensu spuria ducebantur ²⁾, Axiochus, Demodocus, Sisyphus, alia, nostri quoque aequales nullo discrimine damnant. Quo apparet, Aristophanem, quem primum data opera hanc quaestionem investigasse opinamur, non futilibus usum esse principiis in spuriorum scriptorum tabula constituenda. Plures tamen tamquam germanos Platonis dialogos recepit Aristophanes, ut Minoa, Alcibiadem alterum, Hipparchum, quos nunc omnes homines philosopho abiudicant. Quapropter recte conicitur, ab iis, qui ante Aristophanem bibliothecae Alexandrinae praecessent, quique poetarum tantum studiis incumbere solerent, nonnullos dialogos, falso Platonis nomine ornatos, acceptos esse, quorum originem dignoscere Byzantius non amplius potuerit.

Itaque si Minoa Platoni attribuere nolumus, Lysidis dialogi authenticam Aristophanis Byzantii auctoritate confirmare non licet; verumtamen, si de Lysidis authenticam quis dubitet, praeter solitam rationem argumentandi refutandique, quae in defendenda cuiusvis dialogi authenticam adhibetur, subsidium adest singulare, quo hoc opus Platoni vindicare posse videmur. Nam exstat testimonium, quod, quamquam non statim demonstrat, genuinum hunc esse dialogum, nos tamen monet, ut in abiudicando summa utamur cautione. Testimonium est Colotis, philosophi Epicurei, qui tertio ante Christum saeculo fere ineunte doctrinas quasdam, in Lyside dialogo obvias, refutare conatus est, idque libello, quem inscripsit *πρὸς τὸν Πλάτωνα*

¹⁾ GROTE, Plato I. 165.

²⁾ Diog. Laert. III, 62.

Ἀδων ¹⁾). De Colote postea uberius nobis disserendum erit. Iam nunc notetur, scripti eius titulum et fragmenta in Voluminibus Herculanensibus ²⁾ ad nos pervenisse. Non eo ipso tamen, quod ex Colotis libello constat, sexaginta fere annis post Platonis mortem adscriptum huic esse Lysidem, eorum argumenta refelli videntur, qui spurium esse asseverant dialogum. Ipsa illa argumenta erunt perpendenda; quae si levia nulliusque pretii esse apparuerint, nihil fortasse impediet, quin cum Colote Lysidem Platoni adiudicemus. Quod statim facere nobis liceret, omnia falsi quae videntur indicia neglegentibus, unius hominis testimonio si confirmaretur Lysidis genuinitas, Aristotelis. Sed Aristoteles, quamquam in illa Moraliū parte ³⁾, ubi de Amicitia agit, placita quaedam, quae in Lyside dialogo quoque occurrunt, obiter refert, Lysidis nomen nusquam memorat, neque vero earum opinionum fautorem vel oppugnatorem nominatim dicit Platonem.

Quam ob rem praecipui huius dialogi obtrectatores, ASTIUM dico et SCHAARSCHMIDTIUM, aut omnino negaverunt ⁴⁾, inter Lysidem et Aristotelem ullam esse necessitudinem, aut contenderunt ⁵⁾, dialogi Capitibus X—XII imitationem et amplificationem contineri loci illius Aristotelici.

Patet, demonstrari non posse invictis ut aiunt argumentis, Aristotelem Platoni tribuisse Lysidem dialogum. Si tamen firmis indiciis apparebit, eum cognitum habuisse Lysidem et in Ethicis suis conscribendis respexisse, hoc non parvum lucrum erit. Authentiam enim dialogi aliquanto minus dubiis obnoxia erit, si demonstratum erit Aristotelis temporibus eum iam exstitisse.

¹⁾ *Ἀδων* scripsi sicut PAPE, Wörterb. d. Griech. Eigennamen s. v. et KIRCHNER, Prosopogr. Att. 9574 (II. p. 609, cf. Consp. Demot.) Retinent argumenta, propter quae *παροξυσμωδία* nomen, Platonis editores, cum tamen in tribus epigrammatis primo pentametri loco occurrat. (Anthol. Palat. VII 287. 2. 537. 2. IX 567. 4).

²⁾ Vol. Herc. Coll. alt. VI 112—120. Iterum edidit W. CRÖNERT, Stud. z. Palaeogr. u. Papyrusk. VI (1906) p. 6, p. 163.

³⁾ Ethic. Nicom. VIII. I (II), 6. p. 1155.

⁴⁾ FRIED. AST, Platons Leben u. Schriften (anno 1816) p. 434/35.

⁵⁾ C. SCHAARSCHMIDT, Die Sammlung der Platon. Schriften (anno 1866) p. 405.

Sed priusquam de genere huius necessitudinis diiudicemus, cetera eorum, qui damnant dialogum, argumenta audienda sunt.

Inter primos, nisi fallor, Lysidem dialogum spurium duxit FRIDERICUS AST. Cuius argumentis refutatis dialogum Platoni vindicare conati sunt STEINHART ¹⁾, SUSEMIL ²⁾, SCHULZE ³⁾, VON STEIN ⁴⁾, HERMANN ⁵⁾, alii. Sed postquam anno 1866 SCHAARSCHMIDT, argumentis, quae antea quinquaginta annos AST promoverat, confirmatis nec non novis argumentis allatis, denuo obelo notavit Lysidem, dialogi authenticam defendere, si parvulas quasdam dissertationes, in gymnasiorum programmata insertas, excipio, nemo suscepit, immo multi viri docti, SCHAARSCHMIDTII iudicio confisi, aut subditicium opus duxerunt dialogum aut inter dubiae originis scripta habuerunt. Sic LÜDDECKE ⁶⁾ Lysidem prorsus abiudicavit Platoni, DITTENBERGER ⁷⁾, CONSTANTINUS RITTER ⁸⁾, LUTOSLAWSKI ⁹⁾ in dubium vocaverunt eius genuinitatem.

Primo igitur loco accuratius de ASTIO dicendum erit. Is anno 1816 librum edidit, cuius praelongus est titulus:

Platons Leben und Schriften — Ein Versuch, im Leben wie in den Schriften des Platon das Wahre und Aechte vom Erdichteten und Untergeschobenen zu scheiden, und die Zeitfolge der ächten Gespräche zu bestimmen.

Huius libri parte altera, pauca praefatus de Platonis philo-

¹⁾ Platon's Sämmtl. Werke, Uebersetzt von Hieronymus Müller, mit Einleitungen begleitet v. Karl Steinhart (1850).

²⁾ F. Susemihl, Die genetische Entwicklung der platon. Philosophie (1855—1860).

³⁾ R. Schulze, De dialogi Platonici, qui inscribitur Lysis, argumento et consilio (1860).

⁴⁾ H. v. Stein, Sieben Bücher zur Gesch. des Platonismus I. (1862).

⁵⁾ K. F. Hermann, Gesch. u. System d. plat. Philosophie (1839).

⁶⁾ C. Lüdtke, Die Frage d. Echtheit u. Abfassungszeit des Euthydemus (1897) p. 22. Die Terminologie im Menon (1900).

⁷⁾ W. Dittenberger, Die Chronol. d. plat. Dialoge. Hermes. Bd. 16 (1881) p. 327.

⁸⁾ C. Ritter, Untersuch. über Plato (1888) p. 99.

⁹⁾ W. Lutoslawski, The Origin and Growth of Plato's Logic (1897) p. 145, 536.

sophiae indole, deque eius studiorum et dialogorum consilio ac fine, amplis dissertationibus deinde eos, quos genuinos ducit dialogos, illustrat, nempe Protagoram, Phaedrum, Gorgiam, Phaedonem, Theaetetum, Sophistam, Politicum, Parmenidem, Cratylum, Philebum, Symposium, Politiam, Timaeum, Critiam; tum de dialogis, quos Platoni abiudicat, eodem modo acturus, fundamenta, quibus nisus a genuinis Platonis operibus spuria illa distinxit, hisce detegit verbis ¹⁾: „Wir gehen zum schwierigsten Theile unserer Untersuchung über, zur kritischen Prüfung derjenigen Gespräche, deren Aechtheit bisher fast allgemein anerkannt worden ist. Die Schwierigkeiten, mit denen die höhere Kritik überhaupt zu kämpfen hat, da nicht selten Alles zuletzt nur von der inneren Ueberzeugung und der subjectiven Ansicht, ja oft vom blossen Gefühle abhängt, vermehren sich hier noch dadurch, dass Platon auch in der neueren Zeit so viele Verehrer gefunden hat, die, einmahl gewöhnt, die Gespräche dieser Art, mit denen sie sich vertraut gemacht haben, für ächt platonische zu halten, nur mit Mühe sich jenen Glauben werden entreissen lassen; denn es wird ihnen schwer fallen, jene Gespräche als ächte aufzugeben, so als müssten sie sich von geliebten Freunden trennen, an deren Umgang sie einmahl gewöhnt sind. Von der anderen Seite aber muss es der Verehrer des Platon, der den Geist seiner Philosophie, seine Denkweise und die Eigenthümlichkeit seiner Darstellung tiefer erforscht zu haben sich bewusst ist, unerträglich finden, diesen so einzigen Weisen noch immer verkannt zu sehen, indem man ihm Werke anmuthet, die seines Geistes unwürdig sind, also ihn von der Höhe seiner Kunst und Wissenschaft zu der niederen Sphäre eines ganz gewöhnlichen wohl auch unkünstlerischen und unphilosophischen Schriftstellers herabzieht.“

Quam incerta ac periculosa sit illa methodus, quis non videt? Si enim indolis cuiusdam scriptoris formata nobis ut ita dicam imagine, huic imagini unice credimus, et iudicio nostro tamquam obrussa usi, genuina scriptoris opera ab iis, quae falso ei tribuantur, seiungere volumus, maximopere

¹⁾ l. l. p. 376.

nobis curandum est, ut veritati, quam plurimum potest, respondeat imago nostra. Ad veritatem autem ea condicione proxime appropinquabimus, si, non quae maxime admiramur scriptoris opera, neque quae claro ac sublimi auctore dignissima ipsi iudicamus, sed ea, quae certis testimoniis ut genuina eius traduntur scripta, materiae instar afferentes, scriptoris illud simulacrum formamus.

Contra ASTIUS, unius illius testis, cui omnino non diffidendum esse iudicant viri docti, Aristotelis dico, auctoritate plane reiecta, ad imaginem quandam, non Platonis, at ipsius pulchri, veri, sublimis, dialogos qui feruntur Platonis exegit, omne scriptum, quod aliqua ex parte non pulchrum, non verum, non sublime ei videbatur, obelo notavit. Sic Leges damnavit, refellitque Aristotelis testimonium, hoc argumento nisus, esse Critiam supremum Platonis opus ¹⁾. Quasi non simul in duobus operibus scribendis occupatus esse posset philosophus! Sic minorem Hippiam reiecit, ipsum hunc dialogum indicio esse iudicans, quam nihil valeret Aristotelis testimonium ad spuria genuinaque scripta distinguenda ²⁾. Sic Apologiam, Critonem, Menonem, ceteros dialogos, sic tandem Lysidem Platoni abrogavit.

Hoc uno alter ille Lysidis damnator, de cuius argumentis disserendum erit, SCHAAARSCHMIDT, ab ASTIO differt, quod contra in spuriis genuinisque dialogis diiudicandis profectus est ab Aristotele. At is quoque inde ab initio negavisse videtur, mutari posse hominis, per tot annos arti et philosophiae incumbens, non tantum opiniones doctrinasque, sed etiam formam compositionis, stilum, atque in scribendo consilia. Itaque ex iis scriptis, quae tamquam Platonis opera Aristoteles laudavit ³⁾, Republica, Timaeo, Legibus, Phaedone, Symposio, Theaeteto, Phaedro, doctrinas quasdam immutabiles ⁴⁾ anno-

¹⁾ l. l. p. 390.

²⁾ l. l. p. 464.

³⁾ cf. l. l. p. 93 sq.

⁴⁾ l. l. p. 117. „Lässt sich auch aus Platon's Schriften ein eigentliches System . . . nicht gewinnen, so treten doch in den echten Werken gewisse Grundgedanken, leitende Principien und Hauptsätze mit solcher Klarheit und Bestimmtheit hervor," e. q. s.

tavit, certam rationem compositionis et stili derivavit ¹⁾, certa scribendi consilia constituere ²⁾ conatus est, tunc ceteris, qui vulgo Platoni adscribuntur, dialogis ad hanc normam comparatis, omnes praeter Gorgiam et Protagoram Platone indignos esse iudicavit. Quibus consiliis ductus scripto mandaverit Plato doctrinas suas, ex Phaedri loco notissimo pagina 275 sq. effecit SCHAAARSCHMIDT, parum memor, opinor, talem legem, etiamsi ab omni parte cum proprio Platonis iudicio congrueret, nullamque mutationem pateretur, in iis tantum dialogis necessario valere, quos post Phaedrum esse scriptos, certis indiciis constaret.

Omnia autem totius SCHAAARSCHMIDTI inquisitionis fundamenta accurate spectare et percensere, non huius esse libri videtur. Ceterum, siquid in Lysidis compositione et orationis habitu, siquam sententiam, in hoc dialogo occurrentem, scriptorisve consilium, quatenus ex colloquii tenore vel fine appareat, indicare opinatur SCHAAARSCHMIDT, dialogum Platoni esse abiudicandum, talia indicia suo loco a nobis tractabuntur.

Verum enim vero unum damnationis ASTIUS ³⁾ attulit argumentum, ex Antiquitatum Graecarum doctrina petitur. Auctor Lysidis — ita monet ASTIUS — Socratem die Hermacorum gymnasium adeuntem facit, quod adultis non erat licitum. Quin hoc sciverit Plato, nemo potest dubitare. Ergo Lysis dialogus opus Platonis non est. — Sufficit fortasse ad absurdum ducere hoc argumentum tali syllogismo: Lege vetitum esse, adultum hominem die Hermacorum gymnasium introire, quivis civis Atheniensis sciebat; in Lyside dialogo Socrates, homo adultus, fingitur eo die gymnasium intrans; ergo hic dialogus ab Atheniensi scriptus esse non potest. Nam non intelligimus, cur vitium, quod Platoni tribui non liceat, alius Atheniensis — Atheniensem enim fecisse dialogum, nemo neget — facile commiserit. Sed concedamus ASTIO, minus facile Platonem in eiusmodi re peccaturum fuisse quam quemvis alium Atheniensem: quid lucramur? De toto edicto illo nihil amplius

¹⁾ l. l. p. 144 sq.

²⁾ l. l. p. 130 sq.

³⁾ l. l. p. 432.

novimus quam id, quod in oratione sua contra Timarchum Aeschines orator nobis tradidit § 35 (10), quodque paragraphis 38, 39 (12) nomine *NOMON* textui additum est. Ipsius oratoris verba nihil nos docent; ex paucis enim illis „καὶ περὶ Ἑρμαίων ἐν ταῖς παλαιστοῖς“ nihil concludere licet. Interdictum autem illud de palaestris iuxta alia eiusmodi praecepta § 38 sq. his traditur verbis: καὶ οἱ γυμνασάρχαι τοῖς Ἑρμαίοις μὴ ἐάτωσαν συγκαθίεναι μηδὲν τῶν ἐν ἡλικίᾳ τῷ τρόπῳ μηδεὶ· ἐὰν δὲ ἐπιτρέπη καὶ μὴ ἐξείργῃ τοῦ γυμνασίου, ἔροχος ἔστω ὁ γυμνασιάρχης τῷ τῆς ἐλευθέρων φθορᾷ νόμῳ. Quae praecepta quin essent genuina, id est ex ipsa Solonis lege illa, quae memoratur § 32 (6) ¹⁾, desumpta, sive a grammatico quodam, iuris Attici perito, sive ab ipso oratore, Ast nihil adhuc dubitabat. Nunc vero post multas virorum doctorum inquisitiones de legibus testimoniisque in Atticas orationes insertis, E. DRERUP ²⁾ in Annalibus Fleckeisenianis, quamquam multa, quae alii ante eum debebant, servare conatur, strenuis argumentis evincit, damnamam esse eam legem, quae occurrit in Timarchea oratione § 36 (12). Unum ex indiciis, quibus utitur ille, pugnare legem cum Platonis dialogo *Lyside*, a nobis nimirum non adhibebitur. Sed alia restant falsi indicia, ad discrepantiam, quae inter ipsa oratoris verba et documentum illud exstat, pertinentia. Ea iam per se ad legem damnamam sufficere mihi videntur. De quibus haec sunt DRERUP verba ³⁾:

„Den Zeugnissen der Rede gegen Timarch, die eine erheblich ungeschicktere Hand verraten als die gefälschten Einlagen der Kranzrede und der Midiana, entsprechen die Gesetzesformeln, unter denen sich keine einzige findet, die auch nur mit einiger Wahrscheinlichkeit als ein Product attischen Geistes angesprochen werden könnte. Gleich das § 12 eingelegte Gesetz über den Knabenunterricht ist gegenüber den Angaben des Redners in § 9—10 solchermassen unvoll-

¹⁾ Aesch. Tim. 32 (6). σκέψασθε . . . , ὅσην πρόνοιαν περὶ σωφροσύνης ἐποίησεν ὁ Σόλων ἐκείνος, ὁ παλαιὸς νομοθέτης.

²⁾ Fleckeisen's Jahrbücher Suppl. 21. p. 223 sq.

³⁾ l. l. p. 305.

ständig, dass an einem Auszug aus dem originalen Gesetze nicht gedacht werden kann: so fehlen trotz des ausdrücklichen Hinweises (διαρρήδη ἀποδείκνυσαι) Bestimmungen über die Zeit des Schulbeginnes und Schulschlusses sowohl (πρῶτον μὲν ἦν ὅσον προσήκει εἶναι τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον εἰς τὸ διδασκαλεῖον — καὶ πηρὶ καὶ ἀπύρῳ) wie über die Zahl der zusammen zu unterrichtenden Knaben (ἔντα μὲν πύσων παίδων εἰσέναι § 9); die Paidotriben und Palaestren sind nicht erwähnt; wir erfahren nicht was für Jünglinge und von welchem Alter die Schule oder Palaestra besuchen durften (καὶ τοὺς νεανίσκους τοὺς εἰσφοιτῶντας οὕστινας δεῖ εἶναι καὶ ἄστυας ἡλικίας ἔχοντας), hören nichts von der Behörde, die sich hierum zu kümmern hatte (καὶ τὴν ἀρχὴν ἣτις ἔσται ἡ τούτων ἐπιμελησομένη), nichts von der Aufsicht der Paedagogen (καὶ περὶ παιδαγωγῶν ἐπιμελείας), vom Mouseienfest in der Schule (καὶ περὶ Μουσείων ἐν τοῖς διδασκαλείοις) und von der Συμφοίτησις τῶν παίδων § 10. Nur die beiden Notizen über die Oeffnung und Schliessung der διδασκαλεῖα und über das jetzt auch durch Aristoteles *II. A. c. 56³* bestätigte Alter der Choregen sind vom Fälscher verwertet; [daneben aber stehen die fremden Vorschriften, die z. T. anderweitigen Nachrichten aus dem Altertum widersprechen: denn wenn dem Gymnasiarchen aufgetragen wird, am Hermäenfeste Niemanden τῶν ἐν ἡλικίᾳ in die Palaestra einzulassen, so bezeugt Plato *Lysis* 206 D das Gegenteil, wie bereits FRANKE (S. 735) bemerkt hat (καὶ ἅμα ὡς Ἑρμαῖα ἄγουσαν, ἀναμεμυγμένοι ἐν ταῦτόν εἰσιν οἱ τε νεανίσκοι καὶ οἱ παῖδες), und die Situation dieses selben Dialogs beweist uns, dass auch älteren Leuten der Zutritt keineswegs verwehrt war (vgl. L. GRASBERGER, *Erziehung und Unterricht im klassischen Altertum I S. 251*.). Höchst sonderbar sind die im Gesetze statuierten Ausnahmen (Sohn, Bruder, Schwiegersohn des Lehrers, wo bleibt z. B. der Vater?), während die unabwendbare Todesstrafe für den Gesetzesverächter ungeheuerlich erscheint. Einen νόμος τῆς ἐλευθέρων φθορᾷ giebt es im Attischen Rechte nicht, das für den angedeuteten Fall nur die γρῶσις προαγωγείας kennt; die Choregen wurden auch nach Aristoteles *II. A. c. 56³* ὑπὸ τῶν φυλῶν, nicht ἐπὶ τοῦ δήμου gestellt“.

Iam videmus, eam legem, etiamsi argumento ex Lyside sumpto nullam vim tribuere velimus, tot continere vitia ac discrepantias, ut iure pro spuria ducatur. Quibus perpensis, si in illa de Hermacis quaestione optandum est nobis inter Lysidis et falsae legis, in Timarchea occurrentis, testimonia, nemo negabit, Lysidem dialogum, opus procul dubio quarto ante Christum saeculo conscriptum, multum praevalere.

Factum illud igitur, quod ad obelo notandum dialogum iam solum sufficere videbatur, nullum esse apparuit ¹⁾. Cetera ASTII argumenta, quatenus non tangunt universum dialogi consilium ²⁾, — quae ultimo demum capite huius libelli de Lysidis auctoris consiliis agentes data opera tractabimus — omnia spectant artem et compositionem.

Sic AST in dialogi initio reprehendit scenae descriptionem nimis elaboratam ³⁾, quasi numquam legisset Phaedrum, Protagonam, Rempubicam admirator ille Platonis. Ac miratur, quod non noverit Micci palaestram Socrates, qui tamen in palaestris ac gymnasiis diem degeret ⁴⁾, et hanc ob causam quoque Platoni abiudicat Lysidem. Hoc argumentum — argumentum si vocari debet — uno tantum responso refutari potest, hoc nempe: Hanc palaestram casu quodam nondum noverat Socrates; nam — quod addidit auctor — erat nuper aedificata. Talibus enim indiciis si constituitur, falsum esse quempiam dialogum, ubi subsistemus?

Nec tamen desunt, quae maioris videantur momenti. Ut

¹⁾ Viri docti, qui contra ASTIUM Lysidis genuinitatem asseruerunt, sed prorsus falsum esse documentum illud Timarcheanum nondum perspexerunt, alia ratione nodum solvere conati sunt. Vide BECKER, Charicles ed. II t. II p. 21 et p. 189 sqq.; MÜLLER—STEINHART l.l. I. Lysis Ann. 3; SCHULTZE l.l. p. 2.

²⁾ l.l. p. 431.

³⁾ „Schon der Eingang verräth einen unplatonischen Schriftsteller: die genaue Beschreibung des Wegs, den Socrates gemacht, und die Angabe der Localitäten, wie im Charmides“ (l.l. p. 432).

⁴⁾ „Das Unwahrscheinliche, dass Sokrates, der immer die Gymnasien besuchte, um sich mit den Jünglingen zu unterhalten, die neue Palaestra des Mikkos, der überdies sein Freund und Verehrer genannt wird, nicht gekannt habe.“

recte vidit AST, in Lyside dialogo Socratem monere Hippothalem *ταπεινὸν τὰ παιδικὰ καὶ συστέλλειν* ¹⁾, cum contra in Phaedro ²⁾ amator *ὡς θεὸν αὐτὸν ἔκρινον ὄντα ἑαυτῷ ὅλον ἄγαλμα τεκταίνεται τε καὶ κατακοσμεῖ*. Iniuria tamen contendit, hoc esse Platonium, illud a Platone alienum ³⁾. Nam quis non videt, in Phaedro designare tantum Platonem id, quod fit, sed quaestionem, utrum recte fiat necne, omnino non attingere?

Hanc incriminationem, ab ASTIO prolatam, graviolem et ampliolem reddidit SCHAAERSCHMIDT. Ostendit ab Hippothale impurum amorem et homine Platonico indignum induci, quem amorem elevare arte sua aut purgare philosophia nullo modo auctor conatus sit ⁴⁾. Ille in errorem, temporibus illis communem, incidit SCHAAERSCHMIDT, quo errore nonnumquam inducebantur viri docti, ut de amore corporis, praecipue de mutuo inter viros amore Platonem eadem iudicantem facerent, quae ipsi iudicabant. Attamen cum e Symposio tum e Phaedro novimus, secundum Platonem omnem amorem nasci ex sensuum quadam emotione. Accuratissime de hac re disseruit Ivo BRUNS ⁵⁾. Is de illis agens doctrinis, quae in Phaedro Symposioque dialogis de amore exhibentur, mea quidem sententia luculenter indicat, hanc fuisse Platonis opinionem: verum amorem, licet praestantissimam hominis partem ad idearum elevet contemplationem, initio numquam pulchri

¹⁾ Lysis 210 E.

²⁾ Phaedr. 252 D. E.

³⁾ „Ganz unplatonisch ist die Behandlungsweise des Liebling, die 210 E empfohlen wird, das *ταπεινὸν* und *συστέλλειν*, das nur auf ein gemeines Liebesverhältnis anwendbar ist, dagegen im Phaedros der Liebhaber seinen Geliebten erhebt und zu einem Götterbilde schmückt 252 D. E.“ (l.l. p. 433).

⁴⁾ „Hippothales der Vertreter einer unreinen, sinnlichen Liebe, welche nicht etwa durch die Darstellung geädelt und durch Philosophieren zu läutern versucht wird, sondern durch Sokrates sogar eine Unterstützung empfängt“ (l.l. p. 402.)

⁵⁾ Attische Liebestheorien. Neue Jahrb. f. d. kl. Alt. III (1900) 1. Abt. S. 17 f.f. = Vorträge und Aufsätze 6.

corporis admiratione atque cupidine vacare ¹⁾. De qua re quam recte iudicaverit BRUNS, cognoscet quicumque huius reminiscitur ex Symposio sententiae: δεῖ τὸν ὁρθῶς ὄντα ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἄρχεσθαι μὲν νέον ὅτι ἐστὶ ἐπὶ τὰ καλὰ σώματα καὶ πρῶτον μὲν ἐρὸς αὐτῶν ἐρᾶν ²⁾ vel Phaedri legit capita XXXI, XXXII, XXXIV—XXXVI, ubi imprimis haec notentur verba ³⁾: καὶθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τοιχῇ διέλοιμεν ψυχὴν ἐξάστην, ἱπομόρφῳ μὲν δύο τινὲ εἶδη, ἱριόχων δὲ εἶδος τρίτον, καὶ νῦν ἔτι ἡμῶν ταῦτα μενέτω. ὅταν δ' οὖν ὁ ἱριόχος ἰδὼν τὸ ἐρωτικὸν ὄμμα, πᾶσαν αἰσθήσει διαθεσμένης τὴν ψυχὴν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου κέντρων ὑποπλησθῇ, ὁ μὲν εὐπειδὴς τῷ ἱριόχῳ τῶν ἱππῶν, αἰεὶ τε καὶ τότε αἰδοῖ βιαζόμενος, ἑαυτὸν κατέχει μὴ ἐπιτηδᾶν τῷ ἐρωμένῳ· ὁ δὲ οὔτε κέντρων ἱριόχων οὔτε μάλιστα ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βῆα φέρεται, καὶ πάντα πράγματα παύχων τῷ σύζυγι τε καὶ ἱριόχῳ ἀναγκάζει ἵεναι τε πρὸς τὰ παιδικὰ καὶ μυστρίαν ποιῆσθαι τῆς τῶν ἀγροδισίων χάριτος. τὰ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνεται ἀγανακτοῦντε, ὥς δὲ καὶ παρὰ τοῦ ἀναγκάζοντος· τελειοῦντε δέ, ὅταν μηδὲν ἢ πέρας κακοῦ, πορεύεσθαι ἀγομένῳ, εἴσαντε καὶ ὁμολογήσαντε ποιῆσαι τὸ κελεύμενον, καὶ πρὸς αὐτῷ τ' ἐγένοντο καὶ ἰδὼν τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστροφίαν.

Neque minus BRUNSI opinionem confirmant Phaedri capituli XXXVI haecce verba ⁴⁾: ἐπιθυμῶ δὲ (τὰ παιδικὰ) ἐκείνῳ παραπλησίως μὲν, ἀσθενεστέρως δέ, ὁρᾶν, ἄπτεσθαι, γιγνέσθαι, συγκρατίζεσθαι· καὶ δὴ, οἷον εἰκός, ποιῶ τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ συγκοιμῇ τοῦ μὲν ἐραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅ τι λέγει πρὸς τὸν ἱριόχον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι· ὁ δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἐραστὴν καὶ γιγνέσθαι, ὥς σφόδρ' εὖρον ἀσπαζόμενος· ὅταν τε συγκρατίζονται, οἷός ἐστι μὴ ἂν

¹⁾ „Denn da in der Liebe stets der ganze Organismus, der Körper und die Seele, in ihrem edlerem wie dem triebartigen Teile, gleicherweise erschüttert und krank ist, muss auch in den Fällen, wo sich die Liebe schliesslich zu einem idealistischen Bunde erklärt, die Sinnlichkeit erregt sein“ (Vorträge u. Aufsätze p. 122).

²⁾ Symp. 210a.

³⁾ Phaedr. 253 C, 253 E, 254 A. B.

⁴⁾ Phaedr. 255 E, 256 A.

ἀπαρηθῆναι τὸ αὐτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἐρῶντι, εἰ δεηθείη τυχεῖν· ὁ δὲ ὁμόζυξ αὐτῷ μετὰ τοῦ ἱριόχου πρὸς ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγον ἀντιτείνει.

Verum sane est — quod et hic et sequenti Phaedri capite (XXXVII) apparet —, secundum Platonis iudicium refrenari debere corporis cupidinem et tandem suppressi. At ex eo ipso apparet, amorem Platonicum a sensuum cupidine numquam prorsus esse alienum. Cupido enim refrenata et subacta nihilo minus cupido est ¹⁾.

His rebus perpensis, si Hippothalis personam, eiusque erga Lysidem amorem, qualem dialogi auctor induxit, nobiscum consideramus, nihil est, quod Platone iudicetur indignum. Immo pingitur ubique Hippothalis amor tamquam pudicus et ab omni immodestia alienus. Quare, si memores eorum verborum, quae ex Phaedro dialogo supra attulimus, decernere debemus, uter equus apud Hippothalem fortior sit ac praevalidus, certe non dubitabimus rectum illum dicere et album, τιμῆς ἐραστὴν μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς ²⁾, αἰεὶ αἰδοῖ βιαζόμενον ³⁾. Rogante enim Socrate, quis puer pulcherrimus ei videatur, Hippothales statim erubescit, ac pudore captus nihil respondet ⁴⁾; postea autem Lysidem, cum Socrate disserentem, ipse alloqui omnino non audent, quin etiam ab eo conspici veretur ⁵⁾. Iuvenem, tali erga puellam amore captum, si hodiernus quidam auctor nobis pingat, nonne criticus, eum auctorem increpans, quod impurum amorem et libidinosum inducat, prorsus videatur ridiculus?

Ceterum amor ille, qui amantem iam poetam fieri cogebat ⁶⁾, nunc adiuvante Socrate amatum ad philosophiam ducturus

¹⁾ Phaedr. 256 B. ἐγκρατεῖς αὐτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες, δονλωσάμενοι μὲν ὃ κακία ψυχῆς ἐνεργήσῃ, ἐλευθερώσαντες δὲ ὃ ἀρετῇ.

²⁾ Phaedr. 253 D.

³⁾ Phaedr. 251 A.

⁴⁾ Lysis 204 B.

⁵⁾ Lysis 207 B. προσήλθον δὴ καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ δὴ καὶ ὁ Ἱποθάλης, ἐπειδὴ πλείους ἑώρα ἐριστιμένους, τούτους ἐπηλυσιμέμενος προσέστη ἢ μὴ ὅτεο κατόρεσθαι τὸν Λύσιον, διδοῦς μὴ αὐτῷ ἀπεχθάνοιτο. cf. 210 E.

⁶⁾ Lysis 204 D. 205 C. D. cf. Symp. 196 E. πᾶς γοῦν ποιητὴς γίγνεται, καὶ ἄριστος ἢ τὸ πρῶτον, οὐδ' ἂν ἔρως ἄρρηται.

est; nam contendit quidem Socrates, se amantem docere velle, quo modo puer ab eo capi possit ¹⁾ — id quod rursus Platone Socrateque indignum iudicavit SCHAAARSCHMIDT —, docet autem revera, quomodo philosophia capiatur. Et puer tali conatu dignus est, quod ²⁾ ex prima Lysidis delineatione iam statim spectari ³⁾ potest, nam sic eum delineavit dialogi auctor: καὶ εἰσίστηναι ἐν τοῖς πινυμένοις καὶ ῥαυτοῖς ἐστραγγιζόμενος καὶ τὴν ὄψιν διαφέρειν, οὐ τὸ καλὸς εἶναι μόνον ἄξιός ἀκοῦσαι, ἀλλ' ὅτι καλὸς τε καὶ ἀγαθός ⁴⁾.

At hoc quoque SCHAAARSCHMIDT ⁵⁾ reprehendit, quod propter adspexit καλὸς τε καὶ ἀγαθός vocetur Lysis, cum tamen animi facultas Platoni sit ἡ καλοκαγαθία, non corporis. Et ad hoc demonstrandum Theaeteti dialogi verba comparat, ubi dicitur ⁶⁾: καλὸς γὰρ εἶ, ὃ Θεαίτητε, καὶ οὐχ, ὥς ἔλεγε Θεόδωρος, αἰσχρός· ὁ γὰρ καλῶς λέγων καλὸς τε καὶ ἀγαθός.

Verum sane est, καλοκαγαθίαν secundum Platonem animi esse condicionem. Et hoc quoque libenter SCHAAARSCHMIDT concedimus, Theaetetum, quamvis turpi sit facie, pulchrum tamen ideo dici, quia pulchro et nobili animo sit; sed ex eo nihil apparet nisi hoc, veram hominis pulchritudinem animi contineri nobilitate. At hoc in Lyside dialogo neglegi et negari, iniuria contendit SCHAAARSCHMIDT. Καλὸς τε καὶ ἀγαθός enim dicitur Lysis, non quod pulcher sit corpore, sed quia facie, motu, habitu, postremo toto adspectu — ita ὄψιν intelligendam esse arbitror — animi eius nobilitas cognoscitur. Hoc igitur inter se differunt Theaetetus et Lysis, quod hic iam statim toto adspectu, ille sermone demum suo ostendit, animi veram eam pulchritudinem sese possidere. Quare si probare voluisset SCHAAARSCHMIDT, Lysidis delineationem a Platone alienam esse, debuerat demonstrare, secundum Platonem animi cuiusdam

¹⁾ Lysis 206.

²⁾ Lysis 206 E.

³⁾ I. I. p. 403. „Es gehört gleichfalls zu den Uebertreibungen des Verfassers, dass p. 207 A Lysis durch sein blosses Aussehen als καλὸς τε καὶ ἀγαθός erkannt wird: nach sokratisch-platonischen Begriffen hat die καλοκαγαθία, welche eine Charaktereigenschaft ist, mit der körperlichen Schönheit durchaus nicht zu schaffen.“

⁴⁾ Theaet. 185 E.

hominis nobilitatem ex verbis eius tantum conspici posse. Quod quia neque demonstravit, et eam opinionem procul dubio Platoni imputare noluit, Lysidis dialogi verba ea, de quibus agitur, nullum falsi indicium afferre, iam nobis constet necesse est.

At alia quoque sunt, quae offenderunt SCHAAARSCHMIDT, Lysidis pueri imaginem, qualem dialogi auctor designavit, contemplantem. Nempe contendit, omni colore carere Lysidis et Menexeni puerorum personas ¹⁾, nec tamen eam criminationem argumentis confirmat. Difficile est — concedo — talis rei absentiam verbis arguere: difficilius vero est, iudicium, argumentis plane nudatum, perpendere aut impugnare. Verum enim vero comparemus cum Lyside personas quasdam ex uno alterove dialogo, cui genuinam Platoniam originem non derogat SCHAAARSCHMIDT, ut videamus, num revera tanto pallidior sit Lysidis pueri imago.

Comparandi gratia Phaedrum sumamus, quem hic illic in mentem revocare dicit Lysidem SCHAAARSCHMIDT. Cognovimus Phaedrum — dictu paene supervacaneum est — discendi, audiendi, disputandi semper cupidum, sapientiae virorumque sapientium admiratione eo usque progressum, ut non tantum eorum scripta iterum atque iterum perlegere, et, si fieri possit, memoria tenere velit, sed etiam minimas actiones gestusque suos exemplo atque auctoritate summi cuiusdam viri — haud sine ineptia — confirmare ac stabilire studeat. ²⁾ Sagax praeterea et facetus et iucundus sine dubio Phaedrus nobis apparebit legentibus Capita I—III, XI, XII, ubi tot praebentur urbanitatis, ingenii, curiositatis eius documenta, ut postremo tamquam amici mente tenere putemus Phaedri imaginem.

Phaedrus autem iuvenis adultus videtur, at Lysis adhuc

¹⁾ I. I. p. 402. „Die beiden Jünglinge selbst aber. . . sind farblos genug gehalten, wenn sie auch hier und da an den Phaedrus des gleichnamigen Gesprächs und an den schönen Kleinias des Euthydem erinnern.“

²⁾ Phaedr. 227 A. τῷ δὲ σὺ καὶ ἐμὲ ἐταίρῳ πευθόμενος Ἀκουμένῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιεῖται τοὺς περιπάτους· γηραί γὰρ ἀκοπωτέρους εἶναι τῶν ἐν τοῖς δρόμοις.

puer est. Ideo in personae eius delineatione iniuria expectes eam subtilitatem, quae placebat in Phaetro. Quis enim nescit, adulterum hominum ingenia et animos longe maiore discrimine inter se distare quam puerorum? Itaque si generis cuiusdam puerorum specimen videtur redditum esse imagine Lysidis, nec — ut in Phaetro — certi hominis, non est quod miremur. Ecce autem quam egregie genus illud — nobile et amore dignum — describatur. Audimus enim *γυλίζου* ¹⁾ esse Lysidem (quo fortasse similis est Phaetro), et proeunte colloquio ipsum eum cognoscimus animo attentum ²⁾, at modestum ³⁾ simul et simplicem ⁴⁾. Neque minorem artem exhibuit scriptor ad animi eam intensionem, qua ardent pueri nobiliores, ad modestiam, ad simplicitatem depingendam, quam qua arte Phaetri apparuit ingenium et audiendi ardor. Quod, inspectis iis, quos attulimus, locis, extemplo quivis concedet. Quis praeterea, cui cordi sunt adulescentuli ingenui, non eius generis insignia agnoscit pagina 211 A, ubi Lysis, *μάλα παιδίζῳς καὶ γυλίζῳς*, ut Socratem narrantem inducit auctor, *λάθρα τοῦ Μενέξενου, αμυρόν πρὸς μὲν λέγων ἔφη ὁ Σώκρατες, ἄπειρ καὶ ἔμοι λέγεις, ἰπὲρ καὶ Μενέξενον*.

Hisce indiciis satis demonstrari mihi videtur in Lysidis quidem pictura non desiderari colorem. Ut Menexeni delineatio eandem curam exhibeat ac Lysidis imago, iniuria postules. Secundas enim is agit partes: a colloquio prorsus abest capitibus IV—VI, postea per unum tantum caput, nempe nonum, munere responsoris solus perfungitur. Attamen Menexeni quoque persona non delitescit in umbra, nec a scriptore negligitur. Timiditatis Menexenum haud accuses: hoc Lysidi dissimillimus esse apparet. Quod statim cognoscere licet pagina 207 B, ubi *μεταξὺ παιζῶν* Menexenus apodyterium intrans, Socratem, Ctesippum, ceteros colloquentes inter se conspicatus, extemplo adire nihil veretur. Et postea quoque

¹⁾ Lys. 206 D. *γυλίζου* γάρ, ὁ Σώκρατες διατηρόντως ἐστί.

²⁾ Lys. 213 D. *ἰδοῦμαι γὰρ μοι ἄξοντ' αὐτὸν ἐκφεύγειν τὸ λεχθὲν διὰ τὸ σφόδρα προσέχειν τὸν γόντ τοῖς λεγομένοις· δηλὸς δ' ἔν καὶ ὅτε ἠχούτο οὕτως ἔχον.*

³⁾ Lys. 207 A. *τίος μὲν οὐκ ἔστιν τε καὶ οὐκ ἐστὶ μόνος προσέειπαι.*

⁴⁾ Lys. Cap. IV, V.

videmus, modestia saltem non antecedere Lysidi Menexenum. Cum enim Socrates a Lyside se moneri contendit, ut interroget Menexenum de quadam re, quam ipse Lysis nesciat, at Menexenum scire, se arbitrari dicat, statim Menexenus: *τί οἶν οὐκ ἐρωτᾷς* ¹⁾; . Deinde per totum dialogum, si ambo alloquitur pueros Socrates, identidem prior respondet Menexenus ²⁾; ac etiam ammentem et clara voce *πάν γ'* dicentem eum facit dialogi auctor, cum Lysis verecundia captus taceat ³⁾. Nonne iterum certum quoddam puerorum genus egregie nobis illis indiciis delineavit auctor, attentione haud minus ardentium, sed laudem honoremque praeter modum cupientium, aequalibus tantum non invidentium? Nonne apte iis indiciis illustravit Menexeni primam illam delineationem, pagina 211 A. C. exhibitam, quo loco iocose sane at pro certo non temere a Socrate *δεινός* vocatur et *ἐριστικός*?

Pallorem igitur in pueris illis frustra et sine causa carpsit SCHAAARSCHMIDT; haud maiore iure, ut opinor, contendit, citius atque saepius erubescere tam Lysidem quam Hippothalem. Rubrum illud — sic docet nos vir doctissimus — ab auctore dialogi ex Protagora sumptum est ⁴⁾, ubi Hippocrates iuvenis rogatus, num sophistes fieri cupiat, etiam erubescit, sed quanto aptius — ita exclamat SCHAAARSCHMIDT — quam Lysis, cum rogatur, num aliquid falsi ab eo quaesiverit Socrates ⁵⁾. Sed hoc loco ipse SCHAAARSCHMIDT est, qui aliquid falsi quaesivit ex Lyside dialogo, ubi p. 213 D haec legimus: *ἄρα μή, ἦν δ' ἐγώ, ὁ Μενέξενε, τὸ παράπαν οὐκ ὀρθῶς ἐζητοῦμεν; οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὁ Σώκρατες, ὁ Λύσις. καὶ ἅμα εἰπὼν ἠρυνθίσαν· ἐδόκει γάρ μοι ἄξοντ' αὐτὸν ἐκφεύγειν τὸ λεχθὲν διὰ τὸ σφόδρα*

¹⁾ Lysis 211 D.

²⁾ Lysis 216 A, 218 D.

³⁾ Lysis 222 A.

⁴⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 403: „So wird man nicht zweifeln dass dieses viele unnatürliche Roth eine aus dem Protagoras bezogene Schminke sei.“

⁵⁾ l. l. p. 403. „Erröthen muss Lysis (213 D) wie Hippokrates im Protagoras (312 A); aber wie unendlich passender ist das Erröthen des Hippokrates bei der Frage, ob er denn auch ein Sophist werden wolle, als das des Lysis, dass er sich von Sokrates Falsches habe abfragen lassen.“

προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις. Non igitur ob illam quaestionem, quam fingit SCHAAARSCHMIDT, colorem mutat puer, nam non is est, qui interrogatur, at Menexenus; sed quod, etsi non rogatur, tamen respondet, quod — ut nostrates dicunt — iam loquitur, antequam ad eum perventum est. Tali causa et in schola et alibi erubescere solent pueri. Aptissimus igitur Lysidis rubor, et ad puerum eius aetatis eiusque generis depingendum magna arte allatus.

Si fieri potest, etiam aptius quam aptissime Hippothales erubescit. Attamen haec quoque minime sibi placere indicat SCHAAARSCHMIDT his verbis ¹⁾: „und bedenkt man vollends, dass p. 204 Hippothales gleichfalls erröthen muss, was uns dreimal gesagt wird (B. C. D.) und am Schluss mit obligater Verstärkung — ὁ δὲ Ἰπποθάλῃς ἐπὶ τῆς ἡδονῆς παρτοδαπὰ ἡγίει χρώματα — wiederkehrt“ e. q. s. Primum notemus, verbis „am Schluss“ designari locum duodeviginti post paginas occurrentem ²⁾, ubi Hippothales audita conclusione, ad quam tandem pervenit Socrates — ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γνησίῳ ἔρασι καὶ μὴ προσποιήτῳ φιλοῦσθαι ἐπὶ τῶν παιδιῶν — et erubescit et pallescit voluptate. Ad conclusionem illam, satis inopinato factam, colorem mutare Hippothalem, non mirum esse videtur. Si tamen indicet quis, illud παρτοδάπα ἡγίει χρώματα nimis immodicum esse, et ideirco Platone indignum, legat e. g. Reipublicae Lib. I. p. 336 B, ubi Thrasymachus sophistes hoc modo in scenam producit: Καὶ ὁ Θρασύμαχος πολλάκις μὲν καὶ διαλεγόμενον ἡμῶν μεταξὺ ὄρμα ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγον, ἔπειτα ἐπὶ τῶν παρακαθήμενων διεκωλύετο βουλομένων διαζοῦσαι τὸν λόγον· ὥς δὲ διεπαισάμεθα καὶ ἐγὼ ταῦτ' εἶπον, οὐκέτι ἡσυχίαν ἤγειν, ἀλλὰ ἀνιστάμενος ἐαυτὸν ὥσπερ θηρόν ἤκεν ἐφ' ἡμᾶς, ὥς διαρπασόμενος. καὶ ἐγὼ τε καὶ Πολέμαρχος δέισαντες διεπτοίθημεν.

Ex hac Thrasymachii descriptione satis perspicuum est, a Platonis ratione non esse aliena ea quae leguntur p. 222 B. Mirabilius etiam scriptor reprehenditur a SCHAAARSCHMIDTIO propter paginam 204 B—D. Ibi Hippothales, rogatus quis inter

¹⁾ l. l. p. 403.

²⁾ Lysis 222 B.

pueros pulcherrimus ei videatur, erubescit, deinde Socrates, dicens se iam omnia intelligere, a deo enim sibi esse datum, ut amantem et non amantem inter se distinguere possit, etiam maiorem ei inculcit ruborem. Quid convenientius? Quod autem tunc Hippothales ab amico eius Ctesippo irridetur, quod nunc eum pudeat ac nihil dicere velit, cum contra amicos dies noctesque vexet Lysidis laudibus, rursus aptissimum videtur. In hac irrisione semel vel bis occurrere verbum ἐρωδιῶν, quid mirum?

Sed — sit venia comparationi — canem ferire si quis vult, fustis numquam deest. Arguit SCHAAARSCHMIDT etiam, Ctesippi personam huius dialogi imitationem esse Euthydemei ¹⁾, et sic quoque confirmari iudicat Lysidis athetesis. Quid? Falsus ille Plato, Lysidis auctor, imitatore ergo Platonis quam Platonem imitari maluit! Nam Euthydemum dialogum quoque spurium ²⁾ iudicat SCHAAARSCHMIDT. An fortasse ex hac imitatione apparet, Euthydemum et Lysidem dialogos ab eodem auctore esse scriptos et ita cum illius spuria origine huius originem coniungendam esse? At hoc non proposuit SCHAAARSCHMIDT, neque talem protulit suspicionem, auctorem Lysidis Euthydemum dialogum, quem errore quodam Platoni tribuisset, tamquam verum Platonis opus imitatum esse ³⁾. Immo hoc uno argumento, quod similes videantur inter se Ctesippus Lysideus et Euthydemi dialogi persona, adductus esse videtur SCHAAARSCHMIDT, ut censeret, imitatore

¹⁾ l. l. p. 403. „Ktesipp endlich ist der identischen Figur des Euthydem nachgebildet, so dass die Personen des Gesprächs von verschiedenen Seiten her zusammengebracht erscheinen.“

²⁾ l. l. p. 326 sq.

³⁾ Hanc explicationem vel illam, eidem auctori tribuendos esse Lysidem et Euthydemum, fortasse proponere poterat SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 401, ubi haec dicit: „Selbst ein unechter Dialog scheint berücksichtigt zu sein, Euthydem nämlich, dessen Paeanier Ktesipp auch in Lysis auftreten muss (vgl. 206 C folg.), um als gewaltiger Eristiker, wie er dort den beiden Sophisten gegenüber tritt, erwähnt zu werden (p. 211 C δεινὸς γὰρ ὁ ἀνθρώπος — Κτησίππου μαθητής).“ At, ut iam diximus, nihil tale proposuit.

Praeterea notetur, Ctesippum Paeanensem non p. 206 in scenam produci, ut p. 211 tandem memoretur tamquam ἐριστικός, sed ut iam statim p. 206 de Hippothalis erga Lysidem amore certiore faciat Socratem.

esse scriptorem Lysidis et ideo falsarium. Si autem ex Ctesippi delineatione argumentum petens, revera probare voluisset, iniuria Platoni adscribi Lysidem dialogum, mea opinione aut debuerat demonstrare, Ctesippum exhibere πρόσωπον, quale numquam depingere potuisset Plato, aut saltem hoc documentis affirmandum fuerat, Ctesippi Lysidei imaginem cum illius Ctesippi imagine tam arcte congruere, ut compilatoris opus dicenda sit, non poetae.

Ex sola autem similitudine nihil efficere licebat SCHAAARSCHMIDTIO. Neque enim Protagoram damnavit, quod Socrates Protagoreus similis esset ei Socrati, qui in Republica induceretur, neque ob Phaedri personam, et in Symposio et in Phaedro dialogo occurrentem, unum alterumve horum scriptorum obelo notavit. Nos igitur nihil impediatur Ctesippi persona, quominus Lysidem dialogum Platoni tribuamus. Unus enim et idem homo est Κτήσιππος ille ὁ Παιωνιεύς, qui Euthydemum et Dionysodorum sophistas sophisticis armis aggredditur ¹⁾, atque is qui ridet Hippothalem in Lysidis dialogi initio ²⁾. Revera cum inter Socratis fuisse amicos ex Phaedro dialogo ³⁾ colligi potest. Socratis morti enim inter ceteros adfuisse dicuntur Κτήσιππος ὁ Παιωνιεύς καὶ Μενέξενος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχθονίων.

Quid igitur miremur, duas illas imagines inter se convenire, quandoquidem unus homo, isque non persona ficta, sed qui revera exstitit iuvenis et omnibus viris Socraticis notus erat, utraque imagine depingitur? Quid tandem similitudinem illam ostendere arbitremur nisi artem pictoris?

Vix magis iustae sunt ceterae reprehensiones, a viris doctis SCHAAARSCHMIDTIO, ASTIO, ceteris, prolatae, quae compositionem spectant dialogi. Sic Ast ⁴⁾ „insulsum” et Platone indignum iocum illum de Darii ζωμῶ ⁵⁾ iudicavit, parum memor fortasse,

¹⁾ Euthydemus 273 A. Κτήσιππος, νεανίσκος τις Παιωνιεύς

²⁾ Lysis 203 A. ἐσταῖθα ἀντίτερον . . . Κτήσιππος τῷ Παιωνιεύ

³⁾ Phaedo 59 B.

⁴⁾ l. l. p. 432.

⁵⁾ Lysis 209 D. τί ἄρα ὁ μέγας βασιλεὺς; πότερον τῷ ποταμῶντι νίει . . . μᾶλλον ἢ ἐπιτρέψαι ἐρωμένων χορῶν ὃ τι ἂν βούληται ἐμβλεῖν εἰς τὸν ζωμὸν ἢ ἡμῶν c. q. s.

pueros esse Lysidem et Menexenum, pueros, magistri ludum visitantes et adhuc a paedagogis ductos ¹⁾, non iuvenes. At SCHAAARSCHMIDT aliud quid insulsi reperire sibi visus est p. 212 A, quod his verbis detegit increpatque ²⁾: „Wie abgeschmackt ist es z. B., dass Sokrates, nachdem er sich in der oben ³⁾ mitgetheilten Ausführung des xenophontischen Themas als φιλέταυρος dargestellt hatte, gleich darauf erklärt, er wäre von dem Besitz eines Freundes so weit entfernt, dass er nicht einmal wisse was Freundschaft sei (p. 212 A)“.

Etiam si revera ita dixisset Lysidis auctor, libenter eum defenderem. Nam quot homines amare cupiunt, etsi, quid revera sit amor, non sciunt, vel natate, vel peregrinari, vel quidvis aliud facere, licet harum rerum naturam non perspiciant. Neque fortasse SCHAAARSCHMIDT hominem, talem animi conditionem profitentem, insulsum et stolidum duxisset. Sed cum sic accepit verbum φιλέταυρον, quasi diceret Socrates, se amare amicos suos, Lysidis auctori imputavit insulsiatatem a se ipso fictam. Non enim dicit Socrates, se amare amicos suos, at contendit se cupere adipisci amicum ¹⁾: τυγχάνω γὰρ ἐκ παιδὸς ἐπιθυμῶν κτήματός του, ὥσπερ ἄλλος ἄλλον. ὁ μὲν γὰρ τις ἵππους ἐπιθυμεῖ κτᾶσθαι, ὁ δὲ κύνας, ὁ δὲ χορσίον, ὁ δὲ τιμῆς. ἐγὼ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα πρόως ἔχω, πρὸς δὲ τὴν τῶν φίλων κτῆσιν πάντῃ ἐρωτικῶς, καὶ βουλομένην ἂν μοι φίλον ἀγαθὸν γενέσθαι μᾶλλον ἢ τὸν ἄριστον ἐν ἀνθρώποις ὄντορα ἢ ἀλεκτρονόνα, καὶ καὶ μὰ Δία ἔγωγε μᾶλλον ἢ ἵππον τε καὶ κύναν οἶμαι δέ, καὶ τὸν κύναν, μᾶλλον ἢ τὸ τοῦ Λαοφίλου χορσίον κτήσασθαι δεξαμένην πολὺν πρότερον ἐταῖρον [μᾶλλον ἢ αὐτὸν Λαοφίλον]. οὕτως ἐγὼ φιλέταυρός τις εἰμι· ἡμᾶς οὖν ὁρῶν, σέ τε καὶ Λύσαν, ἐκπέπληγμαι καὶ εὐδαιμονίζω, ὅτι οὕτω νέοι ὄντες οἷοί τ' ἐστὶν τοῦτο τὸ κτῆμα ταχὺ καὶ ὀφείδως κτᾶσθαι, καὶ σὺ τε τοῦτον οὕτω φίλον ἐκτήσω τάχῃ τε καὶ σφόδρα, καὶ αὖ οὕτως σέ· ἐγὼ δὲ οὕτω πόρρω εἰμὶ τοῦ κτήματος, ὥστε οὐδ' ὄντινα τρόπον

¹⁾ Lysis 208 C.

²⁾ l. l. p. 402.

³⁾ l. l. p. 401: „eine mit Uebertreibungen, ja mit Albernheiten untermischte Verbreiterung der sokratischen Aeusserung aus Xenoph. Mem. I c. 6. § 14.” De hac re agebimus p. 27.

⁴⁾ Lysis 211 E.

γίγνεται φίλος ἕτερος ἑτέρου οἶδα, ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτὰ
σε βούλομαι ἐρεῖσθαι ὥστε ἔμπειρον.

Ex ultimis hisce verbis alterum SCHAAARSCHMIDTI errorem cognoscere licebit: non se nescire contendit Socrates, quid sit amicitia ¹⁾, neque hoc rogat puerum, quid amicitia sit, sed quomodo alter alteri amicus fiat. Fieri enim potest, ut homo quidam sensu quodam amicitiae praeditus sit ac tamen ignoret, quid revera sit amicitia, praesertim si adhuc careat amico. Sed fingamus nobis eiusmodi hominem possidentem accuratiorem amicitiae notionem, minime tamen ex ea notione simul nasci necesse est scientiam amici adipiscendi. Deinde ut sciat, quomodo quis adipiscatur amicum, primum cognoscere oportet, quid sit amicus. Quod autem definitiones, quibus id quod est amicus describitur, non a Lyside et Menexeno proponuntur, at Socrates identidem et proponit eas et refellit — id, quod rursus SCHAAARSCHMIDT ²⁾ reprehendit — nihil habet quod nos offendat; immo novimus eum, qui re careat, et de natura rei, quam desideret, cogitare et de acquirendi modis deliberare solere; possidentes beati et ducuntur et sunt, omnia se iam scire iudicant, nihil cupiunt, nihil deliberant.

Sed alia restant SCHAAARSCHMIDTI argumenta, quae non parva spectant compositionis vitia, sed totum dialogi consilium atque animum.

Iam supra rettulimus, SCHAAARSCHMIDTIUM iis dialogis perlectis, quorum authentiam Aristotelis testimonio constare opinaretur, certam normam „animi veri Platonici“ sibi constituisse, deinde omnes dialogos, quos ad eam normam redigi posse negaret, damnavisse. Sic nonnullos dialogos Platoni abindicavit ³⁾, quod non cunctam vivendi rationem, at unam

¹⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l.: „dass er nicht einmal wisse was Freundschaft sei.“

²⁾ l. l. p. 402. „Und dennoch ist er (Sokrates) es, welcher das ganze Gespräch führt, so dass weder Lysis noch Menexenos . . . irgend welchen eigenen Gedanken . . . äussern.“

³⁾ l. l. p. 147. „So handelt denn in der That ein Parmenides nur von der Ideenlehre und Dialektik, ein Sophista nur von der Sophistik, ein Kratylus nur von der Richtigkeit der Bezeichnung (περὶ ἀληθείας ὀνομάτων), ein Lysis nur von dem Lieben, Laches nur von der Tapferkeit.“

tantum quaestionem arcte circumscriptam pertractarent, cum contra in genuinis dialogis suis Plato universalitatem ¹⁾ rerum divinarum humanarumque semper contemplaretur.

Si vero rogas, quidnam Platonem impediverit, ne interdum rem absolutam tractaret, sicuti sophisticam, de qua Sophista dialogo, verborum veritatem, de qua Cratylo, amicitiam, de qua Lyside dialogo agitur, a SCHAAARSCHMIDTIO respondetur, dialogum Platonium verum drama ²⁾ esse oportere, veri dramatis autem proprium esse evehere spectatorem veluti ad totius mundi acumen, ut inde omnes res humanas ac divinas ei ostendat. Neque, si SCHAAARSCHMIDTIO credis, ipse hoc excogitavit vir doctissimus; eam revera fuisse Platonis opinionem, ex Phaedri paginis 275 atque sequentibus colligi posse iudicat, unde interpretando, supplendo, divinando significationem tandem elieuit, qualem his exprimit verbis ³⁾: „Plato's Schriftstellerei, als Nachahmung der höheren, besseren Wirklichkeit einer theils durch Dialektik theils durch gereinigten Mythen sich eröffnenden idealen Region, hat also negativ den Sinn, Gegensatz und Gegengift zu sein gegen die falsche Kunst populärer Dichter und Mythologen, so wie auch der von ihnen abstammenden Rhetoren und Logographen, welche die Menschen durch unsittliche Ergötzungen zu einer falschen Auffassung göttlicher und irdischer Dinge verleiten und zur Untugend verziehen; positiv hat sie den Sinn, dieser verfälschten Weltanschauung gegenüber die Bilder tapferer Wahrheitsforschung, echten Tugendstrebens, des Unterliegens prahlerischer, sophistischer Scheinweisheit, des Ueberwindens der Welt durch die Philosophie und endlich einer besseren, ewigen Zukunft zu eröffnen“.

¹⁾ l. l. p. 146—148. Vid. p. 146. „Vielmehr erweisen sich Plato's Dialogen insofern als echte Dramen, als sie stets ein Ganzes der philosophischen Weltanschauung geben und uns stets von einem so zu sagen zufälligen Anknüpfungspunkt aus möglichst zur Höhe der Gesamtansicht göttlicher und menschlicher Dinge zu erheben trachten.“

²⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 145. „macht Plato . . . den sokratischen Dialog zu einem philosophischen Drama.“

³⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 134/135.

Tales bonae ac beatæ vitæ imagines, quales supra verbo indicavit SCHAAARSCHMIDT, iis dialogis, quos ille Platoni tribuit, revera proferri, nemo negabit. Tamen non sequitur, spurius esse breviores dialogos, a quibus, cum materiam arctius circumscriptam tractent, eiusmodi pictura fere aliena sit. Quin etiam, si ipsum Platonem constaret quodam ætatis tempore censuisse, hoc veri scriptoris esse munus, ita semper diversas suas componere inquisitiones, ut in unum coniunctæ totam vivendi rationem explicarent, nihil prohiberet credere, eum vel ante vel postea absolutas quoque inquisitiones scripto dialogo reddere solitum fuisse. Quid igitur si nusquam apparet, Platonem unquam talem aluisse sententiam? Atqui iniuria iis verbis visum, quæ ex Phædro supra laudavi, eam sententiam SCHAAARSCHMIDTIUM Platoni adscripsisse, facile quivis inspecto dialogo cognoscat.

Scilicet dramata iudicasse Platonem opera sua ex eo concludit SCHAAARSCHMIDT, quod scripturam poesin dicat. Poesin autem Platonem scripturam suam et ita veræ veritatis imitationem ¹⁾ duxisse, ex eo efficit, quod tamquam *παγκάλῃν παιδιῶν* opera sua scribere auctorem contendat Plato. Nam sic SCHAAARSCHMIDT libri sui pagina 133: „Da weist uns denn sein Sprachgebrauch auf das Entschiedenste darauf hin, unter der (*παγκάλῃ*) *παιδιά* die Poesie zu verstehen.“ Quot conclusiones, tot errores! Maxime autem errare videtur SCHAAARSCHMIDT in explicatione verbi *παιδιάς*. Socrates enim ea institutione, quæ viva voce fit, magnopere laudata, dum Phædrum docet quam exiguus usus sit disciplinæ scripto traditæ, pagina 276 D hæc dicit: ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν γράμμασι γήπουσ, ὡς ἔοικε, παιδιᾶς χάριν σπερεῖ τε καὶ γράφει, ὅταν γὰρ γράφῃ, ἐαντῶν τε ὑπομνήματα διησανριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἔλθῃ, καὶ παντὶ τῷ ταύτων ἔχρως μετώπῃ, ἡσθήσεται τε αὐτοὺς θεωρῶν γενομένους ἀπαλούς· ὅταν δὲ ἄλλοι παιδιαῖς ἄλλως χρῶνται, συμποσίοις τε ἄφρονας αὐτοὺς ἐτέρους τε ὅσα τούτων ἀδελέγᾳ, τότε ἐξεῖνος, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τούτων οἷς λέγω παίζων διαίξῃ. Ad quæ hæc respondet Phædrus: *Παγκάλῃν*

¹⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 133: „poetische Abbilder einer höheren, philosophischen Wirklichkeit.“

λέγεις παρὰ γὰρ τὴν παιδιᾶν, ὃ Σόκρατες, τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παίζειν, δικαιωσύνης τε καὶ ἄλλων ὧν λέγεις περὶ μυθολογοῦντα.

Lusum igitur esse scriptoris operam hoc loco Socratem dicentem facit Plato, occupationem ludendo similem, a seria philosophiæ institutione alienam. Lusum etiam poetæ studium dicit Socrates Reipublicæ libro extremo ¹⁾. Quod vero philosophi scriptura atque poetæ poesis utraque *παιδιά* nominatur, non ideo scriptura illa poesis est. Neque omne poema necessario drama dicendum est, neque omne drama totam vitæ rationem spectare necesse est.

Tales igitur dialogos, qualis Lysis esse habetur, a Platonis proposito, teste ipso Platone, abhorre, SCHAAARSCHMIDT argumentatione illa, in qua ter quaterque gravem erroremprehendisse nobis videmur, profecto non demonstravit. Nec magis alia indicia, a viro docto enumerata, nobis persuadent, consilium huius dialogi Platone esse indignum ²⁾. Cur enim iubente SCHAAARSCHMIDTIO Lysidem damnemus, quod certo careat eventu disputatio, cum Protagoras dialogus, cuius authenticitas nullo Aristotelis testimonio probatur, ab ipso SCHAAARSCHMIDTIO Platoni vindicatur ³⁾? Nonne et hic et illic ita multa redarguuntur, ut tandem disputatio, non pacto de quo conveniat inter disputantes, absolvatur. Quin etiam in utroque dialogo abiens Socrates fere isdem utitur verbis, in Protagora hæc locutus ⁴⁾: καὶ μοι δοκεῖ ἡμῶν ἢ ἄρα ἔξοδος τῶν λόγων ὥσπερ ἀνθρώπος κατηγορεῖν τε καὶ καταγελαῖν, in Lyside etiam se et pueros rideri necesse esse confessus, his verbis ⁵⁾: Νῦν

¹⁾ Rep. X. 602 B. ἀλλ' εἶναι παιδιῶν τινα καὶ οὐ σπουδὴν τὴν μίμησιν.

²⁾ SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 403. „Fasst man dann noch den Plan des kleinen Dramas im allgemeinen ins Auge, so wurde schon bemerkt, dass es vergebliche Mühe sei, daraus einen positiven Lehrgehalt ziehen zu wollen.“

³⁾ Vid. SCHAAARSCHMIDT l. l. p. 155. „Je weniger wir auf diese Weise aus dem Lehrgehalt des Dialogs (Protagoras) auf dessen Echtheit zu schliessen im Stande sind, desto mehr sind wir auf die Composition und den Stil des Ganzen behufs dieser Entscheidung hingewiesen.“

⁴⁾ Protag. 361 A.

⁵⁾ Lysis 223 B.

μὲν, ὃ Ἀῖσα π καὶ Μενέξεν, καταγέλαστοι γέγοναμεν, ἐγὼ τε, γέγων ἀνὴρ, καὶ ὅμοις.

Non solum autem, quod ad finem usque omnis sententia refutetur, nulla stabiliatur, Lysidi dialogo originem Platoniceam abrogavit SCHAARSCHMIDT, at etiam rationem refutationis reprehendit ¹⁾. Exemplum refutandi sumpsisse Lysidis auctorem censet a Socrate illo Xenophonteo, qui interdum nihil nisi ἐλέγχειν cupere videatur; ceterum imitando corruptum esse exemplum arguit, quia non intellexerit Lysidis auctor, talem ἐλέγχον, quamvis aptum ad iuvenes corrigendum, qui sapientiam sive doctrinam moralem prae se ferant, male adhiberi ad instituendum pueros, integros adhuc et discendi cupidos, quibus potius debeatur μαυερτική illa τέχνη, quam ex Theaeteto novimus. Contra in Lyside dialogo Socratem, nihil se scire profitentem, ridere discipulos suos et turbare; tandem, deorum ex machina instar apparentibus paedagogis, ita remitti pueros, ut nullo incitentur stimulo tali, quali Euthydemus Xenophonteus incitatus sit ad philosophiam. (Vid. Xenoph. Memorab. IV. II. 40) ²⁾.

Reverane adeo turbati, adeoque spe decepti abeunt Menexenus et Lysis? Non credo. Infixa animis adolescentulorum haec duo inhaerebunt investigandi principia, quibus posterac niti possint inquisitiones: primum, quaerenti, quid sit φίλον, ad πρώτον aliquid φίλον esse ascendendum, quod neque ἄλλον τινός φίλον ἔνεκα ³⁾, neque διὰ τὸ κακόν ⁴⁾ nominetur φίλον; alterum, quidquid est hoc φίλον, id neque eos cupere, qui plane ei similes sint, neque qui plane dissimiles ⁵⁾.

Est hoc aliquid, ut opinor. Auctorem Lysidis autem iudicasse, id pueris simplicibus tenerae aetatis iam sufficere, fortasse perspicuum est ex verbis, quae leguntur p. 223 A: ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν τῷ εἶπον ἄλλον ἢ διη τινὰ τῶν προσβεβύτων

¹⁾ I. I. p. 404.

²⁾ SCHAARSCHMIDT I. I. p. 404.

³⁾ Lysis 220 B.

⁴⁾ Lysis 221 C.

⁵⁾ Lysis 216 E. Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μῆτε ἀγαθὸν μῆτε κακὸν μόνον μόνον συμβαίνει γίνεσθαι φίλον. Idem autem esse πρώτον illud φίλον ac τὸ ἀγαθόν, disputationis fine Socrates non asseverat.

καεῖν. Itaque paedagogis pueros arcessentibus iam fere absolvit Socrates materiem, cui tractandae iuvenilis eorum animus par erat. Cur vero non pergat colloqui, ut aliorum disputatione et illi et nos certiores fiamus, quid sit revera illud πρώτον φίλον, hoc exponere non huius est capitis. Sed percussos, quod hoc non audiverint, et frustratos spe cognitionis abire Lysidem et Menexenum, quis hoc aut probare poterit cum specie veritatis, aut negare? Licebit tamen bono simus animo et hoc nobiscum perpendamus, pueros eos esse et putasse sine dubio, se iam plura intellecturos esse, cum adoleverint; neque Socratem totam quaestionem statim solvere potuisse, sed amicum ipsorum sese praedicasse — καὶ ἐμὲ γὰρ ἐν ὑμῶν τίθημι ¹⁾ —, ideo et postea eum ipsos adiuturum esse.

Malam igitur illam Xenophontis imitationem reperire non possumus. Quin etiam addubitari potest, prorsusne adsit imitatio, sive recta, sive minus recta. Σωκράτης ille ἐλέγχων revera nullum dedit indicium. Necessitudinem quandam exstare inter Lysidem et Xenophontis Memorabilia, nemo fortasse, inspecta WIRTHII disputatione ²⁾, negare poterit. Sed ex ea necessitudine de ordine quoque eorum operum certi aliquid concludere licere, id vix et fortasse ne vix quidem concedi potest. Congruentiae saltem illae, quas investigavit WIRTH, ad ordinem scriptorum constituendum non multum valere mihi videntur. Nec magis alia quaedam similitudo, ad quam attendit SCHAARSCHMIDT ³⁾, mea opinione vel Memorabilibus posteriorem arguit esse Lysidem, vel arte inferiorem.

Cum iis nempe Memorabilium verbis, quae occurrunt I. 6. 14: ἐγὼ δ' οἶν καὶ αὐτός, ὃ Ἀντιφῶν, ὥσπερ ἄλλος τις ἢ ἔμπροσθεν ἀγαθῷ ἢ κατὰ ἢ ὁριθεῖ ἡδεῖται, οὕτω καὶ ἐτι μᾶλλον ἡδομαι φίλοις ἀγαθοῖς conferuntur a viro clarissimo quae iam supra ⁴⁾ exscripsimus verba Lysidis p. 211 E. τυγχάνω γὰρ ε. q. s.

¹⁾ Lysis 223 B.

²⁾ WIRTH, Archiv. f. Gesch. d. Philosophie 1896 (IX) 2. Platon's Lysis nach 394 entstanden.

³⁾ I. I. p. 401.

⁴⁾ Vid. p. 21.

usque ad *γέλτατος τις εἴη*, tunc additur: „Wer wird verkennen dass dies eine mit Uebertreibungen, ja mit Albernheiten untermischte Verbreiterung der socratischen Aeusserung aus Xenoph. Mem. I. c. 6 § 14 ist?“

Verum est, pluribus uti verbis scriptorem Lysidis quam Xenophontem; at ipsa ubertas non arguit imitorem. Num minorem praestat artem dialogi enunciatum, num exaggerata atque stolidia sunt verba? Concedere non possum. Hilaria mihi videntur et vivida, sermoni fere iocoso totius huius initii auditorumque aetati bene convenientia, et — quod praecipuum est ac Socrate Platónico minime indignum — levi irrisione non carent; contra Xenophon per tria illa verba „*καὶ ἔτι μᾶλλον*“ — quae invito scriptore nostrum movent risum, — iterum ostendit, fuisse quosdam animi Socratici recessus, in quos numquam descenderit eius perspicacitas. Revera dubitari posse arbitrabatur equorum canumque amator ille, an iis praefereendus esset amicus. Itaque docte graviterque nobiscum communicat, Socratem quidem magis gavisum esse amicis. In Lyside vero Platonis magistrum agnoscimus, qui, dum proclamat amicorum desiderium suum, simul aliorum hominum cavillatur proclivitatem in equos, canes, aves, pecuniam.

Ceterum plura animadverterunt AST et SCHAAARSCHMIDT, quae in Lyside cum aliis Platonis dialogis conveniebant, et eo ipso superasse videntur viros doctos, qui post ASTII tempora Lysidem Platoni vindicabant, quod accuratius quam hi similitudines illas observarunt et notarunt. Sed hac re, me quidem iudice, errarunt, quod ex congruentia illa effecerunt, atheteseos iudicio Lysidem esse afficiendum. Qui Lysidem dialogum genuinum censebant, plerique ad ea colloquia cum pertinere indicabant, quibus non ad certam conclusionem finis disputationis disceptantes perducant; aetatem vero Lysidis omnes ante Phaedrum Symposiumque ponebant, a iuvene Platone scriptum esse dialogum, existimabant. Oriebatur ¹⁾ itaque SCHAAARSCHMIDTIO haec quaestio, num revera accipi posset Lysis dialogus velut introductio et designatio prima ad sapientiam illam, quam prolatam inveniebat in Phaedro

¹⁾ SCHAAARSCHMIDT l.l. p. 398.

atque Symposio, scriptis et subtilioribus et multo multoque magis poetam indicantibus. Negat illud SCHAAARSCHMIDT, et argumentis hoc suo iudicio probato simul se demonstrasse putat, Lysidis originem esse a Platone alienam. Trifaria autem argumentatio est, qua nititur: *a.* unquam Platonem usque eo fuisse virum Socraticum, ut nonnisi Socratis doctrinas Socratisque methodum scriptis suis redderet, omnino negat. Si igitur eo pacto dialogum Platoni vindicant viri docti, ut periodo tali „Socraticae“ cum attribuant, nihil demonstrare eos putat SCHAAARSCHMIDT ¹⁾. *b.* Phaedrum dialogum inter primos a Platone conscriptum esse, SCHAAARSCHMIDTIO constat. Sed adduci nequit ut credat, eadem iuvenili aetate, qua Phaedrum, scriptum esse etiam Lysidem dialogum ²⁾. *c.* Luce clarius esse ei videtur, Lysidis auctorem cognitum habuisse Symposium et usum esse eo dialogo. Hoc — ita dicit SCHAAARSCHMIDT — AST ³⁾ iam suspicatus est, ZELLER ⁴⁾ autem demonstravit. Quoniam igitur post Symposium scriptum esse Lysidem dialogum necesse est, velut introductio et designatio prima illius operis non potest iudicari. Neque pro iuvenili Platonis scripto habere Lysidem licet, quando quidem post annum 385 Symposium dialogum conditum esse constat.

Argumentationes priores *a* et *b*, quas se omittere velle dicit SCHAAARSCHMIDT, nos quoque sinamus, cum praesertim nihil certi eas probare quivis videat. Utraque enim nititur incerta coniectura, altera cum ponat Phaedrum esse opus iuvenile ⁵⁾,

¹⁾ l.l. p. 399. „die schon oben erörterte Unzulässigkeit der Hypothese, dass für Plato eine Periode unreifer Jugendschriftstellerei, bei der er sich auf dem Standpunkte des „reinen Sokratismus“ befunden habe, anzunehmen wäre.“

²⁾ „die Schwierigkeit, neben einer Jugendschrift Phaedrus eine Jugendschrift Lysis zuzulassen.“

³⁾ AST l.l. p. 433.

⁴⁾ ZELLER, Philosophie d. Griechen ed. I. t. II. 1. p. 170.

⁵⁾ Phaedrum dialogum post minora opera, Charmidem, Lysidem, Lachetem, et etiam post Protagoram collocavit ZELLER (Phil. d. Gr. II. 1^a p. 535 sq.), recentiores autem, LUTOSLAWSKI (l. l. p. 326 sq.), GOMPERZ (Gr. Denker II p. 331 sq.), RAEDER (Platons Phil. Entw. p. 245 sq.), v. CHRIST-SCHMID (Gr. Litt. Gesch. I. p. 646) post Symposium scripsisse Phaedrum ducunt Platonem.

altera cum in Platonis vita studiisque periodi cuiusdam Socraticae rationem haberi posse iniuria neget ¹⁾.

Multo magis ea valere videntur, quae tertio loco proferuntur. Si enim asseverare velis, a iuvene Platone esse conscriptum Lysidem dialogum, revera magno sint impedimento congruentiae illae inter Lysidem atque Symposium exstantes, quibus effecit SCHAAERSCHMIDT, illum dialogum aetate esse minorem. Eas autem similitudines amplius pertractare non huius est capitis, in quo non de aetate Lysidis sed de dialogi origine ingenua inquiritur. An statim damnandus sit dialogus, si constet eum post Symposium esse scriptum? Non opinor. Nam nihil impedit, quin confecto iam Symposio Lysidem scripto mandaverit Plato. Neque SCHAAERSCHMIDT fortasse ex aetate argumentum sumpsisset ad Lysidem damnandum, si non, praeter similitudines illas, doctrinae discrepantias inveniri iudicasset, quae iam per se sufficere ei viderentur, ut Lysis dialogus Platoni abrogaretur. Propria enim placita sua impugnare Platonem, semper a verisimili alienum esse ducit, at doctrinas, a viro Platone in Symposio prolatas, a iuvene Platone iam infractas et refutatas esse, prorsus absurdum ei videtur. Et hercle esset, si non absurdum, at satis improbabile. Sed non est verum, Lyside dialogo Symposii placita impugnari ac refelli. Quod ut demonstretur, accuratius nobis inspicienda est SCHAAERSCHMIDTII argumentatio.

Huius argumentationis praecipuum testem citat ZELLERUM. Quamquam enim is iam tunc damnationem suam revocaverat ²⁾, tamen eius verba SCHAAERSCHMIDTIO suum servabant pretium. Quae verba, a SCHAAERSCHMIDTIO allata ³⁾, nobis quoque exscribenda sunt, quia ex iis tota SCHAAERSCHMIDTII pendet argumentatio. „Wenn hier (Lysis p. 219 B)“ ita dixit ZELLER, „das

¹⁾ Usque ad hunc diem praecipui scriptores, qui de philosophia Platonica egerunt, HERMANNUM secuti historiam Platonis doctrinae ac scripturae incipiunt a Socratica quadam periodo. Vid. ZELLER I. I. II 1^a p. 524 sq., LUTOSLAWSKI I. I. p. 191, GOMPERZ I. I. II. p. 233, RAEDER I. I. p. 88, v. CHRIST-SCHMID I. I. p. 630.

²⁾ Zeitschr. f. d. Alterthumswissensch. IX (1851) p. 253 sq.

³⁾ SCHAAERSCHMIDT I. I. p. 399 et 400.

„Resultat gewonnen wird: τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα διὰ τὸ κακὸν καὶ ἐχθρὸν τοῦ ἀγαθοῦ γίλον ἐστὶ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ γίλον, so ist dies offenbar nicht Anderes als die Lehre „des Symposion über den Eros, der Satz, dass die Liebe aus „einem anhaftenden Mangel und Bedürfniss (διὰ τὸ κακὸν — „διὰ κακοῦ παρορσία Lys. 218 C) hervorgegangen, aber um „des absolut Guten und Göttlichen willen (διὰ τὸ ἀγαθόν) auf „das Schöne im endlichen Dasein gerichtet (τοῦ ἀγαθοῦ γίλον) „nur einem zwischen Endlichem und Unendlichem in der Mitte „stehenden Wesen (dem οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθόν) zukommen „könne, wesshalb denn auch der Satz des Symposions 203 E. „folgg., dass die Götter, überhaupt die Weisen nicht philo- „sophiren, ebensowenig aber die durchaus Unwissenden, hier „p. 218 A. fast mit denselben Worten wiederkehrt. Der „Lysis setzt somit den ganzen Ideenkreis des Symposions „voraus, und könnte in keinem Falle der frühen und unent- „wickelten Form des platonischen Philosophirens angehören, „in die ihn HERMANN u. A. verweisen. Nur um so auffal- „lender ist es dann aber, dass Plato hier, ganz gegen seine „Gewohnheit, einen Grundbegriff seiner Philosophie so rein „formalistisch und ohne alle Hindeutung auf seinen Zusam- „menhang mit dem übrigen System besprochen, dass er die „Idee des Eros in den prosaischen, sonst erst seit Aristoteles „hervortretenden Begriff der γιλία verflacht, dass er auf den „idealen Inhalt der wahren Liebe so wenig als auf die ihr „wesentliche Beziehung zur schönen Form hingewiesen, dass „er auch die echt platonische Bestimmung Lysis p. 219 wieder „eristisch bezweifelt, und am Ende ohne alles Resultat „geschlossen haben soll.“

Quo iudicio SCHAAERSCHMIDT adstipulatur his verbis ¹⁾: „Grade „der letzte Punkt, dass Plato seine eigenen, im Symposion „mit dem Gewicht innerer Ueberzeugtheit vorgetragenen Ge- „danken, in einer Jugendschrift bereits bestritten und auf- „gehoben haben soll, ist entscheidend, und schliesst den „Glauben an die Echtheit des Dialogs unbedingt aus. Gewiss „schwebte Plato schon in seiner Jugend die im Symposion

¹⁾ SCHAAERSCHMIDT I. I. p. 400.

„niedergelegte Vorstellungsweise vor; aber wie wäre es ihm „da möglich gewesen, diese im Dämmerlichte speculativer „Morgenröthe ihm eben aufgehenden Wahrheiten sofort als „Material eines cristischen Kunststückes zu verarbeiten? Wo „kommt es überhaupt jemals in Plato's echten Schriften vor, „dass er seine eigenen Lehren bestreitet und widerlegt? „Gewiss muss in diesen Werken viel mehr zwischen den „Zeilen gelesen werden als in philosophischen Büchern directer „Darstellung; dass aber ein so besonnener und kunstgerechter „Schriftsteller seine eigenen Ansichten durch den Wortführer „Sokrates habe angreifen oder gar widerlegen lassen können „und zwar ohne eine Correctur hinzuzufügen, ist unmöglich“ etc.

Iam est perspicuum, de omni tenore argumentationis a ZELLERO prolatao tum denique iudicari posse, cum de tempore, quo scriptus sit Lysis, deliberatum erit et opinio erit constituta. Originem Platoniam autem Lysidi abrogasse apparet SCHAAARSCHMIDT hac de causa, quod Symposii de Amore sententia, primo Lysidis pagina 219B iterata, deinde capitibus sequentibus, XVI et XVII, refutaretur et tolleretur. At hic, ut opinor, ZELLERO praecunte, in errorem incidit SCHAAARSCHMIDT. Non verum est, Lysidis auctorem capitibus suis XVI et XVII refutasse illa Symposii placita! Illam enim sententiam, quae legitur Lysidis pagina 219B „τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρόν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλου“, quaeque progrediente colloquio impugnatur sane et emendatur, in Socratis ad convivias oratione, me quidem iudice, frustra quaeres. Legimus orationis eius initio Ἔρωτα esse neque bonum neque malum, ἀλλὰ τι μεταξὺ τούτων ¹⁾, cupere nimirum id, quod desiderat — τὸ ἐπιθυμοῦν ἐπιθυμῶν οὐκ ἐνδεὲς εἶναι ²⁾ —, desiderare autem Ἔρωτα et ita cupere pulchritudinem — ἄλλο τι ὁ Ἔρως κάλλους ἂν εἴη ἔρως ³⁾ —; cum deinde idem iudicatur τὸ καλὸν atque τὸ ἀγαθόν ⁴⁾, hanc igitur proponit Socrates definitionem amoris:

¹⁾ Symp. 202 B.

²⁾ Symp. 200 A.

³⁾ Symp. 201 A.

⁴⁾ Symp. 201 C. εἰ ἄρα ὁ Ἔρως τῶν καλῶν ἐνδεὲς ἐστὶ, τὰ δὲ ἀγαθὰ καλὰ, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἐνδεὲς εἴη.

Ἔρωτα, dum ipse neque κακός neque ἀγαθός est, desiderare et cupere τὸ ἀγαθόν. Sed Lysideae sententiae verba illa „διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρόν“ in colloquio Socratis cum Diotima nusquam inveniuntur. Non multum dicas referre additane sint necne? Sane, si modo iure constituisset ZELLER, desiderium ipsum esse malum, id quod fecit hisce verbis: aus einem anhaftenden Mangel und Bedürfniss — διὰ τὸ κακόν, διὰ κακοῦ παρονοίας Lysis 218 C. ¹⁾ At ipsa ea verba „διὰ τὸ κακόν καὶ τὸ ἐχθρόν“ definitioni addi vetat deinde Lysidis auctor, ita ut pagina 221 E haec eveniat definitio: τὸ δ' ἐνδεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου, οὐκ ἂν ἐνδεὲς ἦ.

Hanc sententiam si concordare dixisset ZELLER cum iis Symposii locis, qui supra allati sunt, cumque pagina 200 E, ubi haec leguntur: ἄλλο τι ἔστιν ὁ Ἔρως πρόωτον μὲν τῶν, ἔπειτα τούτων ὧν ἂν ἐνδεὲς παρῇ αὐτῷ; recte contendisset. Ea vero sententia a Lysidis auctore non amplius vel impugnatur vel derogatur, sed, quamquam sane illud, οὐκ ἂν ἐνδεὲς ἦ τὸ ἐνδεὲς, non acutius designare possunt Socrates et pueri, ad finem usque colloqui valet definitio. Quo patet, praecipuum damnationis argumentum a SCHAAARSCHMIDTIO prolatum in contrarium abiisse. Nam placita Symposii neque impugnantur neque rescinduntur Lyside dialogo, immo affirmantur.

Nunc tandem ad Aristotelem revertimur. Iam novimus ²⁾, convenientiam Lysidis cum Ethicis Nicomacheis (Lib. VIII. Cap. I (II) 6 p. 1155) sic explicari a SCHAAARSCHMIDTIO, ut contendat, pseudo-Platonem ambiguus de amicitia, quae enumerat Aristoteles, usum esse ad suum dialogum conscribendum.

Nec huius imitationis indicia deesse existimat. At SCHAAARSCHMIDTII opinionem illam natam esse suspicor ex hoc praesertim desiderio, ut, aliis argumentis Lysidi dialogo origine Platonica abiudicata, necessitudinem illam, quam inter dialogum Aristotelemque exstare videbat, explicaret ratione diversa ab ea, qua ad id tempus a viris doctis explicari solebat;

¹⁾ Vid. p. 31.

²⁾ Vid. p. 3.

quippe qui cognitum habuisse dialogum et eo usum esse Aristotelem iudicarent. Lysidis auctorem Aristotelis librum adhibuisse ad dialogum suum conscribendum, iis indiciis, quae attulit SCHAARSCHMIDT, omnino non patere nobis videtur. Immo gravibus argumentis demonstrari posse, dialogi scriptori ignotum fuisse librum Aristotelicum. Ceterum, hoc probato, statimne nobis concludere licet, duorum librorum congruentiam ergo eo explanandam esse, quod Aristoteli, Ethicorum librum octavum conscribenti, Lysidis disceptationes ob oculos sint versatae? Non opinor. Poterat enim — et haec opinio ab Astrio est prolata ¹⁾ —, ut Ethicorum Lysidisque scriptores, dum unus alteri prorsus erat ignotus, eo quod casu quodam eodem vel libros vel doctrinas populares uterque respectabat, libros suos necessitudinis specie inter se coniungerent, quae revera nullo modo exstaret. Itaque alia quaerenda erunt indicia praeter ea, quibus adhuc viri docti usi sunt, ut firmitus demonstraretur, Aristotelem cognitum habuisse Lysidem dialogum et in primo capite libri octavi Ethicorum scribendo respexisse.

Difficultatum enumeratio, parvis mutationibus rediens Moralibus Magnis II. XI. p. 1208. Eudemeis VIII. I. p. 1234/35, sic legitur in Ethicis Nicomacheis I. I.: διαμνησθήμεθα δὲ πρὸς αὐτῆς οὐκ ὀλίγα· οἱ μὲν γὰρ ὁμοιωτά τινα τιθήσων αὐτὴν καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους, ὅθεν τὸν ὁμοίον φασὶν ὡς τὸν ὁμοίον καὶ ζοποιὸν ποτὶ ζοποιὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας ζιζανεύς πάντας τοὺς τοιοῦτους ἀλλήλους φασὶν εἶναι. Καὶ πρὸς αὐτῶν τοῦτων ἀντίθετον ἐπιζητοῦσι καὶ φρονητοῦσαν, Εὐριπίδης μὲν φάσκειν ἰσοῦν μὲν ὄμβρον γαῖαν ξηρανθεῖσαν, ἰσοῦν δὲ σερμὸν οὐρανὸν πληροῦμενον ὄμβρον πεσεῖν εἰς γαῖαν, καὶ Πυθαγόρειος τὸ ἀντίθετον συμμέτρον καὶ ἐκ τῶν διαμετρῶντων καλλίστην ἁρμονίαν καὶ πάντα κατ' ἴσιν γίνεσθαι. ἐξ ἐναντίας δὲ τοῦτοις ἄλλοι τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς· τὸ γὰρ ὁμοίον τοῦ ὁμοίου ἐγείσθαι.

7. Τὰ μὲν οὖν φρεσὶ τῶν ἀπορημάτων ἀφείσθω (οὐ γὰρ οὐδεὶς τῆς παρούσης σκέψεως)· ὅσα δ' ἐστὶν ἀνθρωπινὰ καὶ ἀνέχει εἰς τὰ ἡθικὰ καὶ τὰ πάθη, ταῦτ' ἐπισκεψώμεθα, οἷον πρότερον ἐν πᾶσι γένηται φίλια ἢ οὐχ οἷον τε μοχθηροῦς ὄντας φίλους εἶναι ε. q. s.

¹⁾ I. I. p. 434/5.

Fac scriptorem Lysidis, iis verbis tamquam stamine usum, capita sua X—XII texuisse; num tunc in dialogo, quem supra, iuro ut opinor, hilarem vocavimus, τὸν κολοιὸν omisset; et is, qui σκοπεῖν κατὰ τοὺς ποιητάς ¹⁾ se velle dixit, nonne libenter laudavisset Euripidis versus: ἰσοῦ μὲν ὄμβρον γαῖ' ὅταν ξηρὸν πίδαρ' // ἰσχυρὸν αὐχμῶ τοῖδος ἐνδεῶς ἔχη // ἰσοῦ δ' ὁ σερμὸς οὐρανὸς πληροῦμενος // ὄμβρον πεσεῖν εἰς γαῖαν, quippe qui in libro, quem imitaretur, paucis tantum verbis omissis, praerberentur. Neque Heracliti verbum τὸ ἀντίθετον frustra quaereremus, fortasse etiam narratiunculam de Empedoclis cane et tegula, quae in Eudemeis Ethicis ²⁾ occurrit, invenissemus. Quae si non statim concedere velis, negare certe non poteris, Lysidis auctorem, si Aristotelis Ethica cognita habuisset, verbum illud preciosissimum et ad disputationes de amico aptissimum „φιλόφιλον“, quod nonnullis lineis ante nostram paragraphum occurrit ³⁾, nulla ratione negligere potuisse! Quantum enim ἰσομεῖον id scriptori fuisset ad caput intricatissimum nonum! Deinde, quid obsecro induxit imitorem illum, ut ambigua, ab Aristotele enumerata, repeteret? Lucrum sperat, pecuniam facere vult — ita respondet SCHAARSCHMIDT — opus suum specie Platonium Alexandrinae bibliothecae venditans. Ad tam seram aetatem autem dialogum qui detrudit, ab eo temporum indicia tuo iure postulabis. Sed originis tam serae indicia ostendere negligit SCHAARSCHMIDT; ceterum neque quisquam adhuc in Lysidis sermone ac dictione Ptolemaicorum temporum indolem cognovit et propter habitum orationis Lysis dialogus quarto ante Christum saeculo pro certo adscribendus esse videtur. At ea etiam aetate fuisse, qui Platonem imitari conarentur in conscribendis dialogis, non est absonum. Utrum lucri causa dialogos suos falso Platonis nomine ipsi inscripserint, an id tantum studuerint, ut sua ipsorum opera philosophi, quem admirarentur, scriptis quam maxime essent similia, postea autem ea opera tamquam Platonis scripta divulgata sint, id inquirere mitto. At hoc

¹⁾ Lysis 213 E. ἢ δ' ἐγὼ γάρ, δοκεῖ μοι χρῆναι ἔναι, σκοποῦντα κατὰ τοὺς ποιητάς.

²⁾ Eth. Eudem. VIII. I. 8. p. 1235.

³⁾ Eth. Nicom. VIII. I. 5. p. 1155.

rogo: quis auctor, mentis quidem compos, dialogum Platone dignum conscribere cupiens, per tot paginas perpenderet, qualesnam homines amicitia coniungantur, cum quivis libelli lector apud Aristotelem easdem illas difficultates ample tractatas atque dispositas inveniret? Nemo opinor. Nam paucis annis post mortem Aristotelis, iam eo usque progressos esse homines in dialogis falsandis, ut, quales ipse Plato sua aetate scribere potuisset, componere dialogos conarentur, incredibile mihi videtur. Itaque quod coniecit SCHAARSCHMIDT, Lysidis auctorem Aristotelis libro esse usum, cum pugnare contra veri similitudinem apparuit, tum revera factis refutatur.

Neque ulla ex parte haec nostra conclusio labefactatur imitationis indiciis, qualia SCHAARSCHMIDT tamquam digito ostendere sibi visus est his verbis ¹⁾: „Wir erhaschen den Nachahmer, wenn wir bemerken, wie er die von Aristoteles leicht berührten Dichterworte breit anführt (z. B. p. 214 A. p. 215 C.); wie er eine Hinweisung desselben auf Empedokles benutzt, um vom den τῶν σοφωτάτων ἀγγράμμασι zu reden; wie er, wenn Aristoteles den physikalischen Theil der Untersuchung schnell fallen lässt um zum ethischen zu gelangen (τὰ μὲν οὖν φυσικά τῶν ἀπορημάτων παραλείπει p. 1155 B. 8), Beides, das Physikalische und Ethische der Sache, ebenso durcheinander zu wirren fortführt, wie er sich in der sophistischen Benutzung des im Worte φίλος liegenden Doppelsinnes (bes. p. 212 B. folg.) gefällt. Uebrigens sind auch die leitenden Termini des Gesprächs augenscheinlich der aristotelischen Abhandlung entnommen und entfernen sich mitunter, wie z. B. das ἀντιγλεῖν und ἀντιγλεῖσθαι ganz und gar vom Sprachgebrauche Plato's".

His indiciis in imitando deprehendisse se putabat SCHAARSCHMIDT dialogi scriptorem. Quorum duo in adversam quoque partem adhiberi possunt; nam imitatore res amplificare, epitomatore breviores reddere, aequo est probabile. Ea mixtione autem rerum naturalium ac moralium, quam quod evitaverit laudatur Aristoteles a SCHAARSCHMIDTIO, nihil aliud facit Lysidis auctor ac philosophi ii, quorum tractat sententias. Isdem enim

¹⁾ l. l. p. 405.

legibus, quas in rerum natura observabant, teneri etiam pulabant actiones humanas. Si ex hac igitur inter Lysidem et Aristotelem discrepantia aliquid concludere licet, id rursus est, ignotum fuisse hunc scriptori dialogi. Cuius conclusionis fidem ne quartum quidem argumentum SCHAARSCHMIDTII imminuit. Verum quidem est, verba ἀντιγλεῖν et ἀντιγλεῖσθαι apud Aristotelem occurrere. Cum autem Xenophon quoque in Memorabilibus ¹⁾ inque Symposio ²⁾ adhibuerit τὸ ἀντιγλεῖσθαι, iam statim apparet, hoc verbo nullo pacto demonstrari, aut Lysidis auctorem Aristotelis imitatore esse aut verbum ἀντιγλεῖν ante Aristotelem non usu venisse. Eiusmodi autem verba a Platonis verborum usu prorsus abhorrere, huic sententiae pro viribus obloquor. Neque desunt testimonia; fortasse iam sufficit Phaedrus 255D: εἰδὼλον ἴσως ἀντίστοιχα ἔχον. Si autem verba afferenda sunt eandem speciem exhibentia, inspecto vocabulario statim invenies: ἀνταδιεῖν Theaet. 173 A (εὐθὺς ἐπὶ τὸ πρεῶδες τε καὶ τὸ ἀλλήλους ἀνταδιεῖν τρεπόμενοι), ἀντιπαράκαλεῖν Gorg. 526 E (καὶ δὲ καὶ οἱ ἀντιπαράκαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον). Haec in dialogis, quos ipse SCHAARSCHMIDT Platonicos iudicavit; in iis autem dialogis, qui plurimum consensu ducuntur genuini, primo obtutu invenimus: ἀντικακουργεῖν, ἀντιόπειν, ἀνταπολλύναι, κακῶς ἀντιδρῶν ³⁾, ἀνταγεσθῆναι ⁴⁾. Omnia haec verba actionis iterationem indicant, qua afficitur persona, quae tali actione ipsa quoque actorem affecit. Quod verba γλεῖν et ἀντιγλεῖν non tantopere dicuntur de actione quam de animi quodam habitu, nihil ut opinor differt. Nihil igitur demonstrant indicia illa, quibus apparere SCHAARSCHMIDT arbitratus est, usum esse Lysidis auctorem Aristotelis Ethicis. Contra firmis argumentis constare videtur, ignotum fuisse Aristotelem auctori dialogi.

Itaque duobus tantum modis Lysidis cum Ethicis congruentia explicari potest. Aut hoc ponendum est, Aristotelem Moraliū librum octavum scribentem Lysidis disceptationes in memoria habuisse, aut ASTIO assentiendum erit, qui, ut iam ante diximus,

¹⁾ Xen. Memor. II. VI. 28.

²⁾ Xen. Symp. VIII. 16.

³⁾ Crito 49 C. 50 E. 49 D.

⁴⁾ Tim. 17 B.

casui cuidam tribuit similitudines illas, et his verbis explanavit¹⁾: „Daraus ist es wohl zu begreifen, wie sich Aristoteles (Ethic. Nicom. etc.) auf den Lysis zu beziehen scheint, ob er gleich weder das Gespräch noch den Platon nennt; denn unstreitig hatte er die damals mündlich und schriftlich verbreiteten Ansichten und Behauptungen, auf welche sich auch der Lysis bezieht, vor Augen“. Hoc sane Astrio concedere debemus, Aristotelem ea placita, quae Moraliū loco laudato tamquam inter se pugnancia inducit, aliunde colligere potuisse et revera aliunde quoque habuisse cognita ac ex dialogo Lyside. Id nemo in Aristotele dubitet. Attamen, quod ipsos auctores, qui in Lyside dialogo citantur, Aristoteles etiam respexit adhibuitque, omnino non probare mihi videtur, dialogum ab Ethicorum scriptore non respici. Immo, quod eodem fere ordine, quo Lysidis auctor, difficultates eas profert Aristoteles, quod deinde isdem fere utitur exemplis, casui tantum tribui iam difficilior est. Ubi argumentum haud parvi momenti praeberē mihi videntur verba illa Aristotelica: οἱ δ' ἐξ ἐναντίας κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιοῦτους ἀλλήλους φασὶν εἶναι. Miramur enim, verbis tam paucis tamque obscuris Aristotelem lectoribus indicare potuisse eandem opinionem, quam sic explicari dignatur Lysidis auctor²⁾: Ἦδη ποτὶ τὸν ἡχοῦσα λόγοντος, καὶ ἄρα ἀναμνησόμεθα, ὅτι τὸ μὲν ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ καὶ οἱ ἀγαθοὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολυμιώτατοι εἰναι· καὶ δὴ καὶ τὸν Ἡρόδοτον ἐπὶ γένητο μάλιστα, λέγων ὡς ἄρα

καὶ κεραμεῖς κεραμῆι ποτίει καὶ αἰνοῦσιν αἰνοῦν
καὶ πτωχοὶς πτωχῷ

καὶ τὰλλα δὴ πάντα οὕτως ἔφη ἀναγκαῖον εἶναι μάλιστα τὰ ὁμοιώτατα πρὸς ἀλλήλα φθόρον τε καὶ φιλονεικίαν καὶ ἐχθρὰς ἐμπέμπασθαι, τὰ δ' ἀνομοιώτατα φιλίαν. Atque rogamus, num hac de causa fortasse suffecerit Aristoteli uno verbo indicare eandem opinionem, quae Lyside dialogo tanto uberius tractaretur, quod non patrem tantum opinionis respiceret, at ipsam etiam illam Lysideam tractationem, quam omnibus fere auditoribus suis notam esse sciret.

¹⁾ Ast I. l. p. 433/34.

²⁾ Lysis 215 C.

Alia autem indicia, quibus adhuc non magis animum attenderunt viri docti, ad hanc nostram suspicionem confirmandam praesto sunt.

Similitudines nonnullae inveniuntur, quas explicare non poteris, nisi accipias revera cognitum fuisse Lysidem dialogum Aristoteli. Nam primum Moraliū illa verba¹⁾ καὶ περὶ αὐτῶν τούτων ἀντίθετον ἐπιζητοῦσι καὶ ἠρησώτερον in animum revocant Socratis de isdem philosophis sententiam²⁾, καὶ δὴ καὶ ἔτι ἐπεξήκει τῷ λόγῳ μεγαλοπρεπέστερον; deinde, quod dubium omne tollere mihi videtur, in capite altero huius libri octavi haec legimus³⁾: Τριῶν δ' ὄντων δι' ἃ φιλοῦσιν, ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἀνθρώπων φιλίᾳ οὐ λέγεται φιλία, οὐ γὰρ ἐστὶν ἀντιφίλησις, οὐδὲ βούλησις ἐκείνων ἀγαθοῦ. γελοῖον γὰρ ἔστω τῷ οὔτῳ βούλεσθαι τὰ γαθὰ, quae verba scribentem, difficillimum est negare, Aristotelem memoria tenuisse et partim refutasse hancce Lysidis sententiam, quam non poetae vel viri sapientis nomine sed suo consilio profert Socrates⁴⁾: οὐδ' ἄρα φίλιπποι εἰσιν, οὓς ἂν οἱ ἔπτοι μὴ ἀντιφίλῳσιν, οὐδὲ φιλόστοργες, οὐδ' αὖ φιλόκυνες γε καὶ φιλοῖνοι καὶ φιλογυνεασταὶ καὶ φιλόσοφοι, ἂν μὴ ἡ σοφία αὐτοῖς ἀντιφίλῃ.

Hoc, ut opinor, iam sufficit. Si plura postulas indicia, perlectis Moraliū libris octavo et nono interdum respectari ab Aristotele dialogum invenies, sicuti libri octavi capite XI(XIII). 6. 1161^b: φιλία δ' οὐκ ἐστὶ πρὸς τὰ ἄνερχα οὐδὲ δίκαιον· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἔππον ἢ βοῦν, οὐδὲ πρὸς δοῦλον ἢ δοῦλος, ubi Lysidis locum eundem, quem supra laudavimus, tangere videtur; aut eiusdem libri capite VIII(X). 6. 1159^b ἐξ ἐναντίων δὲ μάλιστα μὲν δοκεῖ ἢ διὰ τὸ χρήσιμον γίνεσθαι φιλία, οἷον πένης πλουσίῳ, ἀμαθὴς εἰδότι, quibuscum compares Lysidis paginam 215 D τὸν γὰρ πένητα τῷ πλουσίῳ ἀναγκάζεσθαι φίλον εἶναι; καὶ πάντα δὴ τὸν μὴ εἰδὸτα ἀγαπᾷν τὸν εἰδὸτα καὶ φίλῃν. Neque IX. IX. 4. 1169^b scripsisse eum arbitror sine Lysidis memoria capitis undecimi.

¹⁾ Ethic. Nicom. VIII. I. 6. 1155 b.

²⁾ Lysis 215 D in fine.

³⁾ Ethic. Nicom. VIII. II. 3. 1155 b.

⁴⁾ Lysis 212 D.

Quae igitur animadverterunt Ast et Schaarschmidt et de lingua dialogi, et de eius cum Aristotele cumque Symposio necessitudine, et de designatione personarum, et de arte, compositione, doctrina, omnia apparuerunt esse debiliora, quam quae spuriam dialogi originem probare possent. Nihil valere autem mihi videtur Madvigii animadversio, qui cum Charmide et Lachete condemnat Lysidem, „quod eadem disputandi forma, qua in veris dialogis sophistas aggrediatur Socrates, oppugnantur cives et adulescentes a disputandi studio remoti”¹⁾. Mirum enim esset, si Socrates, prout sophistas impugnaret aut cives et adulescentes, formam disputandi mutavisset. Nam semper idem erat ille, semper se quidem nihil scire sed alterum, quisquis erat, eius rei, de qua agebatur, notitiam habere perfectam et absolutam simulabat. Cum autem nusquam tradatur, praecipue id egisse Socratem, ut sophistas impugnaret et refutaret, immo fero constet, diem degisse eum in cives maioris ac minoris aetatis interrogando, tutam viam sequi nos arbitror, si accipiamus, tali ratione fere verba facere solitum fuisse Socratem, quali cum adulescentibus colloquentem eum induxit Plato.

Si igitur ex forma disputandi concludi quid liceret de dialogorum Platoniorum ingenuitate, non hi condemnandi essent, sed illi, in quibus urgentur sophistae. At tale argumentum ego certe numquam adhiberi velim. Memoravi tantum, ut indicarem quantum a vero aberraverit Madvig, cum propter disputandi rationem Lysidem dialogum Platoni abiudicaret²⁾.

¹⁾ Madvig. Adv. Crit. I (1871) p. 402. n. 2.

²⁾ Cf. quoque Raeder, qui libri, cui titulus „Platons philosophische Entwicklung” (1905) pag. 91, n. 2 haec dicit: „Die Aeusserung Zellers (II. 1^a, S. 526), dass Socrates in den Dialogen Hippias Minor, Lysis, Charmides, Laches, Protagoras, Euthyphron, Apologie und Kriton, die er als die ältesten platonischen ansieht, mit keinen anderen Gegnern zu tun habe „als mit denen, welche ihm in der Wirklichkeit gegenüberstanden, den Sophisten”, ist ganz erstaunlich verkehrt; in den meisten dieser Dialoge wird nur ganz gelegentlich ein Sophist genannt. Fast ebenso auffallend ist es, dass Madvig (Adversaria critica I S. 402) als Anzeichen der Unechtheit des Alkiades I, des Charmides, des Lysis und des Laches den Umstand anführt, dass in diesen Dialogen Jünglinge oder ungelehrte Bürger

Attamen etiam post Schaarschmidtii Madvigique tempora, cum de pluribus dialogis, quos ille damnaverat, non amplius dubitabatur et omnino studio delendi studium succedebat servandi et recipiendi, de Lyside dialogo, ut supra memoravimus, incertum iudicium mansit nonnullorum. Sic Dittenberger scribit¹⁾: „Wenn wir von dem kurzen und überdies in seiner Echtheit nicht ohne Grund angefochtenen Dialog Lysis absehen”; sic Constantinus Ritter, qui inter dialogos spurios et suspicioni obnoxios enumerat Lysidem²⁾, postea³⁾ ita constituit opinionem, ut „non plane certam” praedicet dialogi originem Platoniam.

Neque mirum est. Nam sublati iis argumentis, quae Astium, Schaarschmidtium, ceteros ad damnandum permoverunt, restant illae similitudines, quas inter Lysidem et Symposium, Phaedrum, Gorgiam, alios dialogos exstare vidimus et videbimus, quae impediunt fortasse, quominus inter prima philosophi scripta recipiamus dialogum, ut inde ab Hermanno usque ad primos fere annos huius saeculi⁴⁾ facere solebant viri docti. Quo accedit, quod inquisitiones quoque, quae pertinent ad stilum linguamque Platonis, ab ordine scriptorum iuveniliorem remove videntur Lysidem.

Nova igitur opus est indagatione de tempore dialogi deque doctrinis in eo exhibitis. Haec si non ita consonant, ut tempus dialogi aetati certae cuidam Platonis conveniat, nobis quoque de operis origine genuina dubitare necesse erit. Nam aliud est probare, nihil Platone indignum contineri scripto quodam, aliud demonstrare, revera Platonem certo aetatis tempore id opus scribere potuisse.

At si demonstrabitur, Platonem eo tempore, quo scriptum esse apparebit Lysidem, revera edere potuisse dialogum tales

von Sokrates in derselben Weise behandelt werden wie in den echten Dialogen die Sophisten. Warum hatte aber Platon seinen Sokrates vorzugsweise die Sophisten angreifen lassen sollen? Uebrigens hat schon Grote (History of Greece VIII, S. 487) das Richtige erkannt.”

¹⁾ I. I. p. 327 n. 1.

²⁾ I. I. p. 99.

³⁾ I. I. p. 141.

⁴⁾ v. Christ. (Gesch. d. Gr. Litt.⁴ 1904.)

opinionem, quales in Lyside occurrunt, exhibentem, nihil est, cur eius authenticam amplius diffidamus. Nam argumentis adversis omnibus sublati, duobus testimoniis Lysidis origo Platonica satis firme constabit. Unum, quod ample iam tractavimus, eo continetur, quod Aristoteles cognitum habuit hunc dialogum. Itaque inter annum 335 et 323, cum opera sua scripto mandavit Aristoteles ¹⁾, iam exstabat Lysis tamque notus erat hominibus, ut nomine tam scripti ipsius quam scriptoris omissio commemoraretur.

Alterum supra hic illic attigimus, nondum explicavimus. Testimonium est Colotis, philosophi Epicurei, cuius *πρὸς τὸν Πλάτωνος Λῶσιν* dissertatio partim servata est in Voluminibus Herculanensibus, papyro n°. 208, quem iterum edidit W. CRÖNERT ²⁾. Huius scripti tempus accuratissime constituere non licet; nec tamen prorsus desunt data. Cum enim et ipsius auctoris annum natalem et eius qui Colotis primum discipulus, postea adversarius fuit, quem hoc scripto etiam impugnat, Menedemi Cynici ³⁾ satis probabiliter computare possimus, deinde, qua vitae aetate conscripserit Colotes libellum illum in Platonis Lysidem, coniectura assequi fere licet, periculum non erit, ne in definiendo scripti tempore plus quam decem annis erremus.

Vixit Colotes Lampsaci, ibi audivit Epicurum, non tamen migravit cum eo Athenas (anno 306); domi mansisse eum recte ex eo effecit CRÖNERT, quod in Epicuri testamento nomen eius non occurrit ⁴⁾. Cum inter annum 310 et 306 iam Epicuri fuerit discipulus Colotes, nec tamen verisimile sit inter sectatores Lampsacenos, Metrodorum, Leonteum, Polyae-

¹⁾ vid. ZELLER Gesch. d. Gr. Phil. II. 2^a p. 29, p. 151 sq.

²⁾ l. l. p. 6. p. 163.

³⁾ CRÖNERT, l. l. p. 11.

⁴⁾ l. l. p. 11, n. 42 medio: „Im Testament Epikurs kommt Kolotes nicht vor, weder als früher Verstorbener, wie Metrodoros und Polyainos, noch als Ueberlebender. Das ist auffallend, da doch gerade das Verhältnis zwischen Epikur und Kolotes sehr innig war (USENER S. 410). Aber das Testament ist in Athen geschrieben und handelt von athenischen Verhältnissen, auch hat es zwei Athener zu Volstreckern. Hätte nun Kolotes seinen festen Wohnsitz nach Athen verlegt, dann wäre er von Epikur erwähnt worden; aber er ist ein Lampsakener geblieben.“

num, Idomeneum ¹⁾ maximum natu cum fuisse, annum eius natalem aliquot annis post Metrodori, id est post annum 330²⁾, constituamus necesse est, sed ita ut anno 306 iam fere fuerit adultus. Itaque ponimus, Colotem esse natum anno circiter 325, cui coniecturae aetas Menedemi, discipuli atque adversarii eius, favere videtur, quippe cuius discipulus fuerit (Ctesibius ³⁾). Dicit enim Athenaeus ⁴⁾, hunc Ctesibium floruisse sub Antigono Gonata, qui fuit rex Macedonum inde ab anno 276 usque ad annum 239. Natus igitur esse videtur Ctesibius ineunte saeculo tertio; quarto saeculo autem exeunte magister eius Menedemus. Natum autem esse Colotem circa annum 325, firmiter etiam nobis persuadetur computantibus aetatem Echeclis philosophi, qui quin Colotis aequalis fuerit, nullum dubium esse potest, quoniam is quoque Menedemi magister fuit ⁵⁾, postquam Epicurea institutione relicta ad Cynicos transgressus est Menedemus. Echeclis ille discipulus erat Theombroti et Cleomenis, hi Metroclis, cuius soror Cratetis erat uxor. Quia autem floruit Crates inter annum 328 et 324, eo fere tempore esse natum Echeclum, satis constat. Nam Theombrotum viginti annis Cratete fuisse minorem, Echeclum quadraginta, aliquo iure, ut opinor, conicimus.

Verum rogatur, quam aetate libellum illum, quo Platonis Lysidem simul atque pristinum sectatorem suum Menedemum impugnat Colotes, confecerit. Non ante annum 300 esse scriptum, cum Menedemi aetas docet tum ipsius libelli p. 12 a₁ versus alter, ubi ii, qui *ἐν τῇ Ποικίλῃ στοᾷ περιπατοῦσιν*, memorantur. Contra ultra annum fere 285 descendere, plus uno indicio vetari videmur. Primum est, quod ceteris scriptis, quae Colotis sub nomine traduntur *Πρὸς τὸν Πλάτωνος Εὐθύδημον*, *Πρὸς τοὺς Πλάτωνος μύθους*, *Περὶ τοῦ ὅτι κατὰ τὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων δόγματα οὐδὲ ζῆν ἔστιν* dissertatio adversus

¹⁾ CRÖNERT, l. l. p. 11, n. 42.

²⁾ cf. Diog. L. X. 23.

³⁾ Athenaeus I. 15.

⁴⁾ IV. 162.

⁵⁾ Diog. L. VI. VI. 5.

Lysidem, si verisimile pro vero accipero licet, antecessit ¹⁾. Deinde tum auctoris cum adversarii eius iuventutem ipse libellus arguit. Non enim semel iterumque „τὴν ζωντὴν πάπτον ἡμῶν ὀμλίαν” auxilio vocasset Colotes ²⁾, si fuisset homo aetate iam proventus; praeterea, dissertationis pagina duodecima legentes sic Stoicos, Cynicorum amicos, de Menedemo Cynico dixisse „ὅτι Μενέδημον οὐκ ἄρῃσι τὸ λέγειν ἐν ἡμέτῃ καὶ ἄρῃσι καὶ ὀλίγωρον καὶ μάταιον” ³⁾, de adolescente sermonem esse intelligimus, ultra annum vicesimum quintum vix progresso.

Itaque anno fere 290 Colotis libellum adscribentes a vero non multum certe aberrabimus. Nostrae autem inquisitioni de Lysidis authentia ex hac computatione non parvum capitur lucrum. Anno 290 ante Christum natum Colotes, philosophus Epicureus, qui in oppugnando Platone partem saltem vitae degit, Lysidis dialogi quasdam doctrinas refutare conatus est. Huius opusculi titulus servatus est ΚΟΛΩΤΟΥ | ΗΠΟΣ ΤΟΝ ΠΛΑΤΩ | ΝΟΣ ΔΙΣΙΝ, praeterea in fragmentis nomen Platonis hic illic occurrit ⁴⁾. Hic igitur dialogus, Aristotelis temporibus iam exstans et ei cognitus, triginta annis post eius mortem a philosopho, Platonis philosophiae non ignaro, scholaeque fautore, cuius primus sectator, Metrodorus, Gorgiam Euthyphronemque dialogos aggressus est ⁵⁾, iudicatus est Platonicus. Tali iudicio nobis diffidere paene non licebit. Nostrum quoque illud iudicium sit, nisi forte appareat, eo tempore, cui certissima indicia opus attribuant, eiusmodi opus scribere Platonem omnino non potuisse. Quod ut decernatur, primum explorandum est, quo tempore Lysis dialogus scripto sit mandatus.

¹⁾ Constat ante libellum adversus Euthydemum in lucem esse emissam πρὸς Ἀἰσῶν disputationem, quippe quae in illo libello memoretur (CRÖNERT l.l. p. 170. T. VI p. 10 d, vs. 5). Sed ante alia opera quoque, quae Colotis nomen ferunt, ut hanc dissertationem ponamus monemur ipsis librorum titulis „πρὸς τοὺς Πλάτωνος μύθους”, „περὶ τοῦ οὐδὲ ζῆν ἔστι”, auctoris propositum multo gravius multoque latius prae se ferentes. (cf. CRÖNERT l.l. p. 10, 12)

²⁾ CRÖNERT l.l. p. 165. T. IV p. 10 d, vs. 5; 11 c, vs. 2.

³⁾ CRÖNERT l.l. p. 166. T. VI p. 12 a, vs. 4.

⁴⁾ Vid. p. 3, vs. 4. (CRÖNERT p. 163.) p. 13 b, vs. 7. (CRÖNERT p. 166.)

⁵⁾ Cf. CRÖNERT l.l. p. 12.

CAPUT II.

De dialogi tempore.

§ 1. Inquiritur, quibus rationibus dialogorum Platoniorum ordinem atque tempora constituere liceat.

Praecedentis capitis initio, cum perpendebamus, quo iure nonnulli dialogi, qui Platonis nomine insigniti ad nos perverunt, a viris doctis philosopho abiudicarentur, apparuit ad alicuius dialogi authentiam confirmandam non multum nobis valere veterum grammaticorum, Aristophanis, Thragylli, ceterorum auctoritatem. Quorum testimoniorum usus etiam minor fortasse erit, si diiudicare conabimur, quo ordine ac quo tempore dialogos suos scripto mandaverit Plato. Sane per trilogias, per tetralogias disposuerunt illi dialogos ¹⁾, distinxerunt genere argumenti, forma narrationis, disserendi ratione ²⁾; et hoc modo fortasse eum ordinem, quo ipse eos olim Plato scripsisset, constituere se arbitrabantur. Sed fundamenta, quibus eos nisos esse apparet, tam infirma sunt, disponendi rationes iudiciis praesumptis et divisionum aequarum studio tantopere obscuratae, tantaque variarum dispositionum discre-

¹⁾ Diog. L. III. 56—61. 61—62.

²⁾ Diog. L. III. 49. τοῦ δὲ διαλόγου τοῦ Πλατωνικοῦ δύο εἶσιν οἱ ἀνωτάτω χαρακτηρισμοί, ὃ τε ἐφηρητικός καὶ ὁ ζητητικός. διαιρεῖται δ' ὁ ἐφηρητικός εἰς ἄλλους δύο χαρακτηρισμοὺς ε. γ. σ. οὐ λανθάνει δ' ἡμᾶς ὅτι τινὲς ἄλλως διαφέρουσιν τοὺς διαλόγους γὰρ (50) λέγουσι γὰρ αὐτῶν τοὺς μὲν δραματικούς, τοὺς δὲ διηγηματικούς, τοὺς δὲ μυθικούς. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τραγικῶς μᾶλλον ἢ φιλοσόφως τὴν διαφορὰν τῶν διαλόγων προσωνόμασαν.

pantia est, ut singulis nulla fides haberi possit. Quam discrepantiam facile cognoscimus, Diogenis Laertii tertium librum inspicientes. Hic enim § 62 haec legimus: ἄρχονται δὲ οἱ μὲν, ὡς προσήγεται, ἀπὸ τῆς Πολιτείας· οἱ δ' ἀπ' Ἀλκιβιάδου τοῦ μείζονος· οἱ δ' ἀπὸ Θεαίρων· ἔτι δ' Ἐνθύμερος· ἄλλοι Κλειτοφῶντος· τινὲς Τιμαίου· οἱ δ' ἀπὸ Φαίδρου· ἕτεροι Θεαιτήτου· πολλοὶ δὲ Ἀπολόγιον τὴν ἀρχὴν ποιοῦνται.

In tanta opinionum turba iam hoc nobis patet, non certa quadam traditione nisos esse veteres illos grammaticos, sed eos, cum certis testimoniis omnibus carerent, talem in ordinem redegissee dialogos, qualis ipsis videretur veri simillimus. Ordinandi autem argumenta aliquatenus ex eodem Diogenis libro discere licet, ubi § 38 sic dicitur: λόγος δὲ πρῶτον γράφει αὐτὸν τὸν Φαίδρον, et simul, qua de causa primum hoc Platonis opus esse censuerint, indicatur hisce verbis: καὶ γὰρ ἔχει μειρακιώδης τι τὸ πρόβλημα.

Ceterum si non ipsas dispositiones cognoscere volumus, sed id quaerimus, quibus argumentis ducti ordines suos constituerint veteres illi homines, multo praestat inspicere ignoti scriptoris Προλεγόμενα τῆς Πλάτωνος φιλοσοφίας, quae in editione Hermanniana Olympiodori Vitam excipiunt ¹⁾. In hoc libello cum disponendi rationum, quas tractat Diogenes, mentio fit, tum aliae quaedam referuntur methodi, quas, quia apud Diogenem non memorantur, a scriptoribus sive post ipsum Diogenem sive post eos quos exscripserit auctores florentibus excogitatas esse, recte conicias. Quarum rationum unam alteramve memorare operae pretium esse mihi videtur, cum praesertim primae sententiae, quibus eae nituntur dispositiones, cum recentiorum quibusdam de scriptura Platonis iudicii nonnihil commune habeant.

Sic Prolegomenon capite XXVI, quam τὴν ἀληθῆ τάξιν scriptorum Platoniorum esse ducat, anonymus ille auctor exponit, et primum quidem legendum esse docet Alcibiadem dialogum, διότι ἐν αὐτῷ γνωσόμεν ἐαυτοῖς. ἄξιον δ' ἐστὶ πρῶτον ἢ τὰ ἔξω γινώσκειν ἐαυτοῖς γινώσκειν· πῶς γὰρ ἔχομεν ἐκείνα γινώσκειν ἐαυτοῖς ἀγνοοῦντες, ultimum autem Philebum cognoscendum esse,

¹⁾ Platonis Dialogi, ex recognitione C. F. HERMANNI, Vol. VI. p. 196.

ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ πρὸς τοῦ ἀγαθοῦ διαλέγεται, ὃ πάντων ἐπέχειν ἔστιν· οὐκοῦν καὶ αὐτὸν διὰ πάντων ἐπέχειν καὶ τελευτᾶν εἶναι. Quae considerationes SCHLEIERMACHERUM ¹⁾ statim nobis in memoriam revocant, nam is quoque ipsum Platonem talem dialogorum ordinem voluisse ratus, quali ideas suas luculentius identidem atque uberius explanaret, secundum illam sententiam scripta Platonica disponere conatus est. Sed SCHLEIERMACHER ad eventum plane diversum venit. Is Phaedrum primum, Critiam ultimum Platonis opus fuisse iudicavit; et in hoc quoque ab anonymo praeaccessore differt fortasse, quod, quo ordine legendi sint dialogi, eos editos quoque esse a Platone arbitratur, cum hanc etiam Prolegomenon scriptoris sententiam fuisse, pro certo affirmare non liceat. Rectius fortasse, — quamquam hic quoque dubium manere concedo — chronologicum ordinem spectare contendas aliam methodum, Prolegomenon capite XXIV memoratam, qua disponantur dialogi ἐκ τοῦ χρόνου τῶν ἐγγειμένων προσώπων· οὗ πρῶτον — sic enim discimus — λέγονται τὸν Παρμενίδην, ὅτι λίαν νέον ὑποτίθεται τὸν Σωκράτη, διδασκόμενον ὑπὸ Παρμενίδου, τὸν δὲ Θεαιτήτον τελευτῶν, ὅτι μετὰ θάνατον Σωκράτους ἐπόζειται. Quae ratiocinatio ab ea, qua MUNKII ²⁾ nititur dispositio, non multum distat. Is enim prorsus eandem investigandi rationem secutus dialogorum aetates quaesivit et Parmenidem dialogum ceteris Platonis scriptis praemittendum esse putavit, praeterea scriptorum ordinem facile constitui posse — haud iure, ut nunc quisque concedit — arbitratus est, dummodo, quo tempore quidque colloquium locum habuisse fingeretur, attenderemus.

Proxime autem ad hodiernam investigandi rationem accedere videtur methodus illa, de qua eodem capite XXIV mentio fit; atque eos, qui hanc adhiberent, revera perpendisse quo ordine scripsisset Plato opera sua, nemo negabit. Quid enim aliud HERMANN ³⁾ et qui eius methodum secuti sunt, quid

¹⁾ Platon's Werke von F. SCHLEIERMACHER (1801) I. 1. Einleitung.

²⁾ ED. MUNK. Die natürliche Ordnung der platonischen Schriften. (1856).

³⁾ K. F. HERMANN. Geschichte u. System d. Plat. Philosophie I. (1839).

omnes, qui mutata esse semper et progressam Platonis philosophiam rati, hoc iudicium chronologicis suis inquisitionibus substruxerunt, quid, obsecro, aliud spectaverunt nisi hoc: λαμβάνομαι τὴν τάξιν τῶν διαλόγων ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ Πλάτωνος. Argumenta autem, quibus dispositionem suam commendarunt veteres illi, a nostra argumentandi ratione haud aliena sunt. Sic primum Platonis opus Phaedrum fuisse contenditur „ὅς ἄν ἐκεῖ ζητοῦντος αὐτοῦ, εἰ δεῖ συγγράφειν ἢ οὔ“, Leges ultimo loco conscriptas, διότι ἀδιορθώτους αὐτοὺς κατέλειπε καὶ συγγραμμάτων, μὴ ἐπιτομῆς χρόνον διὰ τὴν τελευτὴν πρὸς τὸ ἀρτιῶσαι αὐτοὺς.

Sed haec de antiquorum methodis dicta iam sufficiunt. Nam cum saepe magis cordi esset iis constituere, quo ordine dialogi legendi essent, quam qua aetate singulos dialogos scripsisse Plato putandus esset, non multum nobis prosunt eae quas fecerunt dispositiones. Et si hic illic a rectis sententiis profecti dialogorum aetates constituere conati sunt, tamen in iis sententiis adhibendis multo saepius errasse eos apparet, quam ut nunc diutius nos morentur.

Afferre tamen eas opiniones non absonum esse mihi videbatur, ut pateret, ex veterum hominum etiam ordinandi studiis tres inquirendi leges disci posse, quas post multos atque vanos conatus nostrae demum aetatis viri docti reppererunt, nempe has:

a. Omnis dispositionis hoc consilium esse debere, ut tali ordine sese excipiant dialogi, qualem improbabilem non reddat ipsorum dialogorum argumentum.

b. Numquam verum dialogorum ordinem posse constitui, nisi intelligatur, Platonem semper emendasse et retractasse placita sua.

c. Eiusmodi progressionem atque mutationem, nec non dialogorum necessitudinem vulgo tot modis posse explicari, ut plerumque ita tantum de ordine atque tempore dialogorum aliquid pro certo asserere liceat, si ad unum eundemque eventum variae inquirendi viae nos perducant.

Tribus iis legibus ut simul oboedirent, viris doctis, qui proximi saeculi initio chronologicas quaestiones Platonem spectantes perpendere incipiebant, non statim contigit.

SCHLEIERMACHER alteram legem ne sensisse quidem videtur. Nam, quamquam sane Platonem inde ab anno vicesimo quinto aetatis ad finem usque vitae dialogos suos composuisse arbitrabatur, neque negabat per tot annos doctrinas eius mutationi obnoxias fuisse, tamen ad mutationes eas atque discrepantias, ad historiam denique philosophiae Platonis eiusque in ea scientia progressus ita non attendit animum, ut existimaret, Platonem doctrinas, quae ipsi praecipue iam constarent, certa instituendi methodo cum lectoribus communicare volentem, primos eos scripsisse dialogos, quibus totum systema fere prospici posset, deinde eos, quibus placita sua dialectice perpenderet atque confirmaret, postremos, qui ipsum systema extruerent atque explicarent.

HERMANN primus numquam verum Platoniorum dialogorum ordinem constitui posse ratus, nisi progressam esse et mutata philosophiam Platonis intelligeretur, noluit tamen unam rationem adhibere, qua extremam saltem partem eius progressionis notare licuerat: non comparavit Rempublicam cum iis dialogis, quos post illam scriptos esse constaret, Legibus, Timaeo, Critia; contra magni pendens vitae Platonis casus externos, Megaricae peregrinationi, rei si non satis incertae, attamen haud magni momenti¹⁾, tantam attribuit vim ut in scriptura Platonica Socraticam periodum a dialectica exceptam esse crederet; anno vero 388 philosophum, cum Athenas rediisset²⁾, mox in Academia docere inciperet, initium quoque fecisse putavit eos dialogos conscribendi, quibus systema totum universe explanaretur, Phaedrum, Menexenum, Convivium, Phaedonem, Philebum, Rempublicam, Timaeum, Critiam, Leges. Cum igitur dialecticos qui dicuntur dialogos, praesertim Politicum et Sophistam suo in loco ut poneret non contingeret HERMANNO, ceteros omnes dialogos, quos post Menonem et Maiorem Hippiam, id est post primae periodi finem scripsisse Platonem arbitrabatur, mirum in modum permiscuit. Summum tamen HERMANNI est meritum in eo positum, quod argumentatione SCHLEIERMACHERI refutata probavit demonstravitque, initio

¹⁾ cf. LUTOSLAWSKI, l. l. p. 43 sqq. vid. quoque p. 59.

²⁾ HERMANN, l. l. p. 63.

eos dialogos scripsisse Platonem, quos propter doctrinas, quas exhibeant, nec non propter disputandi rationem dialogos Socraticos appellare licet ¹⁾).

ZELLER neque HERMANNI neque SCHLEIERMACHERI opinionem funditus reiecit, sed aliquatenus eas conciliari posse putavit. Huius enim iudicium paululum infirmatum, sic accipi posse arbitratur ²⁾): „Als Plato zur Feder griff, sei er zwar mit den Grundzügen seines Systems im reinen gewesen, und er habe sich auch im allgemeinen den Plan entworfen, nach dem er es in Schriften darstellen wollte; dieser Plan sei aber nicht sogleich bis ins einzelne fertig gewesen, sondern die allgemeinen Umrisse, welche ihm anfangs allein vorschwebten, seien erst in der Folge, nach Massgabe seiner jeweiligen Einsicht und des sich ihm bestimmter aufschliessenden wissenschaftlichen Bedürfnisses, weiter ausgeführt, im einzelnen auch wohl um besonderer Umstände willen erweitert und verändert worden.“ De HERMANNI autem opinione haec dicit ³⁾): „Andererseits braucht man sich die Sache auf HERMANNS Standpunkt nicht so vorzustellen, wie es bei ihm selbst allerdings den Anschein gewinnt, als ob sich Plato's wissenschaftliche Ueberzeugungen in äusserlicher und mechanischer Weise Stück für Stück bei ihm angesetzt hätten, und sofort in Schriften von ihm dargestellt worden wären, je nachdem er mit dieser oder mit jener von den älteren Schulen bekannt wurde. Sondern die gleiche Erklärungsweise lässt sich auf seine Schriften auch dann anwenden, wenn man ihm zutraut, dass er die sokratische Lehre mehr von innen heraus entwickelt habe und dass bei ihm nicht die Bekanntschaft mit einem neuen philosophischen System der Grund für den Fortgang zu einer neuen Stufe seiner philosophischen Entwicklung, sondern das aus seinem eigenen Nachdenken entspringende Bedürfniss der Ergänzung und Fortbildung seines wissenschaftlichen Standpunkts der Grund für die eingehendere Beschäftigung mit seinen Vorgängern gewesen sei.“ Quin etiam GROTII opinionis,

¹⁾ HERMANN, l. l. p. 386 sqq.

²⁾ ZELLER, Die Philosophie d. Griechen II. I⁴ p. 522/23.

³⁾ l. l. p. 523.

postquam eius viri docti liber emissus est, se rationem habere posse arbitratus est ZELLER, ut indicat his verbis ¹⁾): „Wollte man endlich, um die Entstehung und Zeitfolge der platonischen Schriften zu erklären, auf die äusseren Veranlassungen und persönlichen Stimmungen das Hauptgewicht legen, so hätte man noch immer nicht nöthig, deshalb mit GROTE die ganze Frage für unlösbar zu erklären, sondern man könnte trotzdem untersuchen, ob nicht der Inhalt jener Werke eine allmähliche Veränderung in dem Standpunkt ihres Verfassers oder eine Rücksichtnahme des einen auf das andere bewiese.“

SCHLEIERMACHERI HERMANNIQUE opinionum simul quodammodo habere rationem fortasse non difficile est. A parvis initiis ortam paulatim crevisse philosophiam Platoniam, quid veri similis? Contra quodam aetatis tempore consolidasse Platonem praecipua sua placita et secundum certam instituendi rationem explicare ea voluisse, quid in Academiae principe magis est probabile? Modo tam arcte coniungere virorum doctorum opiniones illas, quam fieri posse ZELLER verbis laudatis contendit, me quidem iudice pro certo non licet. Quod clarius nusquam perspicui mihi videtur quam cognoscendo quid ipse ZELLER de primis ac de ultimo Platonis scriptis iudicaverit. De Legibus enim novo tractat capite, quod inscribit „die spätere Form der platonischen Lehre“. ²⁾ Et in primis dialogis scribendis Platonis consilium fuisse arbitratur, non ut initia suae doctrinae lectoribus explicaret, sed ut Socratem veneratum magistrum et eius philosophiam designaret. ³⁾

Nonne mirum sit, auctorem, qui, ut ZELLER dicit, „als er zur Feder griff mit den Grundzügen seines Systems im reinen gewesen sei“, initio talia edidisse opera, quibus omne vestigium deest illius doctrinae, „welche den Grundunterschied zwischen der platonischen und der sokratischen Begriffsphilosophie bildet, der Lehre vom selbständigen Dasein der Ideen ausser und über der Erscheinung“? ⁴⁾

¹⁾ l. l. p. 523/24.

²⁾ l. l. p. 946 sqq.

³⁾ l. l. p. 530. cf. p. 527/28.

⁴⁾ l. l. p. 525.

Eiusmodi difficultates, si variarum inquirendi viarum rationem habentes Platonicos dialogos digerere conamur, non parvo numero oriri possunt. Nam permulta sunt, quae ex altera sententia profecti haud improbabilia esse iudicabimus, quae contra, si ad alteram opinionem dirigimus dispositionem nostram, accipere omnino non poterimus. Sicuti post Rempublicam et eius periodi dialogos quin putemus Parmenidem scripsisse Platonem et Sophistam aliaque opera, in quibus controversia fit de doctrina, quam de ideis sibi construxerat, HERMANNI opinione non impeditur — fieri enim potest, ut procedentibus annis propria placita denuo examinare coactus sit Plato —; SCHLEIERMACHERI autem iudicium, et quale ipse edidit et quale ZELLER mutavit, talem ordinem probari plane non sinit. Quomodo enim eandem doctrinam primo exhibuisset, postea vero examinasset Plato, si tum, cum scribere inciperet, de initiis systematis iam firme ei constaret et in omni scriptura nihil spectaret nisi hoc, ut philosophiam suam, unam illam atque totam, explanaret? ¹⁾ Non aliter difficultatibus fortasse obstringemur, si cum ZELLERO iudicabimus, GROTH opinionem non omni investigationi de ordine dialogorum obstare, sed ipsos dialogos procul dubio indicia praebituros esse, quibus appareat, qua necessitudine inter se coniungantur. Fieri enim potest, ut dialogo, qui dicitur Socraticus, respectari videatur scriptum, quod HERMANNUM ZELLERUMQUE secuti alteri Platonis periodo tribuere solemus.

Sed utut haec se habent, hoc recte sensisse videtur ZELLER, in quaestione tam intricata nullam investigandi methodum statim esse reiiciendam, nisi aut plane absurda aut prorsus inutilis esse videatur. Si autem ad alium alia, ad alium eventum alia methodus nos perducatur, singulis casibus perpendendum erit, quamnam sententiam secuti a veritate minime aberrare videamur. Deinde una dispositione pro vera accepta, fortasse necesse sit methodum, quae ad falsum eventum nos ducere apparuerit, retractare paululum vel repudiare.

Ceterum nil mirum est, in tanta conturbatione rerum alia indicia quaesivisse viros doctos, quae a systemate Platonis

¹⁾ ZELLER, l. l. p. 524.

vel historia philosophiae eius quam maxime essent aliena, ut ab omni praecudicata opinione liberi verum ordinem dialogorum constituerent.

Varii erant conatus, et ii varii quidem momenti. MUNKII opinionem iam memoravimus ¹⁾; eadem fere sententia SUCKOW ²⁾ usus est; SCHÖNE ³⁾ ex dialogorum forma ordinem derivari posse putavit; UEBERWEG ⁴⁾ et aliis indiciis animum advertit, et eos locos, ubi factum eventumve sui temporis respectare videretur Plato, diligenter conquisivit. Alii necessitudinem illam, quae cum Platone Isocrati esset et locorum nonnullorum Platoniorum cum Isocratis sententiis congruentiam attulerunt, ut unius alteriusve dialogi tempus constituerent; sed omnes temporum constituendorum rationes illae aut parum valuerunt, aut ad paucorum tantum dialogorum aetates definiendas viros doctos duxerunt. Dignior autem, quae latius tractetur, tam propter amplitudinem propositi quam propterea quod ad plane certum eventum perducere eam fautores contendunt, est illa ratio inquirendi, quam primus CAMPBELL ⁵⁾ adhibuit, sed quae postea a DITTENBERGERO ⁶⁾ sua manu inventa per Germaniam palam est facta et nomine quod est „Sprachstatistik“ ornata. Quae methodus hac nititur sententia, recta quidem et nemini dubia: auctoris, per dimidium saeculum in scribendo occupati, necessario mutari usum ac structuram verborum, periodorum ordinem, orationis numeros; totum denique stilum octogenarii ab illo, quo quinquaginta annis ante scribere idem soleret, satis esse diversum.

Sed certam quandam legem, ex qua penderent mutationes

¹⁾ Vid. pag. 47.

²⁾ G. F. W. SUCKOW. Die wissenschaftliche und künstlerische Form der platonischen Schriften (1855).

³⁾ R. SCHÖNE. Ueber Platon's Protagoras (1862).

⁴⁾ FR. UEBERWEG. Untersuchungen über die Echtheit und Zeitfolge platonischer Schriften und über die Hauptmomente aus Plato's Leben (1861).

⁵⁾ L. CAMPBELL. The Sophistes and Politicus of Plato (1867). General Introduction.

⁶⁾ W. DITTENBERGER. Sprachliche Kriterien für die Chronologie der platonischen Dialoge. Hermes XVI. p. 321 sqq. (1881).

cae, neque DITTENBERGER exquirere conatus est, neque ii, qui statim post eum eiusmodi inquisitiones peregerunt.

DITTENBERGER autem particularum καὶ μήν, ἀλλὰ μήν, τί μήν; γε μήν, ἀλλὰ... μὴν usu in singulis Platonis dialogis annotato, cum videret, tres quas postremas enumeravimus particulas in nonnullis dialogis desiderari, plurima autem earum exempla Leges dialogum praebere, qui ultimum Platonis opus iure duceretur, eos dialogos, in quibus cae tres particulae non occurrerent, omnium primos scriptos esse iudicavit, ceteros secundum trium particularum crebritatem crescentem disposuit. Quas conclusiones deinde alia inquisitione de vocibus ὥστερ et καθάπερ, deque usu coniunctionum ἕως et μέχρι confirmare conatus est.

Has investigationes multae eiusdem generis secutae sunt. Sic JECHT ¹⁾ particulae ἤδη usum Platicum ad chronologicas quaestiones dilucidandas adhibere conatus est; DROSTE ²⁾ adiectiva in εἰδής et ὠδής desinentia examinavit et eorum in singulis Platonis dialogis frequentiam ad ordinem dialogorum restituendum non inutilem esse putavit; KUOLER ³⁾ ex usu particulae τοί eiusque compositorum de scriptorum aetate conclusit; SCHANZ ⁴⁾ τῷ ὄντι et ὄντως, ἀληθῶς et ὡς ἀληθῶς, ἀληθείᾳ et τῇ ἀληθείᾳ temporis indicia praebere arbitratus est; CONSTANTINUS RITTER ⁵⁾ accurato ac diligenti labore verba legitima, quibus annuere solent personae Platonicae, praeterea multas alias sermonis proprietates acquisivit comparavitque; SIEBECK ⁶⁾ ex interrogationibus per particulas ἀρα et μὴν factis, nec non ex responsis, quae in tria genera

¹⁾ RICARDUS JECHT. De usu particulae ἤδη in Platonis dialogis qui feruntur. (Diss. Univ. Halensis) Halis Saxonum 1881.

²⁾ P. DROSTE. De adiectivorum in εἰδής et in ὠδής desinentium apud Platonem usu. (Diss. Univ. Marburg.) Marburgi 1886?

³⁾ F. KUOLER. Dissertatio inauguralis de particulae τοί eiusque compositorum apud Platonem usu. (Diss. Univ. Basiliensis) Trogen 1886.

⁴⁾ M. SCHANZ. Zur Entwicklung des platonischen Stils. Hermes XXI p. 439 sqq. (1886).

⁵⁾ C. RITTER. Untersuchungen über Plato (1886).

⁶⁾ H. SIEBECK. Untersuchungen zur Philosophie der Griechen. 2e Auflage (1888) pp. 253—266.

diviserat — Germanice *problematische, assertorische, apodictische* ea genera vocat — argumenta sumpsit, quibus quis esset dialogorum ordo indicaret. Omnes enumerare viros doctos, qui talibus studiis incubuerunt, longum est; addendum tamen est nomen unius viri, qui omnes auctores, inter se saepissime ignotos, quotquot instituerunt inquirere de stilo Platonis, cognovit scriptisque eorum collectis, dispersis antea investigationibus haud parvum momentum praebuit: LUTOSLAWSKIUM dico ¹⁾.

Ad tabulas suas constituendas LUTOSLAWSKI viginti fere scripta, quibus de Platonis sermone agebatur, adhibuit. In iis quingentas acquisivit „linguae proprietates”, quae eius stili indicia essent, quo quae ultima censebat Platonis opera conscripta sunt, Sophista, Politicus, Philebus, Timaeus, Critias, Leges. Nam quinque dialogos illos proximo ante Leges esse scriptos, et aliorum et imprimis CAMPBELLII, DITTENBERGERI, SCHANZII, RITTERI, ARNIMI observationibus satis firmiter constare iudicabat. ²⁾

Ab his autem proprietatibus profectum se cuique Platonis dialogo designare posse arbitratus est id quod vocabat „the relative affinity measured on the Laws”. Sed cum intelligeret, proprietatum genera inter se momento differre, praeterea singulas proprietates, prout in parvo aut in maiore dialogo, prout aut saepius aut rarius occurrerent, haud idem valere, variis notis eas varium illud momentum indicantibus signavit. Ita quatuor classes discrevit, quarum primam una nota, secundam notis duabus, tertiam tribus, quartam quatuor notis indicabat atque ita censebat, ut quartae classis proprietas quadruplo pluris aestimaretur quam proprietas primae classis. ³⁾

Sic, cum ad numeros omnem materiam redegit, proprietatum rudem indigestamque molem ordinare potuit. Non enim ut priores exploratores magna et parva nullo discrimine iuxta-ponens stili mutationem expertis tantum satis obscura imagine

¹⁾ W. LUTOSLAWSKI, l. l. Cap. III. pp. 64—193.

²⁾ l. l. p. 140.

³⁾ l. l. pp. 146 sqq.

ostendit, sed cum, quas in quoque dialogo inveniebat proprietates, numeris suis censuit easque numeros singulis dialogis computavit, quoniam scriptorum Platoniorum ordinem stili mutatio commendaret, satis clara ratione nobis proposuit. Leges enim proprietatum unitates 718 efferre reppererat. Per eum numerum quem alius quivis dialogus praeberet numerum dividit et ita — ut pauca addam exempla — „affinitatem“, qua cum Legibus coniungeretur Apologia, numero 0,02 designari invenit, qua Gorgias numero 0,12, qua Respublica numero 0,57. Nam proprietatum unitates Apologia exhibebat 12, Gorgias 89, Respublica 407. ¹⁾

LUTOSLAWSKIUM et multitudine indiciorum et acumine rationis, qua iis indiciis est usus, omnes, qui ante eum eiusmodi studiis incubuerunt, superasse nemo negabit. Indiciorum tantam multitudinem adhibendo illud argumentum imminuit ²⁾, quoniam ZELLER libri sui parte ea, qua Platonis philosophiam tractat, quantum edita DITTENBERGERI, SCHANZII, HOEFERI conclusiones reiecerat, haec dicens ³⁾: „Es dürfte nicht bloss von einigen wenigen, sondern es müsste von hundert von Wörtern und Wendungen festgestellt werden, ob und wie oft sie in jeder Schrift vorkommen; es müsste die gleiche Untersuchung auf die Biegungsformen der Wörter, den Satzbau, den Hiatus, die Inversion u. s. w. ausgedehnt werden; denn nur alle diese Züge zusammen geben in einer bestimmten Verknüpfung der Sprache eines Schriftstellers ihr Gepräge, und nur wenn seine Schriften in Beziehung auf dieses Ganze das Bild einer sich stetig verändernden Reihe darbieten, wird man daraus auf die zeitliche Aufeinanderfolge derselben mit einiger Sicherheit schliessen können. So lange uns dagegen nur über einzelne Partikeln, Adverbien u. s. w. sprachstatistische Vergleichen vorliegen, ist das Fundament zu schmal für das Gebäude, welches darauf errichtet werden soll.“ Praeterea cum ad numeros omnia redegit LUTOSLAWSKI

¹⁾ l. l. pp. 162 seqq.

²⁾ l. l. p. 72.

³⁾ ZELLER, Phil. d. Griechen II. I^a p. 512.

discrepantias evitavit, quales in DITTENBERGERI SCHANZIIQUE inquisitionibus ZELLER detexerat ¹⁾.

Tamen neque LUTOSLAWSKI methodus plane libera est erroribus. Sic in aestimando proprietates libidine magis quam certis consiliis ductus esse videtur; sic, quod quodam aetatis tempore tetralogias componere instituit Plato, si tetralogia prima pars est dialogus, ut Respublica atque Theaetetus, inter proprietates tertiae classis id habuit ²⁾, si secundum vel tertium locum obtinet dialogus in tetralogia, ut Sophistes, Politicus, Timaeus, id quatuor censuit notis ³⁾; et ita prorsus dissimilia coniungit inter se. Tetralogias enim componere non certi stili indicium est.

Alios errores, quibus haec investigandi ratio obnoxia est, ipse LUTOSLAWSKI detexit. Neminem adhuc intellexisse contendit, verum ordinem dialogorum numquam restitui posse, nisi scripta vel scriptorum partes eandem fere amplitudinem habentes inter se compararentur. Cum autem inquisitionibus haec ex parte prorsus perperam factis niti se videret, vulgo ita solum conclusionibus suis certam vindicavit vim, si aut aequae amplitudinis scripta conferrentur, aut dialogum maioris amplitudinis minori dialogo aetate antecedere concluderetur ⁴⁾. Praeterea tam parvos esse nonnullos dialogos, ut ad aetatem eorum definiendam quingentae proprietates illae, quas adhibuisset, haud sufficerent, LUTOSLAWSKI non negat ⁵⁾. Quod in Critia dialogo facile perspicui posse dicit. Is enim dialogus proprietatum dimidium tantum reddit earum, quae in Timaeo inveniuntur; quem ante Critiam esse scriptum, omni dubio ereptum est. Unde sequitur, de loco parvorum dialogorum in ordine scriptorum Platoniorum, ut Critonis, Euthyphronis, Lysidis, Lachetis, Charmidis, Apologiae, fortasse etiam Menonis atque Euthydemii ex LUTOSLAWSKI computationibus non multum constare. Quo accedit, quod tota ea methodus, qua a Legibus

¹⁾ l. l. p. 514. annot. 1. 2. 3.

²⁾ l. l. p. 149. Being the first member of a tetralogy projected later.

³⁾ l. l. p. 150. Belonging to a tetralogy as second or third member.

⁴⁾ l. l. p. 143.

⁵⁾ l. l. p. 181.

dialogo initium capientes viri docti omnes dialogos, etiam eos, qui fortasse plus quadraginta annis ante Leges scripti sunt, suo loco collocare se posse arbitrabantur, tam firmis fundamentis, quam putavit LUTOSLAWSKI, omnino non videtur niti. Is enim cum eiusmodi investigationum primam hypothesin secum perpendebat, certa lego eam comprehendere posse iudicabat, quam inscripsit „Law of stylistic affinity” et hisce verbis explicavit ¹⁾: „Of two works of the same author and of the same size, that is nearer in time to a third, which shares with it the greater number of stylistic peculiarities, provided that their different importance is taken into account, and that the number of observed peculiarities is sufficient to determine the stylistic character of all the three works.”

Ea lego ponenda respondere videtur LUTOSLAWSKI iis, quae ZELLER in Libri sui quarta editione, quam supra laudavimus, DITTENBERGERO SCHANZIOQUE obiecerat, haec dicens ²⁾: „Es fragt sich zunächst schon, ob überhaupt die Voraussetzung richtig ist, dass aus einer langen Reihe von Schriften desselben Verfassers diejenigen der gleichen schriftstellerischen Periode angehören, in denen gewisse Wörter gleichmässig fehlen, seltener oder häufiger vorkommen; ob nicht durch den Inhalt und Gegenstand einer Schrift, durch ihre populärere oder strenger wissenschaftliche Haltung, ihren dialektischen, rhetorischen oder künstlerischen Charakter, durch die Stimmung, in der sie niedergeschrieben wurde, durch äussere, uns unbekannte Veranlassungen, durch Bücher, die der Verfasser eben gelesen hat, durch frühere Schriften oder Entwürfe, an die er wiederanknüpft, aus denen er vielleicht einzelnes in die spätere Darstellung aufnimmt, durch alle jene unfassbaren Einflüsse, welche die sprachliche Ideenassociation bestimmen, zwischen Schriften, die sich zeitlich nahe stehn, Verschiedenheiten, zwischen solchen, die weiter von einander abliegen, Uebereinstimmungen hervorgerufen werden können, in denen man Kennzeichen verschiedener Stilperioden zu sehen geneigt sein möchte.”

¹⁾ l. l. p. 152.

²⁾ ZELLER, l. l. p. 512 sq.

Concedendum esse iudico, LUTOSLAWSKII indiciorum tantam copiam afferentem ZELLERI argumentum illud aliquatenus infirmasse. Nam quaequae sunt, quae ZELLERO iudice prohibere possint, quominus scriptoris sermo continua ac directa mutatione progrediatur: condiciones sunt variae, quas simul omnes adesse valde improbabile est, quarum autem vis, dummodo multae aggerantur proprietates, magna ex parte sublevatur. Sed quid si ipsa natura hominem perducatur, ut ad stilum, quo iuvenis uti solebat, senectute quodammodo revertatur? Ut quisque grandaevos homines vocabulis, locutionibus, sententiis denuo delectari cognovit, quae per multos adultae aetatis annos in eorum sermone desiderabantur. Luculentum sane est, non totum iuventutis suae stilum recuperatum esse senem. Vestigia eius sermonis, quo homo adultus uti solebat, numquam plane deerunt; praeterea novas stili proprietates labentibus annis assumet. Semper igitur, ut unum addam exemplum, si octogenarii opus quoddam cognitum habeamus, ex aliis tribus operibus, quae post quinquagesimum annum aetatis variis temporibus scripsisse eum constat, primum, medium, postremum, adhibita LUTOSLAWSKII methodo designare poterimus. Sed si eodem octogenarii opere tamquam obrussa usis diiudicandum nobis erit in scriptis duobus, quid tricesimo quinto fere auctoris anno, quid vicesimo quinto anno tribuamus, fieri potest ut „statistica” nostra methodo decipiamur. Nam pro affinitatis signis afferamus fortasse, quae contra distantiam temporis indicent.

Quam ob rem si parvos dialogos eos, quos diu ante Leges conscriptos esse satis veri simile videtur, certo ordine digerere velis, in LUTOSLAWSKII tabulis adhibendis summa cautio erit utendum, et omnino tales tantum stili proprietates erunt afferendae, quae quin veram affinitatem indicent, in dubium vocari non potest. Quae quia non magno numero suppeditare videntur, tandem hac lege teneamur necesse erit, ut illius generis proprietates non nisi ad confirmanda ea temporum indicia, quae alia investigandi ratio iam nobis obtulerit, adhibeamus.

Sic si agemus, ne ab ipso LUTOSLAWSKIO quidem magno-pere dissentimus. In altera enim parte libri sui, ubi desig-

natur, quomodo logica scientia Platonis sit orta et progressa sensim atque mutata, cum ex aliis et variis indiciis ¹⁾, tum ex ipsa mutatione illa dialogorum ordinem constituere conatus est.

Haud aliter iudicaverunt ii viri docti, qui post LUTOSLAWSKIIUM de Platonica philosophia tractaverunt, GOMPERZIIUM ²⁾ dico RAEDERUMQUE ³⁾. GOMPERZ enim libri de Philosophis Graecis parte altera p. 233 sic concludit: „Trotz alledem kann die Methode der Sprachstatistik als eine sehr vertrauenswürdige gelten, wenn sie in weitaus überwiegendem Masse zu Schlüssen führt, die sich mit einander, mit den anderweitigen, oben genannten Kriterien, mit den verlässlich überlieferten Thatsachen und mit den von Platon selbst ertheilten Winken in Übereinstimmung befinden.“

RAEDER autem et ex habitu sermonis et ex forma dialogi argumenta sumpsit, et qua arte quisque dialogus confectus sit indicio usus est, et locos, quibus vel alium dialogum vel scriptorem vel factum aliquid respectare videtur dialogus, perscrutatus est, postremo ex eo quod dixit „die Betrachtung des philosophischen Inhaltes“, qua necessitudine singula scripta coniungantur, diiudicare conatus est, ut sic quam tutissimo fieri posset dialogos ordine disponeret.

Plane certus eventus — ita RAEDER quoque opinatus est — uno indiciorum genere fere numquam praebetur. Si autem in dialogo quodam omnia indicia consonare fere apparet, illum dialogum scriptum esse ea aetate, cui haec indicia faveant, valde erit veri simile. Sed si inter sese pugnant varia indicia, quo iure quidque indicium ad tempus ordinemve quendam probandum afferatur, nobis inquirendum erit, deinde firmioribus argumentis maior fides erit habenda.

Eiusmodi discrepantia, qualem praecedentibus verbis designavimus, in Lysidis dialogi aetate exploranda se nobis offert. Nam si dialogi formam atque compositionem, quippe quibus

¹⁾ Conferantur quae de Cratyli aetate disceptantur p. 233, de Symposii loco atque tempore pp. 242 et 244, etc.

²⁾ GOMPERZ, Griechische Denker II ed. II (1903).

³⁾ HANS RAEDER, Platon's philosophische Entwicklung (1905).

Charmidi simillimus esse videatur, si narrandi rationem, si colloquii tenorem consideramus, qui non ad certum eventum nos perducatur, ut inter prima Platonis scripta dialogum inseramus, nos adduci dicas. Contra ut alteri Platonis periodo dialogum vindicemus, non tantum indiciis quibusdam invitamur, quae ad stilum scriptoris pertinent, at etiam aliis argumentis, quae praecipue in eo consistunt, quod locis nonnullis scripta senioris aetatis respici videntur.

Quam ob rem quid valeant singula argumenta perpendendum erit; nec non, quatenus iam fuerit progressa Platonis philosophia, Lysidem dialogum cum scriberet, inquirendum: quibus consideratis, si dialogi aetatem satis certis terminis definire poterimus, postremum demonstrare necesse erit, quo consilio tunc temporis hunc dialogum conscripserit Plato.

Nam si tantum veri simile esse probatur, certo quodam vitae tempore cum dialogum scripsisse Platonem, nec tamen patet, quid spectans opus illud scripto mandaverit, non multum egisse nobis videmur.

§ 2. Perpenduntur temporis atque ordinis indicia, quae, varias inquirendi rationes sequentibus, Lysis dialogus nobis offert.

Lysidem dialogum inter prima opera scripsisse Platonem multi opinati sunt et usque ad hunc diem opinantur, iique homines non parvae auctoritatis. Diversis enim proximi saeculi temporibus — ut reliquis viris omissis tria nomina referam — HERMANN, ZELLER, LUTOSLAWSKI illam opinionem promoverunt. Et praecipuum argumentum iis hoc fuit, quod dialogus noster propter formam, sermonem, doctrinam, consilium, denique propter totam naturam atque indolem Socraticae periodo attribuendus esse videbatur. HERMANN autem in una re a successoribus differt, nempe ea, quod quae Socraticae periodi essent insignia, ex ipso Lyside dialogo derivavit ¹⁾.

¹⁾ Cf. l. l. p. 384.

Itaque ZELLER et LUTOSLAWSKI Platonis dialogis inter se comparatis, et alios et Lysidem a iuvene philosopho esse scriptos existimaverunt, HERMANN contra ex Lyside dialogo ut ita dicam artis Platonicae deduxit antiquissimam normam et propter aliquam cum illo dialogo consuetudinem alios quosdam dialogos Socraticorum nomine affecit. Ut autem Lysidem iuvenile opus esse demonstraret, Diogenis illam historiunculam affert ¹⁾, quam supra ²⁾ verbo tetigimus. Diogenis verba haec sunt ³⁾: φασὶ δὲ καὶ Σωκράτην ἀκούσαντα τὸν Αἰῶνα ἀναγνώσαντος Πλάτωνος, „Πράξεις, εἰπεῖν, ὡς πολλά μὲν καταγράφεται ὁ νεώτερος οὗτος, πολλὰ γὰρ ὧν οὐκ εἶρηκε Σωκράτης γέγραφε ὁ ἀνὴρ.” Cui historiae HERMANN, quamquam ceteroquin ⁴⁾ nonnumquam valde suspectum habet Diogenem, diffidendum non esse iudicavit hanc ob causam praecipue, quod non funditus eam reieccisset SCHLEIERMACHER. ⁵⁾ Si autem SCHLEIERMACHERI librum inspicias, Diogenianam narratiunculam verbis „eine ziemlich unverbürgte Ueberlieferung” ⁶⁾ designare cum invenies; quod quin recte censuerit, neminem nunc dubitare suspicor ⁷⁾. Ceterum — ut de Laertiana auctoritate supervacaneam inquisitionem instituere omittam — ipsa ea verba, quae supra exscripta sunt, quam parva rei sit fides, iam satis indicare arbitror. Primum enim connititate mirum in modum caret sententia. Nam uno enunciato Platonem νεώτερον et ἄνδρα vocare Socratem, se ipsum autem verbo μὲν et nomine Σωκράτης designare, maxime mirum est. Deinde totam historiunculam inter ea esse referendam, quae de controversiis, quibus cum aequalibus distaret

¹⁾ HERMANN, l. l. p. 382. „Ferner gedenken wir noch mit zwei Worten des Maasstabes, welcher der oben bereits berührten Anekdote gemäss der Lysis für Plato's erste Schriftstellerperiode abgibt, und den wir hier um so unbedenklicher anlegen zu dürfen glauben, als SCHLEIERMACHER selbst die Zuverlässigkeit jener Angabe anerkennt.”

²⁾ Vid. p. 1.

³⁾ Diog. L. III. 35.

⁴⁾ HERMANN, l. l. III. III.

⁵⁾ HERMANN, l. l. p. 382. Vid. not. 1 huius paginae.

⁶⁾ SCHLEIERMACHER, l. l. p. 173.

⁷⁾ Vid. ZELLER, l. l. II. I^a p. 488 n. 1.

Plato, narrabantur, ex contextu perspicui posse videtur. Nam statim praecedunt haec verba: λέγεται δὲ ὅτι καὶ Ἀντισθένης μέλλον ἀναγνώσκειν τι τῶν γεγραμμένων αὐτῷ παρεκάλεσεν αὐτὸν (sc. τὸν Πλάτωνα) παρατιθεῖν, καὶ πειθόμενος τί μέλλει ἀναγνώσκειν, εἶπεν ὅτι πρὸς τοῦ μὴ εἶναι ἀνυπόκριτον, τοῦ δ' ἐπὶ τούτου, „πῶς οἶν οὐ περὶ αὐτοῦ τοῦτον γράφεις;” καὶ διδάσκοντος ὅτι περιτρέπεται, ἔγραψε διάλογον κατὰ Πλάτωνος, Σάδωνα ἐπιγράφας. ἔξ οὗ διετέλουν ἀλλοτρίως ἔχοντες πρὸς ἀλλήλους. Tunc postquam tradita est historia, quae de Lyside narratur, o vestigio sequuntur haecce: εἴχε δὲ φιλέχθρος ὁ Πλάτων καὶ πρὸς Ἀριστοτελεον.

Ideo si fabulae nostrae subsit aliquid veri, hoc esse debet, Lyside dialogo emisso adversarium quendam Platoni obieccisse, numquam revera dixisse Socratem ea, quae in Lyside dialogo ei tribuerentur. At utut haec sunt, numquam revera Socratem illa verba dixisse, et ita iniuria conclusisse HERMANNUM, Socrate vivente scripsisse Platonem Lysidem suum, pro certo constat.

Hoc tamen dispositioni eius non omne fundamentum subripuit. Nam, quamquam falsa usus traditione quae Socraticae periodi insignia essent ex Lyside dialogo concludendum esse censuit HERMANN normaue igitur haud recta metiens alios dialogos tali periodo attribuit, tamen qui post eum, Laertianae traditioni nullam fidem habentes, scriptorum ordinem constituere conati sunt, ut primam Platonis periodum designarent, Hermanniana insignia magna ex parte receperunt.

Praecipua autem insignia, quae Lysidi cum primis Platonis scriptis esse communia nos docet HERMANN, haec sunt ¹⁾, quod certa conclusione careant disputationes, quae in Lyside referantur, quod prorsus conveniat Lysideus Socrates cum vero Socrate, qualem Xenophon depinxerit, quod formae dialogi ac locorum personarumque descriptioni maiorem operam dederit auctor quam philosophicae tractationi, postremo quod philosophiae eius propositum nondum, ut postea fieri soleat, ideis contineatur.

Iis argumentis HERMANN iudicium suum de Lysidis aetate confirmavit. Quorum partem accurate tunc demum tractare

¹⁾ l. l. p. 382 sqq. p. 431 sqq.

licebit, cum de dialogi consilio agemus. Quid enim nunc de disputationis eventu, quid multum de minutis descriptionibus, „die zu dem Inhalte ganz ausser Verhältniss und doch nur in willkürlicher und zufälliger Beziehung stehn“¹⁾? Cum autem, ut senioris Platonis in describendo modum demonstraret, Phaedrum dialogum attulit HERMANN, exemplum praeuisse haud congruens cum eo quod demonstrandum esset mihi videtur; nam totidem paginis ibi atque in nostro dialogo confabulantur personae, antequam ad rem ipsam pervenitur, et saepius atque diutius disputatio intermittitur. Ceterum, si Phaedonem vel Theaetetum, si Reipublicae primum librum comparandi gratia attrahis, praefationes non minoris amplitudinis eos praebere invenies quam Lysidem dialogum. Verum sane est, si eorum dialogorum disputationes cum Lysideis disputationibus conferuntur, multo maiorem locum illas obtinere; sed si locorum personarumque descriptione revera — causa quadam, quae nos nonnumquam fugit — certas personas, certa loca lectoribus ante oculos ponere voluit Plato, in parvo dialogo non minore opus est apparatu ac in dialogo maioris amplitudinis. Non igitur auctoris juvenilem aetatem manumque inexercitatum arguit Lysidea praefatio, dummodo probari potuerit, descriptiones eas cum ipso consilio scriptoris revera cohaerere.

Illud deinde temporis indicium, quod secundo loco rettulimus, amplius examinare non necesse est. Cum enim Socratis persona, qualis in Lyside delineatur, cum „vera Socratis imagine, quam pinxit Xenophon“, prorsus congruere HERMANN contendit, de dialogi aetate nihil demonstrat. Nam primum an verum Socratem depinxerit Xenophon dubitare licet, immo, veram Socratis imaginem informasse eum, plane negandum est; si autem fictum quodammodo Socratem Xenophontem quoque depinxisse concedas, ex eo quod similes sunt inter se Xenophonteus atque Lysideus Socrates — fac revera exstare eiusmodi similitudinem — de tempore dialogi nihil efficere possimus.

Sed accuratius disserendum est de ea quaestione, quam et ZELLER et HERMANN perpenderunt similemque in modum sol-

¹⁾ l. l. p. 389.

verunt, nempe haec, num quo tempore Lysidem dialogum scriberet Plato iam tanquam entia absoluta ideas intelligeret. De ea re sane non semper idem iudicasse ZELLERUM apparet. In prima enim Philosophiae Graecae editione haec dixit, quae iam in primo capite nostro¹⁾ laudavimus: „der Lysis setzt somit den ganzen Ideenkreis des Symposions voraus, und könnte in keinem Falle der frühen und unentwickelten Form des platonischen Philosophirens angehören, in die ihn HERMANN u. A. verweisen.“ Qua de causa, ut supra relatum est, obelo notavit Lysidem ZELLER. Cum autem dialogorum Platoniorum versionem, quam fecit Hieronymus Müller, praefationibusque instruxit Carolus Steinhart, recensabat²⁾, rescidit simul athetesis atque inter prima scripta inseruit dialogum. Tamen p. 254 haec dicit: „denn wenn im Lysis S. 219 ff. gegen die oben angeführte Bestimmung über die Liebe bemerkt wird, dass der eigentliche Gegenstand derselben nicht um eines Anderen willen und nicht bloss wegen eines anhaftenden Schlechten geliebt werde, so ist damit die Idee eines an und für sich Guten angedeutet.“ Sed hanc quoque opinionem in fine dissertationis retractare videtur haec dicens³⁾: „Wiewohl aber diese Bestimmungen im Symposion wieder aufgenommen und weiter ausgeführt werden, so folgt daraus noch nicht, dass auch schon der Lysis die Lehre von der Idee als der eigentlichen Gegenstand unserer Liebe, und von der mittleren Stellung der Seele zwischen Idee und Erscheinung voraussetzt.“ Hoc igitur eo tempore censuisse ZELLERUM suspicari licet, Lysidem dialogum, ab iuvene Platone conscriptum, doctrinam quae dicitur de ideis non protulisse. Quod iudicium in posterioribus Philosophiae editionibus non misit ZELLER⁴⁾, quamquam hactenus ad pristinam opinionem, quam primo capite etiam tractavimus, revertit, qua Lysideam sententiam τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρὸν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι ἐρεza τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλον cum placito

¹⁾ Vid. p. 31.

²⁾ Zeitschr. f. d. Alterthumswissenschaft IX (1851) p. 246 sqq.

³⁾ l. l. p. 255.

⁴⁾ l. l. II. I^a p. 447 sqq. II. I^a p. 525 sqq.

in Symposio proposito consonare denuo perhibet ¹⁾; ceteroquin autem indicium confirmare conatur atque explicare his verbis: „Können wir nun doch nicht voraussetzen, dass Plato schon zu der Zeit, als er den Lysis schrieb, die leitenden Gedanken seines späteren Systems gefunden hatte, so bleibt nur die Annahme übrig, die psychologische Analyse, von welcher doch auch seine spätere Darstellung ausgeht, habe ihn schon damals bis zu dem Punkte geführt, den er von sokratischer Grundlage aus erreichen konnte, aber die weitere metaphysische Erklärung dieser psychologischen Erscheinungen habe sich ihm erst später ergeben. Eine Bestätigung dieser Ansicht könnte man darin finden, dass auch das Gastmahl 199 C ff. dem Socrates ähnliches wie der Lysis, das weitere dagegen Diotima in den Mund legt. Doch ist dieser Umstand nicht beweisend.“ Ultimis his verbis maximopere applaudo: nihil enim demonstravit ZELLER observatione ea, cum praesertim tota observatio minus sit recta. Nam licet Lysidea verba ²⁾ τὸ γὰρ ἐπιθυμοῦν οὐκ ἔστιν ἐνδεὲς ἢ τοῖς τοῖς ἐπιθυμοῦσι revera Socrati tribuat Symposium ³⁾ — quamquam haec quoque a Diotima accepisse se postea dicit ille ⁴⁾ — in Lyside dialogo etiam proferuntur sententiae, quas Symposium insipientes in ipsa Diotimae quae dicitur oratione invenimus. Imminuit igitur magis ZELLER quam affirmavit observatione illa eius opinionis fidem, quam verbis, quae laudavimus, explicaverat. At ne ipsi quidem opinioni assentiri possumus. Iniuria enim contenditur, expositionem psychologice, quae cum in Lyside tum in Symposio proferatur, hoc dialogo metaphysica interpretatione stabilire Platonem. Observationes tantum reddit Symposium, sane magis perfectas eas magisque elaboratas quam illae sunt, quae in Lyside dialogo exhibentur, attamen observationes ad hominum animum pertinentes. Quod recte perspexisse videtur LUTOSLAWSKI, haec dicens ⁵⁾: „The next

¹⁾ I. I. II. I³ p. 515 n. 1. II. I⁴ p. 613 n. 3.

²⁾ Lysis 221 D.

³⁾ Symp. 200 A.

⁴⁾ Symp. 201 E. ἡλέγη δὲ με τοῖς τοῖς λόγοις, οἵτινες ἐγὼ τοῖς.

⁵⁾ LUTOSLAWSKI I. I. p. 220.

movement in advance of the ethical dialogues is visible in the Cratylus and Symposium, which approach the solution of the logical problem of an a priori knowledge from two different sides, which may be described as the linguistic and the esthetical. A third note is struck in the Phaedo and it is really only in the Phaedo that the theory of ideas takes a definitive shape, and is based on metaphysical considerations¹⁾. Eiusmodi considerationes in Symposio dialogo plane desiderari, negare difficile sit. Nihil enim hic de animi antenatali vita, nihil de ὑπερορρωτόν τόπον, ubi ἀχρόματόν τε καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀναγῆν οὐσίαν ²⁾ conspexerit animus. Etiam in illa parte ³⁾, omnium acumine, qua τὰ τέλη καὶ ἐποπτικά profitetur Diotima, in quae an ipse Socrates admitti possit dubitare sese dicit, metaphysicas interpretationes frustra quaeras; ea enim tantum, quae viva passa esse fingitur Diotima, enarrantur, cum, quo modo fieri possit ut ea passa sit, nusquam explicetur: Ὅς γὰρ ὢν μυχρὸ ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐρωτικά παιδαγωγηθῇ, διώμενος ἐκτελῇ τε καὶ ὁρθῶς τὰ καλὰ, πρὸς τέλος ἤδη ὄντων τῶν ἐρωτικῶν ἐξαίτης κατόχεται τι θαυμαστόν τὴν ἡρώειαν καλόν, τοῦτο ἐκείνο, ὃ Σώκρατες, οὐκ δὴ ἐντεν καὶ οἱ ἐμπροσθεν πάντες πόνοι ἴσων, προῖον μὲν αὐτὸν ὢν καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλόμενον, οὔτε ἀξανάμενον οὔτε φθίνον, ἔπειτα οὐκ τῇ μὲν καλόν, τῇ δ' αἰσχρόν, οὐδὲ τοιὲ μὲν, τοιὲ δ' οὔ, οὐδὲ πρὸς μὲν τὸ καλόν, πρὸς δὲ τὸ αἰσχρόν, οὐδ' ἐνθα μὲν καλόν, ἐνθα δὲ αἰσχρόν, ὥς τις μὲν ὢν καλόν, τις δὲ αἰσχρόν· οὐδ' αὖ φαντασθήσεται αὐτῷ τὸ καλόν οἷον πρόσωπὸν τι οὐδὲ χεῖρες οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὃν σῶμα μετέχει, οὐδέ τις λόγος οὐδέ τις ἐπιστήμη, οὐδέ πον ὢν ἐν ἑτέρῳ τινί, οἷον ἐν ζώῳ ἢ ἐν γῇ ἢ ἐν οὐρανῷ ἢ ἐν τῷ ἄλλῳ, ἀλλὰ αὐτὸ καὶ αὐτὸ μὲν αὐτοῦ μονοειδὲς αἰὲν ὄν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα καλὰ ἐκείνου μετέχοντα τρώπον τινὰ τοιοῦτον οἷον γιγνόμενον τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλόμενον μὴδὲν ἐκείνο μήτε τι πλέον μήτε ἕλιον γίγνεσθαι μὴδὲ πάσχειν μὴδὲν. Sed quamquam, quomodo fiat ut eam notitiam adipisci liceat, adhuc non inquit Plato, de ipsis ideis, id est de entibus per se consistentibus disserere eum,

¹⁾ Phaedrus 247 C.

²⁾ Symp. Cap. XXVIII et XXIX, p. 210 sq.

ex praecedentibus iam patet. Eiusmodi doctrinam Lysidem dialogum non assequi cum ZELLER arbitratus est, haec dicens ¹⁾: „Im kleineren Hippias, im Lysis, im Charmides, im Laches, im Protagoras, im Euthyphro, in der Apologie, im Krito fehlt noch jede Spur jener Lehre, welche den Grundunterschied zwischen der platonischen und der socraticen Begriffsphilosophie bildet, der Lehre vom selbständigen Dasein der Ideen ausser und über der Erscheinung“; tum censuisse videtur LUTOSLAWSKI, nam quoad genuinum esse nostrum dialogum opinatus est, Socraticae periodo attribuit. ²⁾

Illam, quam protulit ZELLER, opinionem prorsus refutare valde difficile est. Nam, ut LUTOSLAWSKI verbis utamur ³⁾: „Plato looked upon his newly discovered treasure (doctrina de ideis spectatur) as a mysterium too deep to be constantly and familiarly referred to.“ Si igitur *πρωτον* illud *q̄ilon*, de quo in Lyside dialogo inquiritur, pro ente absoluto haberi, non statim appareat, auctoris religionem hoc fortasse arguat, aetatem non indicet.

Notetur autem, non *ἰδέαν* vel *ἰδὸς* vel *οὐσίαν* appellare Socratem notionem eam, quam definire conatur, quibus verbis, ut addam exemplum, in Euthyphrone utitur dialogo ⁴⁾, sed τὸ τῷ ὄντι *q̄ilon*, *q̄ilon* ὃ ἴσται vocare vel *ἰζηῖν* τὸ *πρωτον*, ὃ ὡς ἀληθῶς ἴσται *q̄ilon* vel *ἰζηῖν* αὐτό, εἰς ὃ πᾶσαι αὐταὶ αἱ λεγόμεναι *q̄ila* τέλει τῶσαν. ⁵⁾ Itaque si recte observavit LUTOSLAWSKI id quod sequitur ⁶⁾: „Moreover, the terms *ἰδὸς* and *ἰδέα*, which were freely used to designate general notions in earlier dialogues, up to the Gorgias and the Cratylus, preserve generally the same meaning in the Symposium and Phaedo, while the transcendental ideas are chiefly designated by the neuter of the adjectives, sometimes with such determinations as *ἰζηῖν* or *αὐτὸ κατ' αὐτό* and by the verb *εἶναι* and its derivatives“, hoc, dico, si recte observavit LUTOSLAWSKI, artis

¹⁾ I. I. p. 525.

²⁾ I. I. p. 105.

³⁾ I. I. p. 280.

⁴⁾ Euthyphro 6 D.

⁵⁾ Lysis 220 B. 222 B. 219 D. 220 B.

⁶⁾ I. I. p. 255.

vocabula, quae in Lyside adhibentur, impediunt nos quominus LUTOSLAWSKIUM sequentes Socraticae periodo dialogum tribuamus.

Ea vocabula in nostro dialogo occurrere, non animadvertit LUTOSLAWSKI, quippe qui accurato percontari eum omiserit. Tamen, cum dialogi tempus obiter designaret, addere non neglexit ille, quo argumento nisus inter prima opera Lysidem esse conscriptum arbitraretur. Dicit enim ¹⁾: „In all earlier dialogues Socratic notions were „present“ in the things or immanent (Charm. 159 A: *πάρεστι σωφροσύνη*, Lys. 217 D: *λευκότης*, 217 E: *παρουσία ἀγαθοῦ*, Euthyd. 301 A: *κάλλος*, Gorg. 497 E. 498 D: *ἀγαθῶν παρουσία*); in the Symposium the higher doctrine of a participation of particulars in the idea is taught“. Sed propter notionem *παρουσία*, quae in Lysidis capite XVI hic illic memoratur, inter iuvenis Platonis scripta inserere dialogum me quidem iudice non licet. Phaedonis enim dialogi pag. 100 C, quem dialogum post Symposium esse confectum LUTOSLAWSKI arbitratur, haec legimus: *φαίνεται γάρ μοι, εἴ τί ἐστιν ἄλλο καλὸν (πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν), οὐδὲ δι' ἐν ἄλλο καλὸν εἶναι ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ*, et sic pergitur nonnullis lineis post: *ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν ἢ ἢ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία [εἴτε] ὅπη δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη*. Ex quibus verbis iam patere mihi videtur, eo etiam tempore, cum ideas suas, entia a rebus corporalibus plane diversa atque per se existentia, sibi informasset Plato, tamen ut idearum cum rebus necessitudinem indicaret, iuxta verba *μετέχειν* et *κοινωνία* vocem *παρουσία* non sprevisse. Falso igitur propter hanc vocem Socraticae periodo vindicatur Lysis, cum praesertim cum dialogum scribentem, qua ratione rei adsit idea, iam perpendere secum Platonem appareat; nam ea tantum condicione τὸ ἔχον esse οἶον τὸ παρόν, ut κατὰ τινὰ τρόπον παρῇ, assentientes habet pueros Socrates ²⁾.

Illam argumenta, ex logica quae dicitur Platonis doctrina desumpta, ZELLER aliique attulerunt, ut iuvenis philosophi scriptum esse Lysidem demonstrarent. Quae, si non ipsum

¹⁾ I. I. p. 242.

²⁾ Lysis 217 E.

illud quod demonstrare volunt, improbable reddunt, infirmiora tamen esse apparuit, quam ut nobis persuadeant.

Maiorem fidem autem, quam per illa indicia factum est, argumentationi suae reddidisse ZELLERUM fatendum erat, si recte contendisset, ex locorum quorundam congruentia apparere, ante Charmidem scriptum esse Lysidem dialogum. Iam HERMANN¹⁾ eo quod dixit „die gleichsam geschwisterliche Aehnlichkeit des Charmides und des Lysis“ argumento usus erat, ut eodem fere tempore confectos esse hos dialogos asseveraret. At mea quidem opinione minus recte. Nam similibus fere sentiis in utroque dialogo narrationem inchoare Socratem, eodem fere modo illic in palaestra hic extra palaestram ab adolescentibus recipi, eadem fere excusatione uti, ut pueros adloquatur, Charmidem quod Critiae ἀρεμῶς sit, Lysidem autem, quod Κησίπῳ συνήθης ἐστὶ διὰ τὸν τοῦτον ἀρεμῶν Μενέξενον, praeterea illum φιλόσοφον, hunc φιλήζον dici, rectius fortasse argumento sumpserit quis, ut aliquo temporis intervallo distare dialogos, quam ut eidem scriptoris aetati attribuendos esse eos demonstret. Ut enim similia sint inter se scriptoris opera, quae eodem fere tempore litteris consignabantur — boni auctoris non esse paucorum annorum intervallo eatenus se ipsum imitari, non sine iure contendatur. Nihil igitur impedire mihi videtur, quominus decem quindecimve annis post Charmidem conscripserit Lysidem Plato, dummodo adsit condicio, propter quam, quo tempore iam aliam dialogorum rationem sequi soleret, ad pristinum scribendi morem quodammodo recurrere coactus esse possit.

Sed aliter pro certo res se haberet, si recte iudicasset ZELLER, ante Charmidem esse scriptum Lysidem dialogum; nam quin inter prima opera Charmides scriptus sit, nemo adhuc, quod sciam, dubitavit. Illius iudicii argumenta in Historia philosophiae Graecae quam scripsit vir doctus non occurrunt; sed in recensione illa, supra laudata, de Mulleriana Platonis operum versione haec invenio²⁾: „Was das Verhältnis der beiden Gespräche zu einander betrifft, so möchten wir hier, um

¹⁾ HERMANN l. l. p. 413.

²⁾ l. l. p. 255/6.

Anderes zu übergehen, namentlich noch an die Stellen Lys. 222 C — Charm. 163 C als an solche erinnern, aus denen sowohl ihre Zusammengehörigkeit, als die Priorität des Lysis hervorgeht.“ Hanc quaestionem ut accurate perpendamus, utriusque loci argumentationes referre usui esse mihi videtur.

In Charmide dialogo Critias σοφροσύνην esse contendit τὰ ἐαυτοῦ πράττειν¹⁾, deinde a Socrate rogatus, num δημιουργῶ τὰ τῶν ἄλλων πράττειν, id est aliis hominibus opus quoddam conficienti, ut σόφρων sit non eveniat, inter τὸ πράττειν et τὸ ποιεῖν distinguendum esse dicit, cuius rei Hesiodum testem advocat, quippe qui τὰ καλῶς τε καὶ ἀγαθῶς ποιοῦμενα ἔργα ἐκάλει καὶ ἐργασίας τε καὶ πράξεις τὰς τοιαύτας ποιήσεις. Atque sic pergit: γάναι δέ γε χρὴ καὶ οἰκεῖα μόνον τὰ τοιαῦτα ἡγεῖσθαι αὐτόν, τὰ δὲ βλαβερά πάντα ἄλλότρια. Cum quibus verbis si Lysideum locum comparabis, magnopere ab iis differre eum videbis. Ille enim sic rogat Socrates: πότερον οὖν καὶ ἀγαθὸν οἰκεῖον θήσομεν παντί, τὸ δὲ κακὸν ἄλλότριον εἶναι; hoc inquirens nimirum, num bonum omni homini quodammodo affine sit, malum autem alienum. Sed in Charmide dialogo ex eo, quod τὰ οἰκεῖα pulchra et utili ratione agantur, non prorsus recte, ut opinor, Charmides concludit — nisi forte plane expungenda esse verba iudices, quandoquidem leviter confundant argumentationem — omnia, quae pulchra et utili ratione agantur, οἰκεῖα esse, quae non, ἄλλότρια. Quam conclusionem non recipit Socrates, sed sequenti capite his verbis quod protulerat Critias placitum repetit²⁾: ὦ Κριτία, ἦν δ' ἐγώ, καὶ εὐθὺς ἀρχομένου σου σχεδὸν ἐμάνθανον τὸν λόγον, ὅτι τὰ οἰκεῖά τε καὶ τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ καλοῖς, καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ποιήσεις πράξεις. Cum quo placito omnino non congruere Lysideam sententiam nemo negabit; aliud enim est τὰ οἰκεῖα ἀγαθὰ dicere, aliud τὸ ἀγαθὸν οἰκεῖον.

Sed si neque spuria esse arbitraris verba γάναι δέ γε χρὴ καὶ οἰκεῖα μόνον τὰ τοιαῦτα ἡγεῖσθαι αὐτόν, τὰ δὲ βλαβερά πάντα ἄλλότρια, neque sic explicanda, ut Critiam perhibentem facias, omnia quae pulchra atque utili ratione peragat quis, huic

¹⁾ Charm. 162 E.

²⁾ Charm. 163 D.

homini οἰζυία esse, quae autem turpi atque inutili ratione ἀλλότριαι, immo revera hoc voluisse eum indicas, omnia bona quodammodo nobis affinia esse, mala autem aliena: haec autem, cum Lysidis loci laudati in memoriam revocent, ante Charmidem esse scriptum illum dialogum demonstrare, eadem de causa post Symposium confectum esse Charmidem, concedas necesse est; nam Symposii pagina 205 E eadem occurrit sententia: ἢ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰζυῖον καὶ αἰνὸν, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον.

Ne igitur post Charmidem ponamus Lysidem, nihil impedire apparuit. Quin etiam indicium non deesse mihi videtur, ad quod spectans post Charmidem esse scriptum Lysidem aliquo iure contendas. In Charmidis enim capitibus, de quibus nuper disseruimus, nonum dico et decimum, sic accipit Socrates id quod dicitur τὰ φαῖτον πράττειν, ut magistrum, qui non suum sed alius hominis nomen sive scribat sive legat, vel autorem qui non sibi sed alii homini caligas secet, non τὰ φαῖτον πράττειν perhibeat. Quem Critias, quippe qui τὰ φαῖτον πράττειν σοφροσύνην esse dixerit, refutare conatur, cum inter ποιεῖν et πράττειν, inter ποιήματα et ἔργον distinguendum esse contendit. Fieri igitur non posse dicit, ut sutor vel salsamentarius τὰ φαῖτον πράττειν; nam qui τὰ φαῖτον πράττειν, is ἔργον πράττει, ἔργον autem secundum Hesiodum οὐδὲν ὄφειδος, quod numquam pro certo dixisset ille, si salsamentarii vel sutoris professionem ἔργον esse iudicasset. Sed sic, ut opinor, quid sint τὰ φαῖτον definire omnino mittit. Cum enim τὰ καλῶς τε καὶ ὠφελίμως ποιούμενα appellet ἔργα et τῶν ἀγαθῶν ποιήσιν προᾶξιν vocet, non τὰ φαῖτον πράττειν sed ipsum τὸ πράττειν iam σοφροσύνην esse contendit. Socrates autem, quamquam qua τὸ πράττειν a τοῦ ποιεῖν distinguit Critias non sequitur eum, tamen, quid sint τὰ φαῖτον inquirere neglegit, sed, quia honesta ea esse Critias dixit, utrum σοφροσύνη τὰ ἀγαθὰ ποιεῖν sit necne perpendere pergit.

Illi autem quaestioni, quid sint τὰ φαῖτον, Lysidis capitibus quinto sextoque respondetur. Nam, multis exemplis allatis multisque casibus consideratis, initio capitis sexti ad hanc definitionem pervenit Socrates¹⁾: οὕτως ἅρα ἔχει, ἢν δ' ἐγώ, ὦ φίλε Λύσι', εἰς μὲν ταῦτα, ἃ ἄν φρονιμοὶ γινώμεθα, ἅπαντες ἡμῶν

¹⁾ Lysis 210 B.

ἐπιτρέφουσιν, Ἕλληνας τε καὶ βάρβαροι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποιήσομεν τε ἐν τοῖσις ὅ τι ἂν βουλόμεθα καὶ οὐδείς ἡμᾶς ἐκόντων εἶναι ἐμποδισί, ἀλλὰ αὐτοὶ τε ἐλεόμεθα ἐσόμεθα ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλων ὁμοιοῦτες, ἡμέτερά τε ταῦτα ἴσται· ὁρησόμεθα γὰρ ἀπ' αὐτῶν· εἰς ἃ δ' ἂν τοῦν μὴ κτησόμεθα, οὔτε τις ἡμῶν ἐπιτρέφει περὶ αὐτὰ ποιεῖν τὰ ἡμῶν δοκοῦντα, ἀλλ' ἐμποδιοῦσι πάντες καθ' ὅ τι ἂν δύνωνται, οὐ μόνον οἱ ἀλλότριοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ εἴ τι τοιούτων οἰκισιότερόν ἐστιν, αὐτοὶ τε ἐν αὐτοῖς ἐσόμεθα ἄλλων ἐπύχοι καὶ ἡμῶν ἴσται ἀλλότρια. οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὁρησόμεθα. Nonne valde veri dissimile esse videtur, haec verba iam scripsisse et edidisse Platonem eo tempore, quo, non ab omni parte serius fortasse, at tamen nulla correctione adiecta, τὰ φαῖτον ποιεῖν sic accipientem faciebat Socratem, quasi hoc vellent verba: τὸ φαῖτον ἱμάτιον ἔχαστον ἐφαίνειν καὶ πλένειν, καὶ ἐποδήματα σκατοτομεῖν, καὶ λήρνυτον καὶ στλεγγίδα καὶ τὰλλα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον¹⁾?

Sic iam ad alteram illam methodum perventum est, qua, quotiens eandem quaestionem duobus vel pluribus dialogis tractari apparet, locis iis, ut ita dicam, parallelis inter se comparatis, quisnam prior, quis posterior scripto mandatus sit dialogus, diiudicare suscipiatur. Ita, ut supra²⁾ annotatum est, viri docti nonnulli, propterea quod senioris aetatis dialogi in Lyside respectari viderentur, ex iuvenilibus Platonis scriptis Lysidem secreverunt. RAEDER³⁾ enim post Gorgiam atque Euthydemum scriptum esse nostrum dialogum satis certis indicibus patere iudicavit, GOMPERZ⁴⁾ proximum ante Symposium constituit. Quae indicia examinare atque, si evenit, supplere, iam tempus adesse mihi videtur.

RAEDER igitur ex Gorgia, Euthydemo, Lyside locos quosdam annotavit, ubi, cum de una agitur quaestione, in eadem materia tractanda Lysis ulterius progressus esse videtur. Sic Gorgiae pagina 497 E ἀγαθῶν παρουσία ἀγαθοὺς dicit τοὺς ἀγαθοὺς Socrates, in Euthydemo autem dialogo παρουσία ea

¹⁾ Charm. 161 E.

²⁾ Vid. p. 61.

³⁾ I. I. p. 153 sqq.

⁴⁾ I. I. p. 572.

a Dionysodoro irridetur ¹⁾, Lysidis tandem pagina 217 C—E de eadem quaestione Socrates disceptat hoc modo: λέγω γὰρ ὅτι ἔνια μὲν, οἷον ἂν ἢ τὸ παρὸν, τοιαῦτά ἐστι καὶ αὐτά, ἔνια δὲ οὐ. ὥσπερ εἰ ἐθέλοι τις χρῶματι τὸ ὁποῖον ἀλείφει, πάρεστί που τῷ ἀλείφοντι τὸ ἐπαλείφον. Πάν γε. Ἄρ' οὖν καὶ ἐστὶ τότε τοιοῦτον τὴν χρῶαν τὸ ἀλείφον, οἷον τὸ ἐπὶ; Οὐ μαρτυρῶ, ἢ δ' ὅς. Ἀλλ' ὥδε, ἢν δ' ἐγώ. εἴ τις σὺν ξανθὰς οὖσας τὰς τρίχας χρυσοῖον ἀλείφει, πότῃν τότε λευκὰ ἴεν ἢ γαίνονται ἂν; Φαίνονται ἂν, ἢ δ' ὅς. Καὶ μὲν, παρὰ γ' ἂν αὐταῖς λευκότης. Ναί. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τι μᾶλλον ἢ τὴν λευκὰ πο, ἀλλὰ παρούσης λευκότητος οἷον τι λευκὰ οἷον μὲναι εἶσιν. Ἀληθῆ. Ἀλλ' ὅταν δὴ, ὃ γὰρ, τὸ γῆρας αὐταῖς ταῦτον τοῦτο τὸ χρῶμα ἐπαγάγῃ, τότε ἐγένετο οἷον περὶ τὸ παρὸν, λευκοῦ παρούσης λευκὰ. Πῶς γὰρ οὐ; Τοῦτο τοῖνυν ἔρωσι τὴν δὴ, εἰ ὃ ἂν τι παρῇ, τοιοῦτον ἔστι τὸ ἔχειν οἷον τὸ παρὸν ἢ ἔαν μὲν κατὰ τὰ τῶτον παρῇ, ἔστι, ἔαν δὲ μή, οὐ; Οὔτω μᾶλλον, ἐγώ.

Eiusmodi progressio in usu vocis notionisque φιλοσοφίας etiam perspicitur, de qua in Gorgia ²⁾ quasi de ipsa sapientia verbum fit, quae in Euthydemo dialogo ³⁾ tamquam πῆσις ἐπιστήμης, scientiae possessio, definitur, in Lyside ⁴⁾ autem a σοφίας notione discernitur. Hic enim, prorsus eodem modo atque in Symposio ⁵⁾ τοὺς ἤδη σώφους μῆτιν φιλοσοφῶν contenditur, sed eos philosophari, qui neque σώφους neque ἀγαθοὺς sint, ἀλλ' εἴτε ἡρώμενοι μὴ εἰδέναι ἢ μὴ ἴδωσιν. ⁶⁾ Qua definitione simul responderi Euthydemae quaestioni „τίοντες οἱ μαρτυρόντες” recte perhibuisse RAEDER mihi videtur.

Congruentiae cum Gorgia cumque Euthydemo in Lysidis capitibus quintodecimo et sextodecimo quoque inveniuntur. Eodem modo enim, quo in Gorgia dialogo ⁷⁾ distinguitur inter τοῦτο, ὃ ἂν πράττωσιν homines, et ἐξεῖνα, οὐ ἔνεκα πράττουσι

¹⁾ Euthyd. 301 A. Ἐν οὖν, ἐγώ, παρὰ γ' αὐτοῖς σοὶ βοῆς, βοῆς εἰ, καὶ ὅτι νῦν ἐγώ σοι πάρεστι, Λιονσόδωρος εἰ;

²⁾ Gorg. 481 D.

³⁾ Euthyd. 288 D.

⁴⁾ Lysis 218.

⁵⁾ Symp. 203 E.

⁶⁾ Cf. LUTOSLAWSKI, l. l. p. 238 (de Symposio): „a fresh point is gained in the distinction between wisdom and philosophy.”

⁷⁾ Gorg. 467 C sq.

τοῦτο ὃ πράττουσι, in Lyside etiam inter actionis finem propositum atque ipsam actionem distinctio fit. Quo sane omnino non diiudicatur, quo ordine Gorgias Lysisque dialogi sese exceperint. Si vero animadvertes, sententiam eam, quae in Gorgia pedetentim ac prudenter explicetur, in Lyside, ut ita dicam, solemnibus verbis comprehendi, nempe hisce ¹⁾: πᾶσα ἢ τοιαύτη σπονδὴ οὐκ ἐπὶ τοῖς τοῖς ἐσπονδασμένη, ἐπὶ τοῖς ἐνεκά του παρσχευασμένοις, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ, οὐ ἔνεκα πάντα τὰ τοιαῦτα παρσχευάζεται, ordinis indicium et iis locis praeberi, vix negabis.

Haud aliter Lysidis pagina 221 A Gorgiam fere respectari dicas. Quam enim Gorgiae pagina 499 C et D de voluptate sic explicat Plato sententiam:

ΣΩ. ἔστι δὲ δὴ, ὡς ἴσμεν, ὃ νῦν λέγεις, ὅτι ἡδοναί τινές εἰσιν αἱ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ κακαί· ἢ γὰρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν ἀγαθαί μὲν αἱ ὠφέλιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραί;

ΚΑΛ. Πάν γε.

ΣΩ. Ὁφέλιμοι δὲ γὰρ αἱ ἀγαθὸν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν τὰς τοιαύτας λέγεις, οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἄς νῦν δὴ ἔλέγομαι ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς; Ἄρα τοῦτων αἱ μὲν ἐγίγαν ποιοῦσαι ἐν τῷ σώματι, ἢ ἐσθὲν ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀρετῇ τοῦ σώματος, αὐταὶ μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ τὰναντία τοῦτων κακαί;

ΚΑΛ. Πάν γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ λέγεται ὡσαύτως αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί;

eam sententiam Lysidis loco laudato de cupidine paucis verbis repetere et tamquam auditoribus antea propositam penitusque cognitam brevi nunc resumere videtur eo consilio ut suppleat quodam modo, ita: ἀλλ' οὖν τόδε γ' ἴσμεν ὅτι καὶ νῦν ἔστι πενῶντα βλάπτεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ὠφελεῖσθαι. ἢ γὰρ; Πάν γε. Οὐκοῦν καὶ διγῶντα καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πάντων ἐπιθυμοῦντα, ἔστιν ἐνίοτε μὲν ὠφελίμως ἐπιθυμεῖν, ἐνίοτε δὲ βλαβερώς, ἐνίοτε μηδέτερον; Σφόδρα γε.

¹⁾ Lysis 219 D.

Congruunt nonnumquam argumentationes utriusque dialogi ea ratione, ut primum inspiciens neget fere, aliquid pro certo effici posse ad tempora dialogorum constituenda. Ita si contendam, Gorgiae verba ¹⁾: φίλος μοι δοκεῖ ἔλαστος ἐλάστω εἶναι ὥς οἷοιτε μάλιστα, ὅτι περ οἱ παλαιοὶ τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ respici a Platone in Lysidis capite decimo ²⁾, ubi ἀσοπῶν κατὰ τοὺς ποιητὰς, quos ὁμοίῳ παύσας τῆς σοφίας καὶ ἡγεμόνας esse dicat, idem illud placitum promoveat, quod insuper ἐν τοῖς τῶν σοφωτάτων συγγράμμασι offendisse se contendat, non cuius fortasse persuadeam. Nec enim rem dirimit, quod hic παύσας τῆς σοφίας dicuntur qui in Gorgia παλαιοὶ τε καὶ σοφοὶ audiunt. Non verbis tamen tantum sed re congruentia permanet. Socrates cum in Lyside p. 214 C illud placitum poetarum eo usque refutat, ut ἀδικοῦντας καὶ ἀδικουμένους ἀδελφίαν ποιεῖν φίλους εἶναι dicat, cum Reipublicae primum librum in animum nobis vocat, ubi haec discimus ³⁾: (τὴν ἀδικίαν) πρῶτον μὲν ἀδελφίαν αὐτὸ ποιεῖν πρῶτον μὲν αὐτῶν διὰ τὸ στασιάζειν καὶ διαφείσθαι, ἔτι δ' ἐχθρὸν εἶναι εἰναι τε καὶ τῷ ἐναντίῳ παρὶ καὶ τῷ διζαίῳ, tum Gorgiae caput LXIII, ubi pagina 507 E idem fere placitum invenitur. Vide quam arete cum hisce convenient Lysidis verba: τοὺς δὲ κακοὺς, ὅτι καὶ λέγεται πρὸς αὐτῶν, μηδὲ ποτε ὁμοίους μηδ' αὐτοὺς αὐτοῖς εἶναι, ἀλλ' ἐπακλήζοντες καὶ ἀσυνήμους. ὁ δὲ αὐτὸ αὐτῶν ἀνόμοιον εἶναι καὶ διάφορον, ἀλλ' ὅτι τῶν ἄλλων ὁμοίων ἢ φίλων γένοιτο. Negare tamen pergis congruentiis istiusmodi ordinem dialogorum inveniri posse? Quid si vides, Lysidis capite sequenti, undecimum dico, totam illam sententiam, ὁμοίων ὁμοίῳ φίλον εἶναι, a Socrate reici, nonne tunc indicabis valde veri simile esse, Gorgiam ante Lysidis tempora esse scriptum? Nam si, cum Gorgiam scribebat Plato, Lysis dialogus iam exstaret, memorare procul dubio non omisisset, revera ne eos quidem, qui prorsus ὁμοιοὶ sint inter se, sibi esse amicos, sed eos tantum, qui neque ab omni parte ὁμοιοὶ neque ab omni parte ἀνόμοιοι sint.

¹⁾ Gorg. 510 B.

²⁾ Lysis 214 A. B.

³⁾ Resp. 352 A.

At post Euthydemum etiam collocabimus Lysidem, et iis indiciis confisi, quae supra attulimus, et aliis, quae nunc afferenda sunt. Dialogorum affinitatem indicat id quod, ut in Euthydemo ¹⁾, ita in Lyside dialogo ²⁾ iuxta boni atque mali genera tertium accipitur genus, quo eae res, quae neque bonae neque malae sint, contineantur; quale tertium genus Protagorae ³⁾ auctor nondum agnoverat. Sed ante Lysidem esse scriptum Euthydemum, maxime veri simile Ctesippi quoque persona reddit. Nam Ctesippus is Euthydemeus, *ρεαίσωτος τις Παιωνιεύς, μάλα καλὸς τε καὶ αἰσθὺς τὴν γῆσιν, ὅσον μὴ ὄβριστης διὰ τὸ νέος εἶναι* ⁴⁾, qualis in illo scripto delineatur, talis in Lyside dialogo tamquam omni lectori notus denuo inducitur, statim initio ⁵⁾ Hippothalem *ἐταῖρον* suum irridens, propterea quod Lysidis amorem reticescere conetur, et satis ὄβριστηκῶς irridens, quem ad modum in Euthydemo quoque sophistas aggressus erat. Cum igitur iam minus sit veri simile, personam dialogorum Platoniorum lectoribus haud ignotam, denuo tamquam *ρεαίσωτον τὸν Παιωνιᾶ* ab auctore induci, — quod approbemus necesse sit, si post Lysidem constituamus Euthydemum —, alio etiam indicio patere mihi videtur, Platonem, Lysidem dialogum cum scriberet, Ctesippi imaginem, qualem in Euthydemo depinxisset, revera respexisse. Nam in illo dialogo virtutis cuiusdam Ctesippi an vitii dicam fit mentio, quam, nisi Euthydemum dialogum legerit, haud intelligat quis. Lysidis pagina 211 B/C Socrates cum Lyside puero confabulatus amicum eius Menexenum *ἐριστικόν* esse dicit et *δευόν*, atque addit causam, quod Ctesippi discipulus sit: *δευὸς γὰρ ὁ ἀνθρώπος, Κτησίππου μαθητὴς· πάρεστι δὲ τοι αὐτός — οὐχ ὄρεας; — Κτήσιππος*: hisce nempe verbis Socrates, cum, ut Menexenum interroget, a Lyside incitetur, timorem praetendit. Sed *δευόν* hominem esse Ctesippum — quo vocabulo, ironice semper et tantum non contumeliose sophistas quoque designare solet Plato — in Lyside dialogo nusquam patet;

¹⁾ Euthyd. 280 E. 306 A.

²⁾ Lysis 216 D.

³⁾ Protag. 332 A sq.

⁴⁾ Euthyd. 273 A.

⁵⁾ Lysis 204 C sq.

in Euthydemo autem dialogo talem virum cum cognoscimus, Apollodorum sophistam fratremque eius Euthydemum ipsorum artibus atque armis impugnantem et interdum superantem. Ut, postquam eius dialogi capitibus XXIV, XXV, XXVI fratrum sophismatis aliis sophismatis fortiter respondit, in fine postremi huius capitis ipsum Apollodorum dubitantem sese reddidisse gloriatur his verbis ¹⁾: Ὁ Εὐθύδημος, ὁ ἀδελφός σου ἐξηγητοῖσιν τὸν λόγον, καὶ ἀπόλυσέ τε καὶ ἤτηται. Quibus Socrates, qui totum colloquium Critoni refert, haec addit: ὁ δέ μοι παροῦργος ὢν, ὁ Κτήσιππος, παρ' αὐτῶν τούτων αὐτὰ ταῦτα παρακινεῖ· οὐ γὰρ ἴσται ἄλλων τοιαύτη σοφία τῶν τῶν ἀνθρώπων. Ea autem σοφία, ut dialogi pagina 272 B discimus, ἐριστική est: αὐτὸ γὰρ τούτοις, sic de fratribus Critoni narrat Socrates, ὡς ἔπος εἰπεῖν, γέροντες ὅτε ἡρξάσθην ταύτης τῆς σοφίας, ἧς ἔγωγε ἐπιθυμῶ, τῆς ἐριστικῆς. Si igitur, propterea quod Ctesippum magistrum habeat, ἐριστικὸν et δεινόν Menexenum vocare licet, iis titulis aliquo iure ornari Ctesippum, omnem Lysidis lectorem cognosce decet. Quod nisi in Euthydemo dialogo nullo loco cognoverit quis.

Haec infirmis argumentis itaque moneri nos arbitror, ut post Gorgiam atque Euthydemum ²⁾ nostrum dialogum ordi-

¹⁾ Euthyd. 300 D.

²⁾ Non fugit me, ante hos duodecim annos CAROLUM LÜBBECKIUM (Die Frage der Echtheit u. Abfassungszeit des Euthydemus, Beilage z. d. Jahresbericht des Königl. Gymn. zu Celle 1896/97, Celle 1897) operam dedisse, ut obelo notandum esse Euthydemum dialogum et anno 312 ab Aristotelico homine scriptum esse, argumentis comprobaret. Quae argumenta, partim dialogi cum „genuinis” Platonis dialogis discrepantiam, partim eius cum serae aetatis operibus cumque placitis Aristotelicis congruentiam spectantia, perlevia esse mihi videntur. Nam omnia haec eiusmodi necessitudinis indicia, quatenus non prorsus falsa textus interpretatione nitantur, in partem contrariam ac LÜBBECKE accepit, aequo iure accipere licet. Unum argumentum, quod primo obtutu non parvam habere fidem dixeris, paulo fusius tractare volo. Contendit LÜBBECKE, Aristoteli Euthydemum dialogum non fuisse cognitum, et eius opinionis argumentum affert, quod Aristoteles, quamquam in scripto eius *περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων* quinque tractantur paralogismi, qui in Euthydemo quoque inveniuntur, tamen dialogi nullam mentionem facit, at in scripti fine praedicat: „er hätte für seine Untersuchung keine theoretischen Vor-

nemus; quo simul RAEDERI opinionem confirmatam esse duco. At unum quoque dubium, quod sibi manere dixit v. d., me tollere posse confido. Legitur enim libri eius pagina 157: „Nur ein kleiner Zweifel bleibt noch zu berühren. Der scharfe Unterschied, der im Gorgias (S. 466 C. ff.) zwischen „Wollen” und „Belieben” gemacht wird, bleibt hier (id est in Lyside) ganz unbeachtet (S. 207 E, 208 D—E, 210 B)”. Sed hic fugisse eum videtur, loco eo, quem supra ¹⁾ laudavimus, ubi, quae cuique provincia esse debeat, definire conatur Socrates, id, quod rerum periti facere cupiamus, verbis „ὅ τι ἂν βούλωμεθα” designari, at ea, quae imperiti, verbis „τὰ ἡμῶν δοκοῦντα”. Quin etiam Lysidea sententia ²⁾ „εἰς ἃ δ' ἂν τοῦν μὴ κτησόμεθα, οὔτε τις ἡμῶν ἐπιτρέψει περὶ αὐτὰ ποιεῖν τὰ ἡμῶν δοκοῦντα, im animum nobis revocat ea, quae Polum rogat Socrates ³⁾: ἀγαθὸν οὖν οἷα εἶναι, εἰάν τις ποιῇ ταῦτα, ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, τοῦν μὴ ἔχον;”. Unde satis apparere opinor, Platonem cum scriberet Lysidem, Gorgianam illam distinctionem memoria tenuisse. Temere enim in Lyside cum ipsis verbis usum esse, quibus in Gorgia quoque distinctae illae notiones designentur, incredibile sit.

Sic, si quo tempore fero scripto mandatus sit Lysis, definire oportet, iam ultra annum 390 descendere opus est. Nam circa annum 390 Gorgiam esse scriptum, post Gorgiam autem confectum esse Euthydemum, de hac re plerique viri docti,

arbeiten gehabt (Soph. cl. XXXIV. 183. 1)” (LÜBBECKE l. l. p. 33). Argumentum lubricum ac paene dolosum! Dicit enim Aristoteles (l. l. § 5—9), se primum, nullo homine praegresso, totam doctrinam de syllogismo ac paralogismo theoretice et systematico explicavisse. Et suo iure dicit. In Euthydemo autem unam captionem enodari, nihil refert. Nam „ἐκ πάσων μὲν οὖν καὶ πόσων γέγονται τοῖς διαλεγόμενοις οἱ παραλογισμοί, καὶ πῶς δεῖξουσιν τε ψευδομένους καὶ παραδόξα λέγειν ποιήσομεν, εἴ δ' ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμός, καὶ πῶς ἐρωτητέον καὶ τίς ἡ τάξις τῶν ἐρωτημάτων, εἴ τι πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποδείξεως ἀπλῶς τε πάσης καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους καὶ τοὺς συλλογισμούς” (l. l. § 1), hoc explanare quin primus suscepit Aristoteles, neminem autem ante se ulla ex parte suscepisse, quin recte contenderit, Euthydemus dialogus non impedit.

¹⁾ Vid. p. 72/73.

²⁾ Lysis 210 B.

³⁾ Gorg. 466 E.

idque recte, ut opinor, consentiunt. Eo modo ad Symposii annum natalem, quem non diu post 385 fuisse accipio, satis prope accessimus. Ac revera in RAEDERI libro laudato legimus¹⁾: „es ist gar nicht unmöglich, dass er (Lysidem dicit) seinen chronologisch richtigen Platz gerade vor dem Symposion erhalten hat.“ Testis eius opinionis GOMPERZ assertur, quippe qui in altera parte Historiae Philosophorum Graecorum haec nos doceat²⁾: „Der Parallelismus mit dem Symposion, der an einigen Stellen zu wörtlicher Uebereinstimmung wird, während das letztere doch in ungleich grösserem Stil ausgeführt und durch positive Lösungen der socratischen Manier (scheinbarer Ergebnislosigkeit) entrückt ist, lässt über die Abfolge Lysis-Symposion und zugleich über die zeitliche Nähe der beiden Gespräche kaum einen Zweifel bestehen.“ Si autem rogas, quanam sint, quibus tam arcte inter se consonent Lysis atque Symposium dialogi, GOMPERZ libere certior te non faciet; sed luculentum est, hos imprimis locos spectare eum, quos hic inter se iuxta ponimus:

Symp. 203 E/204 A.

θεῶν οὐδεὶς φιλοσοφεῖ οὐδ' ἐπιθυμεῖ σοφὸς γενέσθαι· ἔστι γὰρ οὐδ' εἴ τις ἄλλος σοφός, οὐ φιλοσοφεῖ· οὐδ' αὖ οἱ ἀμαθὲς φιλοσοχοῦσιν οὐδ' ἐπιθυμοῦσι σοφὸν γενέσθαι· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι χαλεπὸν ἀμαθία, τὸ μὴ ὄντα καλὸν καγαθὸν μηδὲ φρόνημον δοκεῖν αὐτῷ εἶναι ἰσχυρόν· οὕτως ἐπιθυμεῖ ὁ μὴ οἰόμενος ἐνδείης εἶναι οὗ ἂν μὴ οὔμαι ἐπιδείσθαι. Τίτες οὖν, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Διοτίμα, οἱ φιλοσοφοῦντες, εἰ μήτε οἱ σοφοὶ μήτε οἱ ἀμα-

¹⁾ p. 154.

²⁾ l. l. II² p. 572.

Lysis 218 A.

ἀὰ πάντα δι' ἡμῶν ἂν καὶ τοὺς ἡδὴ σοφὸνς μηκέτι φιλοσοφεῖν, εἴτε θεοὶ εἴτε ἄνθρωποι εἰσιν οἷοι. οὐδ' αὖ ἐκείνους φιλοσοφεῖν τοὺς οὕτως ἄγνοιαν ἔχοντας ὥστε κακοὺς εἶναι. λείπονται δὲ οἱ ἔχοντες μὲν τὸ κακὸν τοῦτο, τὴν ἄγνοιαν, μήπω δὲ ἐκ' αὐτοῦ ὄντες ἀγρόμοιροι μηδὲ ἀμαθὲς, ἀλλ' εἴ τι ἡγοῦμενοι μὴ εἰδέναι, ἃ μὴ ἴσασιν. διὸ δὲ καὶ φιλοσοφοῦσιν οἱ οὔτε ἀγαθοὶ οὔτε κακοὶ ποῦ ὄντες· ὅσοι δὲ κακοὶ, οὐ φιλοσοφοῦσιν, οὐδὲ οἱ ἀγα-

θεῖς· Ἀλλ' ὅν, ἔφη, τοῦτό γε ἡδὴ καὶ παιδί, ὅτι οἱ μεταξὺ τούτων ἀμφοτέρων, ὧν δὲ καὶ ὁ Ἔρως.

θεοὶ οὔτε γὰρ τὸ ἐνάντιον τοῦ ἐναντίου οὔτε τὸ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου φίλον ἡμῶν ἐφάνη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις.

Nunc si cui, ex quibus dialogis haec et illa verba desumpta sint, in scio, hoc tantum scienti, a Platone utramque partem esse scriptam, diiudicandum sit, quanam verba priora, quae deinde litteris consignaverit Plato, non dubito, quin, quae a dextra parte paginae exscripsimus, posterius esse confecta putaverit. Hoc non tantum Lysideum illud εἴτε θεοὶ εἴτε ἄνθρωποι εἶσιν οἷοι veri simile reddit, quo Symposii verba θεῶν οὐδεὶς φιλοσοφεῖ . . . οὐδ' εἴ τις ἄλλος σοφός, οὐ φιλοσοφεῖ respicere videtur Plato et veluti commonefacere velle lectorem accuratioris illius expositionis, vel verbum „ἡμῶν ἂν“, quo, iam antea idem se professum esse, indicare velle auctorem suspicetur quis; sed etiam verbis λείπονται δὲ e. q. s., Symposii partis, quam laudavimus, ultima enunciata, τίτες οὖν, ἔφη, ἐγὼ, ὦ Διοτίμα, οἱ φιλοσοφοῦντες e. q. s. repetere eum dicas. Praesertim autem si consideramus, in Symposio Diotimae tribui eadem placita, quae in Lyside sua manu proferat Socrates, post Lysidem scriptum esse posse illum dialogum, negare necesse est. Nam si tum, cum Symposium scriberet Plato, iam edidisset Lysidem, procul dubio ad ea tantum praedicanda Diotimam admovisset, quae in Lyside dialogo non occurrerent. Sed contra, si statim post Symposium dialogum nostrum constituamus, aliquo iure expectemus, non neglexisse scriptorem levi indicio indicare, ea, quae hic, quasi ipse excogitaverit, proferat Socrates, non Socrati, sed sive ipsi scriptori sive alii homini deberi. Tale indicium revera adesse arbitror. Lysidis enim pagina 216 C, ubi prima sententia, quae Symposii commonefacit nos, profertur: τὸ μὴτε ἀγαθὸν μὴτε κακὸν φίλον (ἐστὶ) τοῦ ἀγαθοῦ, Socrates, quanam nunc herele contendat, interrogatus, Ἀλλὰ μὰ Δία, οὐκ οἶδα, respondet, ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτὸς ἡλιγγιῶ ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου ἀπορίας; deinde sic pergit: Λέγω τοίνυν ἀπομαρτυνόμενος τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι τὸ μὴτε ἀγαθὸν μὴτε κακόν. Quibus verbis satis perspicue Sibyllam Mantiniam lectori in animum revocare mihi videtur Plato.

Numerum indiciorum, quibus usi suo loco ponere Lysidem conati sumus, nonnullis augere non difficile est. Sed haec adhuc sufficiant. Nec magis Xenophontis Memorabilia comparandi gratia afferre prodesse mihi videtur. Nam, quamquam sane congruentias cum Lyside is quoque liber offert ¹⁾, aetas eius nimis incerta est, quam ut ad dialogi tempus definiendum nobis usui esse possit.

Unum tamen est, quo post Symposium ponere Lysidem vereatur quis; et hac molestia GOMPERZIUM quoque adductum esse suspicor, ut statim ante Symposium, non post hunc dialogum scriptum esse Lysidem decerneret. Scilicet mirum esse, quid dico? prorsus esse improbabile, post Symposium confectum opusculum edidisse Platonem, quo placita quaedam, quae in illo dialogo iam essent prolata, partim repeteret, partim leviter tangeret, summum autem placitum, omnes homines velle τὰ ἀγαθὰ, et quidem velle τὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εἶναι αἰεὶ, et ergo cupere εὐδαιμονίαν ²⁾, quodammodo obscuraret: nihil igitur ageret, nisi quod proprias suas sententias manca atque confusa ratione referret.

Itaque ut appareat, rectam viam monstrasse nobis indicia illa, quibus nisi tempus atque locum dialogi constituimus, explicandum est, quid in eo opere conscribendo voluisse Platonem arbitremur. Sed priusquam hoc facere instituimus, chronologicas inquisitiones nostras ita supplere, ut linguae orationisque proprietates, quas in Lyside dialogo monstraverunt viri docti, breviter enumeremus, necesse est.

Huius capitis prima parte cum de diversis methodis agebamus, quibus scripta Platonica digerere conati sunt viri docti, firmis ut opinor argumentis explicavimus, non ad cuiusvis dialogi tempus constituendum aequo iure adhiberi inquisitiones eas, quas de sermone Platonis a Legibus et eiusdem aetatis operibus profecti instituerunt LUTOSLAWSKI eiusque praecessores. Ex proprietatibus enim eius sermonis,

¹⁾ cf. WIRTH l. l. (vid. p. 27).

²⁾ Symp. 204 C seqq.

cui senex Plato indulgeret, utilitatem fortasse capi posse, ut iis ducti ultima ea opera collatis Legibus certo ordine inseramus: contra si secundum eum stilum, qui Legibus dialogo exhibeatur, illa scripta ordinare volemus, quae fero inter tricesimum atque sexagesimum aetatis annum confecisse videatur Plato, semper periculum futurum esse, ne pro affinitatis indicio capiamus, quod revera distantiam temporis arguat. Nam fieri posse ut ad certas dicendi consuetudines, quae iuveni essent propria, senem Platonem natura reduxerit. Computatorum igitur rationes minuta cura summaque cautione adhibendae nobis esse videbantur; et omnino in Lysidis tempore investigando post aliorum generum indicia demum ea, quae ex sermonis proprietate desumerentur, afferri placebat, cum praesertim tantillae amplitudinis esset dialogus, ut maioribus dialogis comparatis indistincta semper et imperfecta mansura esset Lysidei sermonis imago.

Verum enim vero inter linguae proprietates eas, quibus provectae aetatis philosophi scripta praecipue insigniri censuerunt viri docti, non deesse iudico, quae a iuvenis Platonis animo atque indole prorsus abhorreant. Constat enim, progredientibus annis crescente semper auctoritate opiniones suas sic magis magisque prompsisse Platonem, ut tandem, quia decrat verum disputandi colloquendique propositum, in meram formam abierit dialogus. Adolescentem Platonem tam confidenter placita sua pronuntiare non decuerat; nec vero placuerat Socratis discipulo. Quae enim causa olim moverat Platonem, ut non dissertationes, sed dialogos scriberet nisi hoc, quod veri communem colloquentium investigationem, quam disputando fieri censeret, lectoribus proponere volebat?

Cum videamus igitur in iis, quae recentiora Platonis scripta esse fero constet, multo maiore confidentia quam in antiquioribus fieri solent, opiniones suas proferre cum, qui in colloquio praeit, item certius firmiusque assentiri eos, quibuscum colloquitur, in Lysidis aetate constituenda praecedentium investigationum fidem fortasse augebimus, si, quomodo et Socrates in colloquendi vice sese habeat, et pueri ei respondeant, explorabimus.

Recordamur autem vitio dedisse SCHAARSCHMIDTIUM Lysidis

auctori ¹⁾, quod Socratem, postquam a Menexeno se discere velle dixisset, quomodo alter alteri fiat amicus, identidem ipsum, quid sit amicus, definientem haberet. Cui reprehensioni, iure ut opinor, respondimus, non mala arte id esse factum, cum quidem is qui re careret, de natura huius rei soleret cogitare; contra possidentes beatos esse et haberi, atque cum omnia se iam scire iudicarent, nihil deliberare solero. Sed simul hic spectare licet, quantopere ab iis dialogis, quos Lysidis aequales esse HERMANN, ZELLER, CHRIST, multique alii arbitrati sunt et arbitrantur, praesertim a Charmide dialogo, quocum propter omnes eas congruentias, quas exstare nemo negabit, formam narrationis atque compositionis, Socratis delineationem, locorum descriptionem, per tot annos arctissime coniungi solebat, revera distare videatur dialogus noster, cum ad interrogandi atque respondendi rationem attendimus animum. In illis enim dialogis Socrates opiniones, quibus faveant colloquentes, percontatur, in Lyside vero dialogo initio id quod ipse iam scire videtur Lysidem puerum docet ²⁾, omnes homines eas res tantum nobis faciendas committere, quarum habeamus peritiam, atque in sequentibus quoque hic illic ³⁾ haud aliter magistri munero perfungitur, deinde non eas opiniones, quas pueri colant, impugnat, sed philosophorum quaedam placita ita perscrutatur, ut colloquentium partes ad annuendum vel abnuendum paene restringantur et semper tale quid respondeatur, quale ipsa interrogatio iam fere videatur suadere, ratione non ita multum diversa ab ea, qua in Sophista et Politico dialogis hospiti Eleatico respondet Theaetetus.

Qualem colloquendi formam Lysis dialogus collatis aliis Platonis dialogis exhibeat, bene illustrari posse mihi videtur ex iis tabulis, quas de diversis interrogandi atque respondendi rationibus composuerunt SIEBECK ⁴⁾ et FREDERKING ⁵⁾. SIEBECK enim tria responsorum genera distinxit atque haec nominibus,

¹⁾ Vid. p. 22 n. 2.

²⁾ Lys. Cap. IV—VI.

³⁾ Lys. 217 C, E. 219 D, 220 B.

⁴⁾ I. I. p. 257, 258, 260.

⁵⁾ A. FREDERKING, Sprachl. Krit. f. d. Chronol. d. plat. Dial. Jahrb. f. klass. Philol. 1882. p. 531 sqq.

quibus doctrina logica iudiciorum tres classes designare solet, „problematische“, „assertorische“, „apodictische“ vocavit. Tertiū huius generis responsa ut progredientibus annis crebrius usque usurpantes fecerit colloquentes Plato, iure ut opinor postulat. Atque revera ita rem se habuisse affirmare videtur Siebeckiana tabula, quam hic insero. Dialogi secundum ordinem litterarum, quibus incipiant, digesti sunt, responsa, quae maxima vi affirmant, a dextra lectoris disposita, quae minima a lectoris sinistra, alterum responsorum genus in medio est:

Nomen dialogi.	Summa responsorum.	GENUS I.		GENUS II.		GENUS III.	
		a. Numerus responsorum primi generis.	b. Num. respons. primi gen. pro centenis responsis.	a. Numerus responsorum secundi generis.	b. Num. respons. sec. gen. pro centenis responsis.	a. Numerus responsorum tertii generis.	b. Num. respons. tertii gen. pro centenis responsis.
Γοργίας	321	32	10	184	57	105	33
Εὐθύδημος	130	12	9	73	56	45	35
Θιαίητος	263	41	16	121	46	101	38
Ἰππίας Ἰλιύτων	71	17	24	46	65	8	12
Κράτης	238	61	26	100	42	77	32
Λύσις	114	28	25	44	39	42	37
Μένων	202	45	22	103	51	54	27
Νόμος	578	69	12	197	34	312	54
Παριανός	394	52	13	183	46	159	40
Πολύκριτος Α	130	26	20	55	42	49	38
„ Β Α	381	51	13	156	41	174	46
„ Ε—Θ	738	59	8	282	38	397	54
„ Ι	93	5	5	39	42	49	53
Πολύκριτος	268	35	13	103	38	130	49
Πρωταγόρας	97	20	21	62	64	15	15
Σοκράτης	329	31	9	158	48	140	42
Φαίδρος	76	10	13	24	32	42	55
Φαίδων	168	20	12	65	39	83	49
Φίλητος	323	32	10	93	29	198	61
Χαρμίδης	78	16	21	39	50	23	29

Simili ratione quamnam disputandi indolem quisque dialogus exhibeat quodammodo patere iudico, si numeros interrogationum inquiramus, quae per *ἀγα* et *μὴν* particulas fiant. Clarum enim est, in philosophica disceptatione per hasce particulas

eum tantum interrogaturum esse, qui, quid colloquentibus respondendum sit, ipsum se iam scire ostendat. Ut facile intelligatur, non tam iuvenilis Platonis fuisse has interrogandi rationes quam seriorum illorum dialogorum scriptoris, qui iam docentem magis quam inquirentem haberet primarum partium actorem.

Earum quoque particularum tabellas ex SIEBECKII libro desumimus. Is in quoque dialogo numerum interrogationum per *ἀρα* factarum cum summa interrogationum, quotquot directa ratione fiunt, comparavit, et ita, quotiens in centenis huiusmodi interrogationibus *ἀρα* particula occurreret, constituit; *μὲν* autem cum aliis eiusmodi particulis non comparari posse censuit, quia uno atque absoluto genere unam illam particulam contineri putavit; quam ob rem, quot paginas quisque dialogus obtineret, adiecit SIEBECK.

In hac re quoque eo duce utemur. Sed ad accuratam computationem propter versuum formam magis quam Stephaniana editio, quam SIEBECK adhibuit, se commendat Didotiana; hanc ergo sequemur. Praeterea quotienscumque maiorem particularum, de quibus sermo est, numerum exhibet FREDERKING quam SIEBECK, illi fidem habebimus, quoniam veri similis est, peccatum esse aliquando omissa particula quam eadem bis numerata. Tabulae haec sunt:

Ἀρα:

Nomen dialogi.	Summa interrogat. directarum ratione factarum.	Numerus interrogat. quot per <i>ἀρα</i> fiunt.	Numerus harum interrogationum pro centenis interr. dir. rat. factis.	Nomen dialogi.	Summa interrogat. directarum ratione factarum.	Numerus interrogat. quot per <i>ἀρα</i> fiunt.	Numerus harum interrogationum pro centenis interr. dir. rat. factis.
<i>Γοργίας</i>	367	48	13	<i>Πολιτεία B—A</i>	253	58	23
<i>Εὐθύδημος</i>	191	27	14	" <i>E—C</i>	479	94	20
<i>Θεαίτητος</i>	229	39	17	" <i>I</i>	64	12	19
<i>Ἰππίας Πλάτων</i>	67	5	7	<i>Πολιτείας</i>	106	31	29
<i>Κράτιλος</i>	172	34	19	<i>Πρωταγόρας</i>	140	27	19
<i>Ἀλκιβιάδης</i>	87	20	23	<i>Σοκράτης</i>	171	46	27
<i>Μένων</i>	188	20	11	<i>Φαίδρος</i>	72	11	15
<i>Νόμοι</i>	329	95	28	<i>Φαίδρος</i>	161	31	19
<i>Παρμενίδης</i>	207	50	24	<i>Φίληβος</i>	189	56	29
<i>Πολιτεία A</i>	135	19	14	<i>Χαρμίδης</i>	86	10	12

Μὲν:

Nomen dialogi.	Num. pagg. sec. Didot.	<i>μὲν</i>	Nomen dialogi.	Num. pagg. sec. Didot.	<i>μὲν</i>
<i>Γοργίας</i>	61.6	0	<i>Πολιτεία B—A</i>	60	0
<i>Εὐθύδημος</i>	27.9	3	" <i>E—C</i>	94.1	3
<i>Θεαίτητος</i>	53	4	" <i>I</i>	19.3	0
<i>Ἰππίας Πλάτων</i>	10	0	<i>Πολιτείας</i>	43.2	8
<i>Κράτιλος</i>	43.2	0	<i>Πρωταγόρας</i>	39.5	2
<i>Ἀλκιβιάδης</i>	15	3	<i>Σοκράτης</i>	39.6	11
<i>Μένων</i>	23.3	3	<i>Φαίδρος</i>	39	0
<i>Νόμοι</i>	236.4	26	<i>Φαίδρος</i>	49.2	1
<i>Παρμενίδης</i>	31.2	0	<i>Φίληβος</i>	43.2	10
<i>Πολιτεία A</i>	20.5	1	<i>Χαρμίδης</i>	18.1	0

Tertio loco hisce adiungere volo DITTENBERGERI inquisitiones de voculis *τί μὲν*; . Negandum sane esse arbitror, quod illo voluit, in Sicilia solum usucapere potuisse Platonem hanc respondendi rationem atque ideo post Siciliensem perigrinationem ponendos esse omnes dialogos, in quibus occurrat haec particula. Sed inter responsa, quibus magna vi affirmetur, *τί μὲν*; proprium locum obtinere censeo, quo dignum videatur ut separatim denuo afferamus. Orta enim esse mihi videtur haec responsio ex *ἀλλὰ τί μὲν*; (*ἀλλὰ τίς μὲν*; *ἀλλὰ τίνα μὲν*;) interrogatione, qua rogatur, quid aliud, praeter id quod iam audiverit interrogator, velle censendus sit respondens. Hanc interrogationem primum rhetorica notione usurpare incepisse Platonem suspicamus, sicuti Lys. 208 B, C, Resp. IX 574 A, Phileb. 37 D adhibetur, ubi Socratis quaestioni respondent interrogati: *ἀλλὰ τί μὲν*; „quid aliud cogitas?“, deinde ex ea natum esse *τὸ „τί μὲν“*, interrogandi sensu plane iam carens atque nihil nisi „immo“ vel tale quid significans. Cum autem animadvertamus, in omnibus iis dialogis, quos Socraticae Platonis periodo tribuere solemus, praeterea in Phaedone atque Symposio desiderari *τὸ „τί μὲν“*, eosdem excepto Symposio etiam *τὸ „ἀλλὰ τί (τίς etc.) μὲν“* non praebere, contra in Phaedro, Republica, Theaeteto, Parmenide, Philebo, Sophista, Politico, Legibus occurrere eas particulas, non nullius momenti esse arbitramur, quod in Lyside dialogo quoque inveniantur.

Nam responsi τί μὴν; quoque exemplum noster dialogus praebet pag. 219 E, quod DITTENBERGER omisit.

Sed iam ad finem perventum est earum linguae proprietatum, quas sine gravis erroris periculo adhibere nos posse censuimus.¹⁾ Notare tantum libet voces, quae sunt μεγαλαυχία, δυσσαλωτότερος (p. 206 A), ικανότης (p. 215 B), κένωσις (p. 215 E), ἐναντιότης (p. 216 B), ἀπομαντεύομαι (p. 216 D), λευκότης (p. 217 D), ἀγνώμων (p. 218 A), ἀγαπητῶς significatione „tandem” adhibita (p. 218 C), quas cum senioris Platonis sermone aliquam convenientiam habere arbitror. Sed hoc premere nolo, quia diiudicare difficile est, an revera in iuvenilibus Platonis scriptis plane desiderentur ea verba. ASTH enim vocabularium non omnes locos praebere, quivis cognovit.

Alia fortasse res est de voce, quae est γένος. Hanc enim vocem im dialogis Phaedro, Parmenide, Sophista, Politico, Philebo, Timaeo, Legibus logica quadam notione usurpari, CAMPBELL animadvertit: ad quem usum satis arcte accedere mihi videtur Lys. pag. 216 D: δοκεῖ μοι ὥσπερ εἰ τρία ἅντα εἶναι γένη, τὸ μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, τὸ δ' οὐτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν.

Sed utut haec sunt, nimis parvum numerum esse eorum indiciorum, quae ex Platonico sermone attulimus, quam qui de ordine dialogorum aliquid pro certo constitui sinat, hoc sane luculentum est. Attamen non omittenda esse existimavimus, ut saltem demonstraremus, eas dicendi proprietates, quas optimo iure ad chronologicas quaestiones diiudicandas adhibuisse viros doctos arbitraremur, de Lysidis aetate idem fere nos docere, quod aliam inquirendi viam secutis iam nobis constaret.

¹⁾ Non longius hisce a Legum aetate remove videntur Lysidem ceterae computatorum inquisitiones, quas inspexi; nec vero disputationis nostrae vim infringit investigatio de hiatu, quam instituit JANELL (Quaest. Platonicae, Jahrb. f. klass. Philologie Suppl. XXVI p. 263 sqq. 1901). Ut enim iure ab iis dialogis, ubi non curat scriptor duarum vocalium concursus illi seiunguntur, in quibus evitatur hiatus, ita certum dialogorum ordinem quaeri ex hiatus frequentia decrescente idcirco non licet, quia non sensim ortus est Platoni hiatus ille horror, sed certo quodam tempore in ea scribendi proprietate Isocratem magistrum sequi ei placuit, ut ipse JANELL intellexit.

CAPUT III.

De dialogi consilio.

Interpretationum virorum doctorum ratione habita constituitur, quid revera in Lyside scribendo auctor voluerit.

Tandem itaque ad tertiam quam proposuimus nobis investigationem pervenimus, quae peracta simul, — ut supra concessimus —, num rectam viam nobis monstraverint disquisitiones de dialogi origine atque tempore, patefaciet; iamque ut inquiramus, quo consilio auctor Lysidem suum scripto mandaverit, accingimur. Nam in fine primi capitis ad dialogi authenticam demonstrandam nondum sufficere contendimus, eorum, qui de Lysidis genuinitate dubitavissent, argumenta refutare; ac modo concessimus parum profecisse nos, si tantum, quo tempore litteris esset consignatus Lysis, veri simile redderetur; sed genuinum esse opus Platonis, post Symposium conscriptum, ita demum firmiter nobis persuasum iri diximus, si apparuisset, argumentum eius et consilium non pugnare cum ea quae tunc esset Platonis aetas ac vitae condicio.

De consilio autem dialogi quoniam variis modis diiudicarunt viri docti, argumentum fabulae breviter enarrare, non absolum esse mihi videtur.

Socrates — ita ipse narrans inducitur ¹⁾ — Lyceum, sicut eius est mos, aditurus inter viam forte adolescentibus non-

¹⁾ Lys. Cap. I—III.

nullis, familiaribus sibi, Hippothali, Ctesippo, aliis fit obviam. Inter quos Hippothales, ut vicinam palaestram nuperrime aedificatam visitet secum, eum invitat. Socrates autem primum scire se velle dicit, quis pulcherrimus inter pueros Hippothali videatur, et, cum timiditate captus tacet Hippothales, a Ctesippo certior fit, Hippothalem Lysidis amore flagrantem laudibus puerum ornare solere et carminibus ad sidera efferre. Quod plane perperam fieri Socrates docet Hippothalem: laudare enim amatum, antequam ceperis, stulti esse hominis, praeterea feras exturbare, non boni esse venatoris; deinde, a iuvene rogatus, ut, quomodo amasius devinciri possit, eum instituat, hoc se facturum esse pollicetur, dummodo interrogandi puerum occasio offeratur. Qua occasione palaestram intransitibus statim oblata, sic se interrogasse puerum eumque respondisse, Socrates refert ¹⁾: Ἥ που, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Λῦσι, σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ; Πάν γε, ἦ δ' ὤ. Οὐκοῦν βούλονται ἄν σε ὥς εὐδαιμονέστατον εἶναι; Πῶς γὰρ οὐ; Ἄοκεῖ δέ σοι εὐδαίμων εἶναι *ἄν* ἄνθρωπος δουλεύων τε καὶ ὧ μὴδὲν ἐξείη ποιεῖν ὧν ἐπιθυμοῖ; Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε, ἔφη. Οὐκοῦν εἴ σε φιλεῖ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ εὐδαίμονά σε ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι, τοῦτο παντὶ τρόπῳ δῆλον ὅτι προθυμοῦνται, ὅπως ἂν εὐδαιμονοίης. Πῶς γὰρ οὐχί; ἔφη. Ἐῶσιν ἄρα σε ἂ βούλη ποιεῖν, καὶ οὐδὲν ἐπιπλήτουσιν οὐδὲ διακωλύουσι ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμῇς; Ναὶ μὰ Δία ἐμέ γε, ὦ Σώκράτης, καὶ μάλα γε πολλὰ κωλύουσιν ²⁾. Sic autem pergens Socrates, assentiente puero constituit, distinguendum esse inter ea, ad quae sapientes sumus et ea, quae non vel nondum sapimus. Haec nemo nobis facienda permittet, contra quivis, quominus suscipiamus, impediet nos, et nobis erunt „ἀλλότρια” ea, quod nullam ex iis utilitatem hominibus praebeamus. Sed ea, ad quae sapientes sumus, omnes homines perficienda nobis mandabunt, in iis, quidquid ipsi volumus, agemus, in iis nos liberi erimus, reliqui homines nobis parebunt, ea revera erunt „ἡμέτερα”; etenim in iis rebus utiles erimus. Quare — sic Socrates ad Lysidem — si sapiens factus eris, omnes homines te amabunt, propterea quod bonus et utilis es. Sed

¹⁾ Cap. IV—VI.

²⁾ p. 207 D sq.

superbo esse puero minime convenit; nam qui ἄφρων sit adhuc, eundem *μεγαλόφρονα* esse, absurdum est.

Hac ratione disputandi usus veram colloquendi viam Hippothalem docet Socrates. Nam eam cum amasio consuetudinem rectam esse ducit, qua modestus esse discat ille.

Verum haec veluti exordii instar promulgantur. Menexenus autem, Lysidis amicus, postquam confabulantibus denuo sese adiunxit, novam disputationem incipit Socrates, quam usque ad finem deducit dialogi. Laudibus enim extollit Lysidem et Menexenum, quod alter alterum habeat amicum, ipse se miseratur, quippe qui tantum absit, ut amicum habeat, ut ne sciat quidem, quomodo alter alteri amicus fiat. Hoc a Menexeno discere se velle dicit, quare sic eum interrogare ¹⁾ aggreditur: Καί μοι εἰπέ· ἐπειδάν τις τινα φιλή, πότερος ποτέρου φίλος γίνεται, ὁ φιλῶν τοῦ φιλουμένου ἢ ὁ φιλούμενος τοῦ φιλοῦντος· ἢ οὐδὲν διαφέρει; Οὐδέν, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ διαφέρειν ²⁾. Verum, inquisitione facta, cum nullo modo pateat, utrum is, qui amet, amicus sit an is, qui ametur, an fortasse alterutro amante uterque amicus sit, an is tantum amicus sit vocandus, qui et amet et redametur, sed identidem, ut sive hoc sive illud accipiamus, quodammodo prohibeamur, explorare *quis sit amicus*, simul Menexenum interrogare mittit Socrates, et cum Lyside puero rursus inquisitionem instituit, ut secundum poetarum et hominum sapientium sententias diiudicetur, *quinam amici sint* ³⁾; sed eorum placitis perpensis, neque *ὁμοιον ὁμοίῳ* neque *ἐνάντιον ἐναντίῳ* amicum esse demonstrat, ut neque bonum cum bono aut malum cum malo neque bonum cum malo amicitia coniungi appareat, sed haec eveniat sententia ⁴⁾: Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μῆτε ἀγαθὸν μῆτε κακὸν μόνῳ μόνον συμβαίνει γίνεσθαι φίλον. ⁵⁾

Ceterum hic non subsistit Socrates. Memorat ⁶⁾ enim, sano corpori non opus esse medico verum aegroto; corpus autem,

¹⁾ Cap. IX.

²⁾ p. 212 B.

³⁾ Cap. X—XII.

⁴⁾ Cap. XIII.

⁵⁾ p. 216 E.

⁶⁾ Cap. XIV.

quantum corpus sit, neque bonum esse neque malum. Itaque sic supplendam esse sententiam ut ponatur: *Τὸ μήτε κακὸν ἄρα μήτε ἀγαθὸν φίλον γίνεται τοῦ ἀγαθοῦ διὰ κακοῦ παρουσίαν.* ¹⁾ Modo nihil nos perterreat illud *διὰ κακοῦ παρουσίαν*. Nam fieri posse demonstrat Socrates, ut neque bonum neque malum quicquam sit, quamquam malum ei iam adsit; sicuti flavi capilli, cum cerussa sint illiti, quamquam albi esse videntur, tenent tamen proprium suum colorem. Qua de re in fine capitis XIV iteratur pristina sententia: *Νῦν ἄρα, ὦ Λυσί τε καὶ Μενέξενε, παντὸς μᾶλλον ἐξηυρήκαμεν ὃ ἔστιν τὸ φίλον καὶ οὐ. φαμέν γὰρ αὐτό, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ πανταχοῦ, τὸ μήτε κακὸν μήτε ἀγαθὸν διὰ κακοῦ παρουσίαν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον εἶναι.* ²⁾

Tunc autem nova exoritur difficultas ³⁾. Si quid *φίλον* nobis est, semper *φίλον* nobis esse apparebit alicuius rei gratia, quae sua vice *φίλον* est. Id rursus propter aliam rem *φίλον* vocatur, verum ea ratione pergentibus necesse est nobis tandem ad *πρῶτον φίλον* quid pervenire, quod sua causa non alius rei gratia *φίλον* habeatur. Quod ita se habere concedentibus Lyside et Menexeno, in fine capitis XVI haec pro vera accipitur sententia: *Οὐκοῦν τό γε τῷ ὄντι φίλον οὐ φίλον τινὸς ἕνεκα φίλον ἐστίν.* ⁴⁾ At altius percontari hancce sententiam pergit Socrates ⁵⁾, hoc fere modo ratiocinatus: Si igitur *πρῶτον* illud *φίλον* idem esse ducitur ac τὸ ἀγαθόν, amatur quidem propter τὸ κακόν, dumque adest τὸ κακόν. Ergo si τὸ κακόν evanescat, iam non ametur τὸ ἀγαθόν. Unde sequitur *πρῶτον* illud *φίλον*, quod propter τὸ ἐχθρόν habetur *φίλον*, amari quidem dum adsit τὸ ἐχθρόν, si evanescat non amplius amari. Cum tamen, etiamsi malum evanescat, restare necesse sit eas cupidines, quae neque bonae neque malae ducantur, deinde id, quod *ἐπιθυμεῖ καὶ ἐρεῖ* quis, *φιλεῖν* eum etiam constet, causam, propter quam amemus aliquid, malo contineri non

¹⁾ p. 217 B.

²⁾ p. 218 B. C.

³⁾ Cap. XV, XVI.

⁴⁾ p. 220 B.

⁵⁾ Cap. XVII.

potest. Nam hoc si ita esset, malo evanescente, amorem quoque evanescere necesse erat. Aliam igitur amandi causam esse decet; eamque p. 221 D revera detegit Socrates hisce verbis: *Ἄρ' οὖν τῷ ὄντι, ὥσπερ ἄρτι ἐλέγομεν, ἡ ἐπιθυμία τῆς φιλίας αἰτία, καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν φίλον ἐστὶ τούτῳ οὐ ἐπιθυμεῖ καὶ τότε ὅταν ἐπιθυμῇ;*

Verum enim vero id quod cupitur et inde amatur, nondum cognovimus. Hoc ut inveniat per ultimam dialogi partem Socrates operam dat, sed frustra. Dicit sane, cupere nos id quod desideramus, desiderare autem quo privati sumus, idque appellat „τὸ οἰκεῖον”; atque ea, quae ex hac sententia sequuntur, breviter designat. Sed postremo dialogi capite, licet initio firmum fundamentum construatur disputationibus, quae sequantur, omnia demum dubiosa rursus reddit. Sic enim eius capitis disceptationes enarrat Socrates ¹⁾: *Καὶ ἐγὼ εἶπον, βουλόμενος τὸν λόγον ἐπισκέψασθαι, Εἰ μὲν τι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου διαφέρει, λέγοιμεν ἂν τι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Λυσί τε καὶ Μενέξενε, περὶ φίλου, ὃ ἔστιν· εἰ δὲ ταῦτόν τι γιγνώσκειν ὅτι ὁμοίον τε καὶ οἰκεῖον, οὐδὲν ἴδιον ἀποβαλεῖν τὸν πρόσθεν λόγον, ὥς οὐ τὸ ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἄχρηστον· τὸ δὲ ἄχρηστον φίλον ὁμολογεῖν πλημμελές. βούλεσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ ὥσπερ μεθύομεν ὑπὸ τοῦ λόγου, συγχωρήσωμεν καὶ φῶμεν ἕτερόν τι εἶναι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου; Πάνν γε. Recipitur igitur differre inter se τὸ οἰκεῖον et τὸ ὁμοίον, et duo fieri posse contenditur, aut omni homini τὸ μὲν ἀγαθόν esse οἰκεῖον, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον, aut bono bonum, malo malum, id quod neque bonum sit neque malum ei qui nec bonus sit neque malus οἰκεῖον esse. Hoc verum esse ducunt pueri et ideo in pristinum errorem inciderunt: nam antea placuerat, numquam iniustum ab iniusto vel malum a malo amari. Quam ob rem, quod primum posuerat, τὸ ἀγαθόν idem esse ac τὸ οἰκεῖον perpendere vult Socrates. Verum cum hinc sequi contendat, bonum tantum amicum esse bono, denuo subsistit disputatio: nam hoc quoque quae antea convenerant impedire videntur. Itaque, ut ipse narrat Socrates in animo habens „ἄλλον ἤδη τινὰ τῶν προεβντέριον κινεῖν”, quid in re tam intricata sentiat,*

¹⁾ pag. 222 B.

omnino se nescire perhibet. At eo ipso momento puerorum paedagogi, ὥσπερ δαίμονες τινες προσελθόντες, investigationi subitum finem imponunt et Lysidem Menexenumque abripiunt. Quos abeuntes his verbis dimittit Socrates: *Νῦν μὲν, ὦ Λῦσι τε καὶ Μενέξενε, καταγέλαστοι γερόναμεν ἐγὼ τε, γέρον ἀνὴρ, καὶ ὑμεῖς. ἐροῦσι γὰρ οἶδε ἀπιόντες, ὡς οἴομεθα ἡμεῖς ἀλλήλων φίλοι εἶναι — καὶ ἐμὲ γὰρ ἐν ὑμῖν τίττημι — οὕτω δὲ ὁ τι ἔστιν ὁ φίλος οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξευρεῖν.*

De consilio huius dialogi, ut iam supra diximus, varios in modos iudicarunt viri docti. Erant, qui nil nisi ἔλεγχος esse totum scriptum contenderent, et ideo hoc tantum eius consilium esse putarent, ut lectoribus ostenderetur, quomodo Socrates docere soleret homines iuvenesve, quibuscum colloqueretur, quantopere nihil scirent de iis rebus, quarum omnem notitiam se habere dictitarent. Alii autem, revera placitum quoddam lectoribus proponere voluisse Platonem iudicantes, ex ipso dialogo, nec non aliis dialogis, eandem materiam tractantibus, comparatis, certas quasdam sententias derivare conati sunt.

Sic SCHLEIERMACHER, quippe qui argumentis, quae nunc nemo amplius accipit, Phaedrum dialogum ceteris Platonis scriptis praemisisset, statim post eum dialogum Lysidem esse emissum iudicavit, atque his verbis scripti consilium exposuit ¹⁾: „Was nämlich im Phädro mythisch vorgetragen wird, dass die Liebe sich gründe auf die Identität des Ideals zweier Menschen, dieses wird hier dialectisch aber indirect und in einem weiteren Sinn erwiesen. Letzteres indem doch der Begriff des Angehörigen und Verwandten mehr befasst als die Identität; und zwar ist er im Lysis so unbestimmt angedeutet, dass er nur durch Zurücksehn auf den Phädro leicht kann verstanden werden. Ersteres indem alle andern Behauptungen in Widersprüche ausgehn.“ In illa sententia simul, quid de Lyside dialogo senserit et quatenus minus recte id senserit SCHLEIERMACHER, cognoscere licet. Nam ea verba „und zwar ist er im Lysis so unbestimmt angedeutet, dass er nur durch Zurücksehn auf den Phädro leicht kann

¹⁾ SCHLEIERMACHER l. l. I. p. 176.

verstanden werden“ luce clarius demonstrant, totam illam Lysidis interpretationem e Phaedro dialogo extraxisse virum clarissimum. Quodsi revera comprobare voluisset SCHLEIERMACHER, Platonem quae in Phaedro protulisset placita in Lyside dialogo repetisse et dialectice confirmasse, hoc saltem ei fuerat demonstrandum, per οἰκείου notionem caelestes ideas illas indicari, quas quondam in ὑπερουρανίῳ τόπῳ spectasse homines, Socrates praedicat Phaedro. Sed hoc plane neglexit ille. Idcirco SCHLEIERMACHERI argumentatione usus nemo profecto veri simile reddat per οἰκεῖον suum tale quid voluisse Platonem, quale sit „die Identität des Ideals“. Ex una οἰκείου notione saltem hoc omnino derivari non potest.

In similem errorem incidisse mihi videtur H. VON STEIN. Is quoque aenigma, quod in Lyside dialogo ponatur, solvi posse contendit, si quid οἰκειότητος notio velit consideremus. „Denn“ sic opinionem explicat vir doctus ¹⁾, „eine solche Zusammengehörigkeit bezeichnet nur ein Zusammentreffen der beiden, für die Freundschaft in Frage kommenden Personen in einem dritten Sächlichen, dem sie beide verwandt sind.“ Quod sane sagacissime excogitavit, in Lyside dialogo tamen id nusquam invenitur. Hic enim, ut supra exposuimus, indicatur tantum, τὸ οἰκεῖον amare homines, atque ideo, si alter alterum amat, natura sibi οἰκείους esse illos, necesse esse ²⁾; causam vero mutui amoris esse, quod „ein drittes Sächliches“ uterque amet, eiusmodi sententia nullo loco proponitur.

STALLBAUM ³⁾ ad ipsius dialogi verba simul atque ad veritatem proprius quam viri docti quos nuper memoravimus accessit, cum ultimas colloqui paginas hoc docere velle contenderet — quo simul id, quod secundo loco in hoc dialogo demonstrare sibi proposuisset Plato, assequi eum iudicabat — ⁴⁾: „(amicitiam) non tam ab hominum imbecillitate et indigentia

¹⁾ H. v. STEIN. l. l. I. p. 82.

²⁾ p. 221 E. Τοῦ οἰκεῖον δὴ, ὡς ἔοικεν, ὃ τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τευχάνει οἷσα, ὡς γαίνεται, ὃ Μενέξενε τε καὶ Λῦσι. Συνεφάτην. Ὑμεῖς ἄρα εἰ φίλοι ἐστέν ἀλλήλοις, φύσει πῃ οἰκεῖοι ἐσθ' ὑμῖν αὐτοῖς.

³⁾ Platonis Opera Omnia recens. et comment. instrux. GODOFREDUS STALLBAUM. 1833. vol. IV. sect. II.

⁴⁾ STALLBAUM l. l. p. 88.

quadam e sensu malorum oriunda proficisci, quam e naturali desiderio et appetitu". Sed in eo graviter errasse mihi videtur ille, quod praecipuum huius dialogi propositum esse arbitrabatur ¹⁾ „ut illustri aliquo exemplo demonstraretur dialecticam istam, quam adolescentes magno quodam studio sectabantur, nihil esse aliud nisi inanem quandam argutiarum captatricem, quae non modo veritatis investigationem nihil adiuveret, sed etiam eos, qui verum aliquo modo attingerent, mirifice perturbaret et in consilii inopiam coniceret". Quid hoc? A dialectica sua arte absterrere voluit Plato discipulos atque lectores! Quod ut impetraret, Socratem veneratum magistrum in scenam produxit, sophisticis tricis pueros conturbantem! Incredibile est. — At in Euthydemo dialogo quoque sophistarum argutias perstrinxit! — Hoc sane verum est; modo non a Socrate paralogismi ii proferuntur, sed ab Euthydemo et Dionysodoro fratribus, quos tam abunde Socrates laudat ut, quantopere eos contemnat, nemo non videat. Ipsum autem Socratem umquamne Plato, quantum non invitus, sic temere quidquid paralogistice demonstrantem fecit? Quis hoc audeat asseverare? Sic in nostro quoque dialogo, si minus recte ratiocinatur Socrates, invito auctore hoc factum esse contendo. Nam quod, ut opinionem confirmet STALLBAUM, Miccum ludi praefectum, Socratis *ἐταῖρον καὶ ἐπαινέτην, οὐ φαῦλον ἄνδρα ἀλλ' ἱκανὸν σοφιστήν* dici animadvertit, praeterea Menexenum *ἐριστικόν* et *δεινόν* vocari, alias *ἀντιλογικούς* homines memorari nos docet, haec pro certo nihil nos movent. Miccus enim colloquio non adest, Menexenus autem non alias agit partes nisi affirmantis et assentientis; ut, quare aut ii aut antilogici, honoris causa tantum memorati, Socratem perduxerint, ut falsis conclusionibus indulgeret, intelligi omnino non possit.

Non igitur recte egisse mihi videtur STALLBAUM, cum capitis noni atque decimi undecimique argumentationes ad suum ipsius de hisce rebus iudicium ita informaret, ut illic ad amicitiam requiri mutuam amoris benevolentiam et caritatem, hic veram amicitiam non nisi inter bonos consistere

¹⁾ l. l. p. 87.

posse, iudicaret demonstrari ¹⁾. Capite IX enim in dubium vocatur, amicusne necessario et amet et redametur, capitibus X et XI id ipsum, quod ex iis concludi debere contendit STALLBAUM, bonum cum bono amicitia coniungi, satis firmis argumentis refutatur. Quin etiam tota sequens argumentatio, qua ad illud, quod alterum auctoris propositum fuisse, STALLBAUM arbitratus est, pervenitur, in illa nititur refutatione.

Sed hoc de STALLBAUMII interpretatione iam sufficit. Neque omnium virorum doctorum, qui minus quam STALLBAUM et SCHLEIERMACHER cogniti sunt Platonis lectoribus, de hoc dialogo iudicia hisce adiungenda esse arbitror, sed potius quid ipsi mihi auctor in Lyside scribendo consilium habuisse videatur, nunc exponere volo.

Ad verum autem scriptoris consilium intelligendum non parum proficere nobis arbitror ultima dialogi verba — quibus usi non temere, totum opusculum *ἐλεγχον* ducendum esse, asseverarunt viri docti —, haec dico: *οὐπω δὲ ὅ τι ἔστιν ὁ φίλος οἷοί τε ἐγεγόμεθα ἐξευρεῖν*. En habes sententiunculam, quae claudit simul disputationem et eius scopum recludit atque detegit! Quid sit amicus, dispicere nondum potuimus! Nam hoc imprimis in eo dialogo componendo spectavisse Platonem opinor, ut notionem quae est *ὁ φίλος*, quantas praebeat difficultates, quantopere sit indistincta atque ambigua, denique quam ipsa secum pugnare videatur, indicaret. Quod initio cum neque utrumque *τὸν φιλοῦντα* et *τὸν φιλούμενον*, neque alterum utrum sive *τὸν φιλοῦντα* sive *τὸν φιλούμενον* iure *τὸν φίλον* dici demonstret, deinde cum, quis sit amicus iam non amplius inquirens, amicos neque *ὁμοίους* neque *ἐναντίους* recte nominari comprobet, satis firme lectori infigere velle videtur. Hucusque igitur cum illis viris doctis facio, qui totum dialogi consilium in refutando positum esse existimabant. Sed non assentior iis, ea scribendo hoc spectasse Platonem, ut quantopere nihil scirent disputantes Socratem monentem faceret. Si quid video, hoc Plato comprobare voluit, eum quem homines *τὸν φίλον* vocare solerent, omnia definiendi conamina nostra effugere, et ita, si rationi

¹⁾ STALLBAUM l. l. p. 88.

nostrae credere liceat, omnino non existere. Quod recte me esse opinatum clarius etiam patebit, si quidnam sequenti disputatione, qualis capitibus tredecimo usque ad decimum septimum fiat, demonstratur, animadvertemus. Atque hic non primo loco de eo quod fortasse dicere potuerit auctor, aut quid ex eius placitis nobis aliqua veri similitudine efficere liceat, disceptandum esse puto; sed ita tantum recte intelligi scopum auctoris contendo, si quid ipse claris verbis nulla refutatione secuta praedicaverit, inquiremus. Si autem, quibus verbis fere finiatur disputatio atque quaenam ultima profertur sententia, perscrutari, exeunte capite XVII, priusquam ἐπισκέψασθαι τὸν λόγον se velle dicit Socrates, sic concludentem eum invenies: Ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γησίῳ ἐραστῇ καὶ μὴ προσποιήτῳ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν παιδικῶν. ὁ μὲν οὖν Λῦσις καὶ ὁ Μενέξενος μόγις πως ἐπεγευσάτην, ὁ δὲ Ἱπποθάλῃς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς παντοδαπὰ ἠφίει χρώματα. Hic victor evadit is, quem in hoc dialogo cum eo „amico“, qualem hodierni quoque homines amicum vocare solent, tacitum proelium pugnare contendo, ὁ γησίος ἐραστής. Sic explet promissum Socrates, quod dialogi initio Hippothali fecerat. Nam satis superque quod ab eo petiverat iuvenis¹⁾: ὦ Σώκρατες . . . συμβούλευε, τίνα ἂν τις λόγον διαλεγόμενος ἢ τί πράττων προσφιλεῖς παιδικῶς γένοιτο, nunc perfecit ille, cum indicaverit, prorsus necessarium esse, amatorem ab amasio diligi.

Sed non ad unum Hippothalem ea victoria pertinet. Haud raros enim eo tempore inter philosophos fuisse suspicor, qui amicum amatori, amicitiam ἐρωτι anteponendum esse censerent. Atque haud temere hoc me suspicari, inde quoque intelligitur quod Platonis temporibus de hac re etiam controversia fuerit, utrum amanti potius sese tradere deberent pueri an non amanti? Ut autem hanc opinionem Phaedro dialogo refutavit Plato, sic Lysidem scribens demonstrare conatus est, necessitate quadam cogi pueros, ut erga amatorem, qui γησίος sit ἐραστής, benevole sentiant, quandoquidem vera amicitia ex ἐρωτος tantum stirpe nascatur. Cuius iudicii documenta afferam postquam indicatum erit, eadem ratione, qua nos, inter amicitiam (φιλίαν) et ἐρωτα,

¹⁾ Lysis 206 C.

inter amicum (φίλον) et ἐραστήν distinguere solere Graecos. Nam exstare eam distinctionem, hoc statim perspicere fortasse non facile est, quia, etiam magis quam nostra verba a nobis, a Graecis φιλίαν et ἐρωτα vocabula, voces φίλον et ἐραστήν confundi solebant.

Primum notandum est, ut nos amatorem amicum, sic eos ἐραστήν quoque φίλον vocare. Plato autem, si ἐραστήν nomine φίλῳ designat, tamen arctius circumscribere solet verbum. Sic Phaedri dialogi pagina 255 B τὸν ἐνθέον φίλον dicit amatorem, pagina 245 B de κεκινημένῳ φίλῳ verbum facit; sic eiusdem dialogi pagina 253 B τὸν δι' ἐρωτα μανέντα φίλον dicit ἐραστήν. Sed ubi nulla arctiore designatione adiecta neque de amatore sermonem esse contextu quodammodo docente nomen φίλος usurpatur, eum, quem nos quoque vocamus amicum, illo verbo indicari, luculenter patere arbitror. Sic loco laudato pagina 255 B τῷ ἐνθέῳ φίλῳ opponit τοὺς ξύμπαντας ἄλλους φίλους, eiusdem dialogi pagina 239 D οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐρασταί memorantur, haud aliter Euthydemī pagina 282 B φίλων τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν φασκόντων ἐραστῶν mentio fit; et eadem ratione in Lysiae oratione amatoria¹⁾ is qui nullo amore incensus voluptatem suam explet et qui haec facientem eum patitur, οἱ καὶ πρότερον ἀλλήλοις φίλοι ὄντες ταῦτα ἐπραξαν dicuntur. Quinam igitur proprie nomine φίλων designentur ex hisce exemplis iam satis patere arbitror. Animadvertendum autem, ad amasium designandum etiam illud vocabulum adhiberi, quia talem esse eius erga ἐραστήν benevolentiam, ut nomine amico recte afficeretur, communis fere hominum erat opinio. Quod inspecta Symposii pagina 183 C: ταύτη μὲν οὖν οἰηθεῖν ἂν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ φίλους γίνεσθαι τοῖς ἐρασταῖς fortasse iam sibi persuadeat quis, melius vero etiam perspicietur, si vocis φιλίας usum indagabimus. De qua voce idem valet ac de φίλῳ vocabulo.

Adhibetur autem nomen quod est φιλία cum ad vinculum tum ad sensum quendam indicandum. Vinculum indicat et

¹⁾ Phaedr. 233 A.

quo amici inter se coniunguntur ¹⁾ et quo amator et amasius vinciuntur ²⁾. Cuius rei firmiter testimonium afferre non licet quam iis praebetur verbis, quae leguntur in oratione illa, quam praesente et incitante Phaedro Socrates primo loco habuit ³⁾: ἐγὼ οὖν καὶ σὺ μὴ πάθωμεν ὃ ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὁ λόγος πρόκειται, ἐρῶντι ἢ μὴ ἐρῶντι εἰς φιλίαν ἰτέον, περὶ ἔρωτος τὴν σκέψιν ποιῶμεθα.

Si sensum designat verbum, et de eo quod sentit amicus (Phaedr. 232 B τὸν δὲ μὴ ἐρῶντας οὐδ' αἰτιᾶσθαι διὰ τὴν συνουσίαν ἐπιχειροῦσιν, εἰδότες ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἢ διὰ φιλίαν τῷ διαλέγεσθαι ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἡδονήν) et ad παιδικῶν benevolentiam et ad ἔραστοῦ amorem indicandum usurpatur. Et quaeso quid mirandum est, ἔραστοῦ quoque propensam erga quendam voluntatem ea voce designari? Sed in eo quoque cum usu vocis φίλον prorsus convenit, quod, cum de amatoris animi permotione ac proclivitate dicitur φιλία, aliquo modo arctius definire verbum non neglegit scriptor. Sic Phaedri pagina 256 E haec legimus: ταῦτα τοσαῦτα καὶ θεῖα οὕτω σοι δωρήσεται ἢ παρ' ἔραστοῦ φιλία, atque similiter in eo Phaedri loco, quem supra iam laudavimus, quid velit auctor clare perspicitur, cum haec contendat Socrates ⁴⁾: ὅτι οὐδ' οἱ ξύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι μοῖραν φιλίας οὐδεμίαν παρέχονται πρὸς τὸν ἐνθεον φίλον.

Ceterum, ut diximus, item de παιδικῶν affectu vox φιλία usurpari solet, atque ex eo usu luculenter patere contendo, proprie — sicuti φίλον pro amico — vocabulum adhibuisse Graecos ad purae amicitiae sensum indicandum. Nam plurimum hominum consensu amasii benevolentia amicitia erat, ab omni cupidine et animi commotu aliena. Cuius opinionis testimonium Xenophonte Convivii verba afferunt, quae leguntur capitis VIII § 21: οὐ μὴν ὅτι γε ὠραῖος (sc. amasius) ἀόρως

¹⁾ Phaedr. 240 C. ἢ γὰρ, οἶμαι, χρόνον ἰσότης ἐπ' ἰσας ἡδονὰς ἄγονσα δι' ὁμοιότητα φιλίαν παρέχεται.

²⁾ Phaedr. 233 C. εἰ δ' ἄρα σοὶ τοῦτο παρῴσθηται, ὥς οὐχ' οἷόν τε ἰσχυρὰν φιλίαν γενέσθαι, ἐὰν μὴ τις ἐρῶν τυχάνῃ e. q. s.

³⁾ Phaedr. 237 C.

⁴⁾ Phaedr. 255 B.

(sc. amatori), οὐδὲ ὅτι γε καλὸς οὐκέτι καλῶ καὶ ἐρῶντι οὐκ ἐρῶν ὁμιλεῖ, φιλήσει αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ὁ παῖς τῷ ἀνδρὶ ὥσπερ γυνὴ κοινωνεῖ τῶν ἐν τοῖς ἀφροδισίοις εὐφροσυνῶν, ἀλλὰ νήφων μεθύοντα ὑπὸ τῆς ἀφροδίτης θεᾶται. Neque in Platonis dialogis desiderantur vestigia eius opinionis Pausanias enim, cum ad Agathonem eiusque convivas Erota deum laudibus effert, φίλον — propterea quod φιλεῖ — vocat amasium et φιλίαν eius adversus ἔραστὴν benevolentiam; quin etiam hic illic voces eas ἔρωτι directe opponit, ut ex hisce locis videre licet: Symp. pag. 182 C ὁ Ἀριστογείτονος ἔρως καὶ ἡ Ἀρμολίου φιλία, eiusdem pag. 183 C ταύτη μὲν οὖν οἰηθείη ἂν τις πάγκαλον νομίζεσθαι ἐν τῇδε τῇ πόλει καὶ τὸ ἐρᾶν καὶ τὸ φίλους γίγνεσθαι τοῖς ἔρασταῖς. Atque eodem tendere arbitror haec verba, quae ex Lysiae oratione Socrati praelegit Phaedrus ¹⁾: Καὶ μὲν δὴ εἰ μὲν ἐκ τῶν ἐρώντων τὸν βέλτιστον αἰροῖτο, ἐξ ὀλίγων ἂν σοὶ ἢ ἑκαλέστις εἴη· εἰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων τὸν παντὶ ἐπιτηδειώτατον, ἐκ πολλῶν· ὥστε πολὺ πλείων ἐλπίς ἐν τοῖς πολλοῖς ὄντα τυχεῖν τὸν ἄξιον τῆς σῆς φιλίας.

Notetur tamen, Phaedrum quidem scribentem Platonem non assensisse iudicio eorum, qui amicitiam puram esse amasii erga ἔραστὴν benevolentiam censerent. Nam illum, cum ei affluat amatoris cupido, et ipsum vero ἔρωτι inflammari, dialogi capite XXXVI amplis verbis demonstrat. Sed eo ipso loco, ubi amasium quoque vero amore captum esse indicatur ²⁾, inter ἔρωτα et φιλίαν quomodo distinguant homines clare dilucet, cum haec legamus: καλεῖ (sc. amasius) δὲ αὐτὸν (sc. amantem) καὶ οἶεται οὐκ ἔρωτα ἀλλὰ φιλίαν εἶναι.

His exemplis satis illustrasse mihi videor, Graecos, si amicitiam puram, cupidine et commotu animi vacuum, volunt designare, φιλίαν vocabulum usurpare solitos esse, eumque, qui hac ratione carum habeat alium, vocare φίλον. Unde simul patere arbitror, non totam rem perspexisse virum doctissimum KLEEMANNUM, cum in dissertatione quam scripsit de Problemate, quod Symposio Platonico praebetur, hanc opinionem

¹⁾ Phaedr. 231 D.

²⁾ Phaedr. 255 D. ἐρᾷ μὲν οὖν, ὅταν δ' ἀπορεῖ. I. I. εἰδῶλον ἔρωτος ἀντίρωτα ἔχων.

proferret ¹⁾: „der Verschiedenheit der Ausdrücke *γῆλια* (Lysis) und *ἔρω* (Symposion und Phaedros) kommt natürlich keine Bedeutung zu, da eben in der *γῆλια* der Hellenen das erotische Moment erhalten war, wie grade der Lysis zeigt“. Unus enim Plato Lyside dialogo demonstrare conatur id quod tamquam communi Graecorum opinione acceptum memorat KLEEMANN, et in eo ipso a plurimorum hominum iudicio, quale verborum usus etiam patefacit, differre mihi videtur, quod τὸ τῷ ὄντι φίλον naturali quadam cupidine id est ἔρωτι pulsos sibi petere homines arbitratus sit, et ita veram amicitiam ἔρωτος dominio quoque subactam esse asseruerit, cum contra illi, quorum opinionem impugnabat Plato, ab amore prorsus alienam esse amicitiam contenderent. Hunc Platonis fuisse scopum, Lysidem cum scriberet, atque sic recte nos interpretari dialogum, optime perspicitur, si quantum claudicent quae de eius consilio alii homines protulerunt iudicia indagamus. Nam si recte designasset KLEEMANN Lysidis scopum hisce verbis ²⁾: „Die selbständige Untersuchung eines Problems beginnt man gewöhnlich mit der Kritik der bereits bestehenden Theorien. So verfuhr auch Platon mit den geltenden Liebestheorien im Lysis“, non quattuor capita adicere debuerat auctor disputationi, postquam Empedoclea Heracliteaque placita (ea enim spectat KLEEMANN) refutata sunt et in fine capitis XIII haec constituta est sententia: Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μόνῳ μόνον συμβαίνει γίνεσθαι φίλον. Nec magis, si verum esset quod de Lyside promovit ZELLER ³⁾: „Wenn hier bei der Untersuchung über den Begriff des φίλος 219 A das Ergebniss gewonnen wird: τὸ οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἄρα διὰ τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐχθρὸν τοῦ ἀγαθοῦ φίλον ἐστὶν ἔνεκα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φίλον, so passt diese Formel vollständig auf die Lehre des Gastmahls über den Eros“, capitibus XV usque ad XVIII esset opus. Sed ex mero facto, quod

¹⁾ A. v. KLEEMANN. Das Problem des platonischen Symposion (Sonderabdruck aus dem Jahresberichte des k. k. Sophien-Gymnasiums im II. Bezirke in Wien) p. 16, 17.

²⁾ v. KLEEMANN l. l. p. 16.

³⁾ Philos. d. Griechen II. I⁴. p. 614 n.

scripta sunt ea capita, verum non minus ex argumentatione in iis capitibus facta verum dialogi propositum cognoscitur. Quae enim in ultimo capite περὶ φίλον, ὃ ἔστιν adumbrantur in eiusmodi exire sententiam perspicuum est, qualis iam in fine capitis XIII est constituta: Τῷ ἀγαθῷ ἄρα τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μόνῳ μόνον συμβαίνει γίνεσθαι φίλον. Idque infra uberius demonstrabitur. Sed capitibus interpositis investigatur — cuius investigationis causa omnem praeceuntem explicationem quoque factam esse dico — qui fiat ut id quod neque bonum neque malum sit bonum sibi petat, aut, si verbis ex dialogo desumptis uti opus est: quatenam sit αἰτία τοῦ φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι ¹⁾. Atque sic recte ultimae dialogi partis tenorem eiusque cum praecedente parte necessitudinem explanari, ea ipsa verba demonstrant, quibus, quid inquirendum sit, cum pueris communicat Socrates. Haec enim praefatur ²⁾: ἐγὼ δὲ οὕτω πόρρω εἰμὶ τοῦ κτήματος, ὥστε οὐδ' ὄντινα τρόπον γίγνεται φίλος ἑτέρος ἑτέρου οἶδα, ἀλλὰ ταῦτα δὴ αὐτὰ σε βούλομαι ἐρέσθαι, ἅτε ἔμπειρον, ubi finem propositum colloquii hunc esse indicat Socrates, ut constituatur, quae sit αἰτία τοῦ φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι, — nam qui qua ratione amici fiant homines rogat, is simul amandi causam quaerere mihi videtur —; deinde sic pergit ³⁾: Καὶ μοι εἰπέ· ἐπειδὴν τίς τινα φιλή, πότερος ποτέρου φίλος γίγνεται, ὁ φιλῶν τοῦ φιλουμένου ἢ ὁ φιλούμενος τοῦ φιλοῦντος ἢ οὐδὲν διαφέρει; atque ea ratione planum reddit nimirum, priusquam amandi causa constituatur, quid amans quidque amabile sit esse diiudicandum.

Ceterum, quomodo solverit Plato quaestionem illam, quatenam sit αἰτία τοῦ φιλεῖν τε καὶ φιλεῖσθαι, supra rettulimus. Concludit, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γῆλιας αἰτίαν esse. Sed fortasse in dubium vocet quis, an revera ἔρωτα esse velit Plato illud desiderium, in quo causa, propter quam φίλον ὃ ἔστιν amemus, inveniatur. Hoc autem dubium statim tolli existimo, si ἐπιθυμίας illius natura perspicatur. Primum enim naturale quoddam desiderium esse apparuit; cum item in Phaedro dialogo ⁴⁾ quasi

¹⁾ vid. p. 221 D.

²⁾ p. 212 A.

³⁾ cap. IX.

⁴⁾ cf. Phaedr. 237 D.

ἔμφυτος ἐπιθυμία definiatur ὁ ἔρως, atque in Symposio ¹⁾ ἔμφυτος ἀλλήλων τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῆς ἀρχαίας φύσεως συναγωγούς, Aristophane iudice, putandus sit, deinde a Diotima his verbis designetur ²⁾: τὸ μὲν κεφάλαιόν ἐστι πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιθυμία καὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν ὁ μέγιστός τε καὶ δολερός ἔρως παντί.

Sed maximam fidem in hac quaestione ipse Lysis dialogus praebet. Nam simulac contenditur, amandi veram causam in malo non consistere, quia malo evanescente manebunt tamen „αἱ μήτε ἀγαθαὶ μήτε κακαὶ ἐπιθυμίαι” ³⁾ atque ita ἐπιθυμίαν amoris causam esse constituitur, statim ἐπιθυμεῖν et ἐπιθυμία verbis, nulla explicatione adiecta, ἔρῳ et ἔρωτα vocabula adiunguntur. Sic enim Socrates ratiocinatur puerique assentiuntur: Ἔσονται ἄρα αἱ μήτε ἀγαθαὶ μήτε κακαὶ ἐπιθυμίαι καὶ ἐὰν ἀπόληται τὰ κακά. Φαίνεται. Οἷόν τε οὖν εἶσιν ἐπιθυμοῦντα καὶ ἔρῳντα τούτου οὗ ἐπιθυμεῖ καὶ ἔρῳ μὴ γίλῃν; Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ. Atque eadem ratione in sequentibus ἐπιθυμίαν et ἔρωτα inter sese adaequare pergit. Quod ex hacce sententia ⁴⁾: Τοῦ οἰκείου δὴ, ὡς ἔοικεν, ὁ τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τυγχάνει οὔσα, nec minus autem ex hac: καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἕτερον ἐπιθυμεῖ ἢ ἔρῳ, οὐκ ἂν ποτε ἐπεθύμει οὐδὲ ἦρα οὐδὲ ἐγίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός πῃ τῷ ἐρωμένῳ ἐτίγχανεν ὧν ε. q. s., ut clarius fieri non potest, perspicitur.

Iam constat itaque, totum Lysidem dialogum eo tendere, ut comprobetur, verae amicitiae causam in ἔρωτος sensu consistere. Sed rogatur, quidnam impulere potuit Platonem, ut post Symposium confectum eam quoque voluntatem, quam nomine φιλία designarent homines, indicaret ex ἔρωτος fonte oriri, dummodo quod revera amabile est sibi peteret.

Huic quaestioni respondere nobis licet, ex dissertatione illa, quam de Atticorum doctrinis eroticis composuit Ivo BRUNS, nonnulla verba laudantibus, quae optime planum reddere mihi videntur, quibus condicionibus ortus sit noster dialogus; quamquam profecto ipse BRUNS, quantopere Lyside

¹⁾ Symp. 191 D.

²⁾ Symp. 205 D.

³⁾ p. 221 B. sq.

⁴⁾ p. 221 E.

dialogo suae sententiae confirmarentur, non perspexit. Verba haec sunt ¹⁾: „Es lässt sich noch heute nachfühlen, wie zündend diese Platonische Liebeserörterungen auf das attische Publikum wirken mussten. Das päderastische Problem irritierte die Gesellschaft. Man hatte nie ganz aufgehört, diese Verbindung als widernatürlich zu verdammen. Andererseits konnte man ihre ethische Wirkung in vielen Fällen nicht verkennen. Übereinstimmende Verwerfung herrschte nur gegenüber der wirklichen, besonders der gewerblichen Unzucht. Im übrigen rang eine strenge Familientradition mit einer mehr oder weniger offenen Verteidigung der ernstesten Verhältnisse dieser Art. Die Platonischen Schriften aber verteidigten nicht, sondern trotz der Reinheit und Idealismus ihrer Anschauungen enthielten sie eine Apotheose der sexuellen Liebe, welche diese in einem ganz neuen und romantischen Lichte erscheinen liess.” Atque haec praeterea ²⁾: „Es ist begreiflich dass Rückschläge von seiten der Moralisten nicht ausblieben.” Eiusmodi igitur reclamationem, qualem BRUNS post Symposium editum ab adversariorum partibus exortam esse suspicatur, Platoni causam fuisse probabile est, ut defensionis atque refutationis gratia Lysidem dialogum componeret. Nam adversarios illos Ἐρωτος ἐγκωμίων, in Symposio prolato, per Amicitiae laudem respondisse, quis dubitet, quin maxime sit veri simile. Fortasse illic quoque veram rei rationem perspexit BRUNS, ubi inter eos, qui Platonicas de amore doctrinas impugnauerint, Antisthenem fuisse suspicatur. Tale quid in Antisthene minime esset incredibile. ³⁾ Eum ipsum autem quoque fuisse, quem Lyside dialogo Plato aggreditur refutatque, hoc pro certo asserere nolim. Nam licet non plane desiint indicia, quibus confisus suspiceris illum philosophum Lysideis disputationibus tamquam adversarium subesse, tamen nimis ambigua ea sunt, quam quae firmam opinionem proferri

¹⁾ BRUNS l. l. p. 132.

²⁾ l. l. p. 133.

³⁾ Cf. CLEMENS ALEX. STROM. II p. 485 (POTTER): Ἐγὼ δὲ ἀποδέχομαι τὸν Ἀντισθένην, τὴν Ἀγροδίτην λέγοντα πᾶν ἀποτοξένουμι, εἰ λάβοιμι, ὅτι πολλὰς ἡμῶν καλὰς καὶ ἀγαθὰς γυναῖκας διέφθειρεν, τὸν τε ἔρωτα κακίαν γηροῖ φύσεως ἢς ἦτορες ὄντες οἱ καχοδαίμονες θεὸν τὴν νόσον καλοῦσαν.

sinant. Platoniorum temporum lectoribus hic viam monstrasse opinor ea, quae de gymnasii loco, deque magistro, qui illic docere dicitur, deque discipulis, qui id gymnasium visitant, enarrantur. Quam viam ut eamus, nobis non contingit. Sed certas personas quin spectaverit Plato, cum post Symposium iam confectum Lysidem dialogum in lucem emitteret, hoc nullo dubio obnoxium esse mihi videtur. Nam, quaequae haec sunt, iis temporibus non defuisse homines, qui amicum *ἔραστῃ*, amicitiam *ἔρωτι* anteponendam esse censerent et hanc opinionem eroticis doctrinis, quas Plato praedicavisset, opponerent, ipsa veri similitudo docet. Quos ut solet refellit Plato, non extollendo nec obtrectando, sed ratiocinando.

Sic tandem tota significatione Lysis dialogus intelligitur; sic partes dialogi, sic singulae sententiae, quarum tenor hucusque satis obscurus esse videbatur, ratione a scripti consilio non absona interpretari licet. Quod ut recte demonstretur, iterum percurrere dialogum mihi licebit.

Inducitur primus Hippothales, verus amator, modestus, admiratione plenus, poeta, in hoc tantum errans fortasse, quod praeter modum amasium extollit; quae amatorum proprietas in Lysiae amatoria oratione etiam crimini tribuitur *ἔρασταίς* ¹⁾; sed in ea re statim Socrati se corrigendum praebet ²⁾. Tunc amasius in scenam producitur, dignus ille, qui ametur, nam *καλὸς καὶ ἀγαθός* et *φιλήκοος* esse dicitur et proeunte colloquio talem se praestat; ut nemo talium puerorum generi eum attribuerit, quales maxime in deliciis esse amatoribus, in Phaedro dialogo contendit Socrates ³⁾ — falso ille quidem et contra propriam opinionem, Lysiam enim imitatur —, itemque, cum de vulgari amore loquitur, ad convivas Pausanias ⁴⁾. Lysis autem Menexeno utitur amico, atque iure

¹⁾ Phaedr. 233 A. *ἐκεῖνοι μὲν γὰρ* (sc. οἱ ἐρώοντες) *καὶ παρὰ τὸ βέλτιστον τὰ τε λεγόμενα καὶ τὰ πράττομενα ἐπαινοῦσιν.*

²⁾ Lys. 206 B. C.

³⁾ Phaedr. 239 A. *οὔτε δὴ χρεῖται οὔτε ἰσοῦμενον ἔχων ἔραστὴς παιδικὰ ἀνέξεται, ἥτις δὲ καὶ ἐποδέρσασθαι ἀεὶ ἀπογράφεται· ἥτις δὲ ἀμειβῆς σοφοῦ, δειλὸς ἀνδρείον, ἀδύνατος εἰπεῖν ὁμιολογῶν, βραδὺς ἀρχίνον.*

⁴⁾ Symp. 181 B. *ἐρώσει δὲ οἱ τοιοῦτοι . . . ὥς ἂν δύνωνται ἀνοητοτάτων, ε. γ. σ.*

amicos haberi eos, nullo arctiore vinculo inter se coniunctos, extemplo commonefacit Plato auditores, cum sic interrogat Menexenum Socrates ¹⁾: *Ὁ παῖ Δημοφῶντος, ἦν δ' ἐγώ, πότερος ὑμῶν πρεσβύτερος;* Cui quaestioni „*Ἀμφισβητοῦμεν*” Menexenum respondentem facit Plato, nimirum indicans, id quod in amicis semper poscant homines — ut sibi aequales sint — quam maxime posset in Lyside et Menexeno inveniri. Praeterea ut de indole consuetudinis eorum omnino nullum restet dubium, rogatos „*ὁπότερος καλλίων*”, ridentes facit pueros Plato, ea ratione luculenter indicans, neque Lysidem de Menexeni forma, nec Menexenum de Lysidis pulchritudine umquam cogitasse. Si enim alter uter inter eos *ἔραστοῦ* locum obtineret, rogatus „*ὁπότερος καλλίων*” pro certo amasii sui pulchritudinem extulisset.

Deinde, avvocato Menexeno, cum Lyside colloquium init Socrates, quo totius posterioris disceptationis veluti fundamentum iacitur. Nam iis nisus placitis, quae in Gorgia dialogo ²⁾ cum Callicle disputantem constituere eum meminimus, exemplis e puerorum vita desumptis confirmat, *εὐδαιμονίαν* et summum bonum non in voluptate contineri, sed omnem hominem eum tantum amare, qui sibi *χρήσιμος καὶ ἀγαθός* sit. Quod bene observare operae pretium est. Nam hoc quoque *ἔρωτος* fautoribus obici, quod voluptatem tantum sibi persequantur, et in Lysiana oratione ³⁾, quam Phaedrus cum Socrate communicat, nec non ubi eam orationem Socrates imitatur ⁴⁾, et alibi videre licet. ⁵⁾.

Redeunte autem Menexeno disputatio incipit, quae ad finem usque dialogi deducitur, et primum quidem, quia amicos esse Lysidem et Menexenum praedicatum est, quid hoc sit *ὁ φίλος*, inquiritur. In ea inquisitione cavillatum esse auctorem, non parvus virorum doctorum numerus perhibuit. Ast enim

¹⁾ Lys. 207 B.

²⁾ Gorg. 495 sq.

³⁾ Phaedr. 233 B.

⁴⁾ Phaedr. 239.

⁵⁾ Xen. Symp. VIII. 19; 26.

et SCHAARSCHMIDT inter argumenta, quibus spuriam esse dialogi originem demonstrare conati sunt, non infirmissimum ex hoc capite quaeri putarunt; ille his verbis dialogum designans: ¹⁾ „Der Lysis ist ein eristisches Gespräch oder vielmehr ein gehaltenes Sophisma über das Wort *φίλον*, dessen active und passive Bedeutung verwechselt wird“; hic autem ²⁾ „die verschiedenen Bedeutungen des Wort *φίλος*“ eristice inter se opponere Socratem iudicans. Haud aliter STALLBAUM ³⁾ caput IX „captiosam argumentationem“ exhibere dixit „ex eo potissimum ductum, quod amicus s. *φίλος* multiplici dicitur vi et potestate“. Haec autem minus recta esse arbitror. Nam quamquam sane omnia argumenta, quibus in hocce capite utitur Socrates, defendere non audeam, tamen de industria paralogismos inferre Platonem, negandum esse iudico. Perbene sentit, et eum qui amet et eum qui carus habeatur nomine *φίλω* designari, neque fugit eum, amicum dici eum qui hominem tum qui rem caram habeat; sed id ipsum difficultatem ei praebeat. Hac igitur demonstrata difficultate, quam in notione, quae est *ὁ φίλος* revera inesse opinatur — quam autem in Romanorum vocabulo „amico“, Francogallorum „ami“, nostratum „vriend“, Germanorum „Freund“ quodammodo exstare videmus — eorum placitum refutare Platonem mihi constat, qui contra *ἔρωτα φίλιαν*, contra *ἔραστήν* et *παιδικά φίλους* extulerant. Quid — sic eos rogat — amicus ille est? Num amicum dicitis eum qui amat, an eum qui amatur, an ea tantum condicione amicum dices quendam, ut idem et amet et redametur? Si quod primum posuimus verum tibi videatur, amicum aliquando esse eum, concedendum sit, qui non solum non redametur, sed etiam in odio habeatur; alterum si pro vero accipias, amicum esse dicas, qui ipse oderit, inimicum autem, qui ipse amet; tertium autem si tibi constet, quo modo explices eos, qui equum, vel coturnicem, vel canes, vel vinum, vel gymnasticam, vel sapientiam amant, *φίλιππους*,

¹⁾ AST I. I. p. 431.

²⁾ SCHAARSCHMIDT I. I. p. 402.

³⁾ STALLBAUM I. I. p. 78.

φιλόστυνας, φιλόκυνας, φιλοίνους, φιλογύμναστας, φιλοσόφους vocari? ¹⁾ Nam ii pro certo non redamantur.

Attamen, quamquam non amplius diiudicatur quaestio illa, nunc iam investigare apparet Platonem, quonam deducamur, fac verum esse, quod procul dubio plurium consensu approbaretur, mutui amoris vinculo inter se coniungi amicos. Nam ratione ante adhibita perperam spectari, affirmante Lyside puero, nunc „σκοπῶν κατὰ τοὺς ποιητάς“ inquisitionem instituit Socrates ut diiudicetur, non quis amicus sit sed quinam amici habendi sint. Quo in eas incidunt disceptationes, quas supra iam satis explanavimus, de quarum exitu amplius nunc tractandum est. Itaque postquam demonstratum est, neque eos, qui similes, neque eos, qui contrarii sint inter se, amicos esse, et sensim transgressus factus est ad hanc quaestionem, quid iure *φίλον* vocetur, indicato *τὸ φίλον* sui causa amari, amare autem homines non *διὰ τὸ κακόν*, sed naturali quodam desiderio sive *ἔρωτι* impulsos, et accepto *φίλον* illud *τὸ οἰκεῖον* esse, *οἰκεῖον* autem ab *ὁμοίον* esse diversum, tandem ad eum dialogi locum perventum est, quo de industria confundere disputationes Platonem, ut facili modo argumentationi finem imponat, firmissime constare mihi videtur. Quod ut clare probem, totum passum nunc exseribo. Sic enim narrat Socrates ²⁾: *Καὶ ἐγὼ εἶπον, βουλόμενος τὸν λόγον ἐπισκέρασθαι. Εἰ μὲν τι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου διαφέρει, λέγοιμεν ἂν τι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὃ Λῦσί τε καὶ Μενέξενε, περὶ φίλου, ὃ ἔστιν· εἰ δὲ ταῦτόν τι γιγάνει ὃν ὁμοίον τε καὶ οἰκεῖον, οὐ ῥᾷδιον ἀπολιπεῖν τὸν πρόσθεν λόγον, ὡς οὐ τὸ ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ἄχρηστον· τὸ δὲ ἄχρηστον φίλον ὁμολογεῖν, πλημ-*

¹⁾ Verum sane est, rectius fortasse a stirpe verbi *φιλεῖν* quam a substantivo *φίλω* derivari primam partem eiusmodi compositi (cf. KÜHNER-BLASS, II. § 340 n. 6); sed hoc nihil ad rem, nam procul dubio Plato eiusque aequales vocem *φίλον* illis compositis subesse arbitrati sunt, et aliquo iure hoc arbitratos eos esse, comparato nomine *ἐχθροξένῳ* non prorsus temere contenderis. Equorum amicos esse igitur *τοὺς φίλιππους* putabant, sicuti nos nomina „dierenvrienden“, „boekenvrienden“ usurpamus, Germani „Kunstfreunde“, „Bücherfreunde“, „Freunde des humanistischen Gymnasiums“ etc.

²⁾ Cap. XVIII.

μελές· βούλεσθ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ἐπειδὴ ὥσπερ μεθέομεν ἐπὶ τοῦ λόγου, συγχωρήσωμεν καὶ ᾄδωμεν ἑτερόν τι εἶναι τὸ οἰκεῖον τοῦ ὁμοίου; Πάνε γε. Πότερον οὖν καὶ τὰγαθὸν οἰκεῖον θήσομεν παντί, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον εἶναι; ἢ τὸ μὲν κακὸν τῷ κακῷ οἰκεῖον, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθόν, τῷ δὲ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν; Οὕτως ἐγὰν δοκεῖν στίσαι ἕκαστον ἑκάστῳ οἰκεῖον εἶναι. Πάλιν ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, ὦ παῖδες, οὗς τὸ προῖτον λόγους ἀπεβαλόμεθα περὶ φίλων, εἰς τοίτους εἰσπεπιόκαμεν· ὁ γὰρ ἄδικος τῷ ἀδίκῳ καὶ ὁ κακὸς τῷ κακῷ οὐδὲν ἥτιον φίλος ἔσται ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ. Ἔοικεν, ἔφη. Τί δέ; τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ οἰκεῖον ἂν ταῦτόν γινώσκοντες εἶναι, ἄλλο τι ἢ ὁ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ μόνον φίλος; Πάνε γε. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο γε φόμεθα ἐξελέγξαι ἡμᾶς αὐτούς· ἢ οὐ μένησθε; Μενήμεθα. Τί οὖν ἂν εἴη χρῆσάμεθα τῷ λόγῳ; ἢ δῆλον ὅτι οὐδέν;

A via, quam ipse monstravit, e vestigio rursus deflectere Platonem, quis non videt? De industria autem id factum esse, quis neget; cum praesertim paululum post confiteatur Socrates, praetendisse se inopiam, ut maiorem natu iuvenem ad capessendas investigatoris partes suscitarer? ¹⁾ Nam et quod primum ponitur assentientibus pueris, τὸ μὲν κακὸν τῷ κακῷ οἰκεῖον esse, τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸ ἀγαθόν, τῷ δὲ μήτε ἀγαθῷ μήτε κακῷ τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν, et quod deinde unum restare fertur, nempe τὸν ἀγαθὸν τῷ ἀγαθῷ μόνον φίλον esse, cum eo quod argumentationi praemiseraat Socrates, differre inter se ὁμοιον et οἰκεῖον, pugnare videtur. Sed quae ex praecedentibus recte derivatur conclusio, haec est, et antea, ²⁾ priusquam de amoris causa inquirere incipit, a Socrate promota et nuper ³⁾, cum veram causam inventam esse perhibet, ab eo iterata: τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν ἀγαθὸν ἀγαθόν. Hoc Platonici temporis lectorem quoque sic intellexisse

¹⁾ p. 223 A. ταῦτα δ' εἰπόντες ἐν τῷ εἶχον ἄλλον ἢ δὴ τὰ τῶν προσηγορευμένων.

²⁾ p. 216 E.

³⁾ p. 221 C. Οὕτως ὁμοιόγηται ἡμῖν τὸ φίλον φίλιν τι καὶ διὰ τι καὶ φήθημεν τότε γε διὰ τὸ κακὸν τὸ μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν τὸ ἀγαθὸν φίλιν; Ἀληθῆ. Νῦν δέ γε, ὥς ἔοικε, φαίνεται ἄλλη τις αἰτία τοῦ φίλιν τε καὶ φίλιν εἶναι.

contendo, non tantum cum illis indiciis usus, quibus nos ducebamur, rectum argumentationis tenorem sibi constitueret, sed etiam cum horum reminisceretur verborum, quae ex Diotimae ore accepta tradiderat Socrates ¹⁾: Καὶ λέγεται μὲν γέ τις, ἔφη, λόγος, ὅς οἱ ἂν τὸ ἐαυτῶν ἡμῖν ζητῶσιν, οὗτοι ἐρωτῶσιν· ὁ δ' ἐμὸς λόγος οὔτε ἡμῖσεός γησιν εἶναι τὸν ἐρωτῶν οὔτε ὄλον, ἐὰν μὴ τυχάνῃ γέ που, ὃ ἐταῖρε, ἀγαθὸν ὄν· ἐπεὶ αὐτῶν γε καὶ πόδας καὶ χεῖρας ἐθέλονσιν ἀποτέμνεσθαι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν αὐτοῖς δοκῇ τὰ ἐαυτῶν πονηρὰ εἶναι. οὐ γὰρ τὸ ἐαυτῶν, οἶμαι, ἕκαστοι ἀσπάζονται, εἰ μὴ εἴ τις τὸ μὲν ἀγαθὸν οἰκεῖον καλεῖ καὶ ἐαυτοῦ, τὸ δὲ κακὸν ἀλλότριον· ὥς οὐδὲν γε ἄλλο ἐστὶν οὐ ἐρωτῶσιν ἄνθρωποι, ἢ τοῦ ἀγαθοῦ.

Eccillum quoque locum repertum habemus, ubi in magnum Symposii flumen influit parvus Lysideus rivus. Hic autem recte finire dialogum Platonem, cuilibet concedendum esse puto. Nam quae Symposii sequentibus paginis 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212 a Diotima praedicantur graves profundasque sententias breviter nunc repetere, et difficile et prorsus supervacaneum erat. Porro, ut argumentationi finis imponatur, paedagogos introduci, hoc solita arte perfecisse auctorem contendo. Nam cum iam luculenter non amplius de amicitia sed de amore sermo fiat, a custodibus abduci pueros haud dedecet. Nonne antea iam, concludente Socrate ²⁾: καὶ εἰ ἄρα τις ἑτερος ἑτέρον ἐπιθυμεῖ ἢ ἐρᾷ, οὐκ ἂν ποτε ἐπεθύμει οὐδὲ ἦρα οὐδὲ ἐφίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός πη τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγχανεν ὢν, Lysis puer „ἐσίγησεν“? Qua de re verorum paedagogorum partes agere illos perhibeo, iniuria autem SCHAARSCHMIDTIUM ³⁾ „wahre deos ex machina“ eos nominasse.

Ceterum nunc quoque clarum fit, celerem illam atque repentinam argumentationem, in altera parte paenultimi Lysidis capitis prolatam, a colloquentibus statim pro recta accipi. Nam lector, Symposiacas expositiones animo tenens, facillime haec omnia intelligit. Sic enim ratiocinatus inducitur

¹⁾ Symp. 205 D. E.

²⁾ Lys. 222 A.

³⁾ SCHAARSCHMIDT l. l. p. 404.

Socrates¹⁾: Ἀλλὰ μέντοι, ἦν δ' ἐγώ, τό γε ἐπιθυμοῦν, οὐκ ἂν ἐνδεὲς ᾖ, τοῦτον ἐπιθυμεῖ, ἢ γὰρ; Ναί. Τὸ δ' ἐνδεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου οὐκ ἂν ἐνδεὲς ᾖ; Δοκεῖ μοι. Ἐνδεὲς δὲ γίγνεται οὐκ ἂν τις ἀφαιρῇται. Πῶς δ' οὐ; Τοῦ οἰκείου δή, ὥς ἔοικεν, ὃ τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τυχάνει οὐσα, ὥς φαίνεται, ὃ Μενέξενε τε καὶ Ἀῖσα. Συνεφάτην. Ὑμεῖς ἄρα εἰ φίλοι ἐσὶν ἀλλήλοις, γένοιτο πῃ οἰκεῖοί ἐσθ' ἐμῶν αὐτοῖς. Κομιδῇ, ἐφάτην. Καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἑτέρου ἐπιθυμεῖ, ἦν δ' ἐγώ, ὃ παῖδες, ἢ ἐρῶ, οὐκ ἂν ποτε ἐπεθύμει οὐδὲ ἦρα οὐδὲ ἐφίλει, εἰ μὴ οἰκεῖός πῃ τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγγανεν ὢν ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν ἢ κατὰ τι τῆς ψυχῆς ἡθος ἢ τρόπους ἢ εἶδος. Πάν γε, ἐφη ὁ Μενέξενος. ὁ δὲ Ἀῖσας ἐσέγησεν. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν δὴ γένοιτο οἰκεῖον ἀναγκαῖον ἡμῶν πέφανται φιλεῖν. Ἔοικεν, ἐφη. Ἀναγκαῖον ἄρα τῷ γνησίῳ ἐραστῇ καὶ μὴ προσποιήτῳ φιλεῖσθαι ἐπὶ τῶν παιδικῶν.

Priora verba „τό γε ἐπιθυμοῦν, οὐκ ἂν ἐνδεὲς ᾖ, τοῦτον ἐπιθυμεῖ” breviter complectuntur, quae per totam paginam de Amore docuit Socrates Agathonem, sic incipiens²⁾: πότερον ὁ ἔρως ἐκείνου, οὐκ ἔστιν ἔρως, ἐπιθυμεῖ αὐτοῦ ἢ οὐ; et ita pergens³⁾: σκοπεῖ δὴ ἀπὸ τοῦ ἐκείνου εἰ ἀνάγκη οὕτως, τὸ ἐπιθυμοῦν ἐπιθυμεῖν οὐκ ἐνδεὲς ἐστίν, ἢ μὴ ἐπιθυμεῖν, εἰ μὴ ἐνδεὲς ᾖ; postremo his verbis τὰ ὁμολογημένα repetens⁴⁾: Καὶ οὕτως ἄρα καὶ ἄλλος πᾶς ὁ ἐπιθυμῶν τοῦ μὴ ἐτοίμου ἐπιθυμεῖ καὶ τοῦ μὴ παρόντος, καὶ ὁ μὴ ἔχει καὶ ὁ μὴ ἔστιν αὐτός καὶ οὐκ ἐνδεὲς ἐστίν, τοιαῦτ' αἶσα ἐστὶν ὢν ἡ ἐπιθυμία τε καὶ ὁ ἔρως ἐστίν;

Sed in ceteris quoque, quae ex paenultimo Lysidis capite laudavimus, verbis congruentias cum Symposio non desiderari credo. Vidimus supra, ultimo Lysidis capite Socratem illa quae rettulimus disputata retractantem inquirere, num igitur id quod οἰκεῖον vocetur τὸ ἀγαθόν sit, et comparato Symposio demonstravimus, tale quid ex ultimis iis disceptationibus concludere, revera esse licitum. Notum autem est, Symposii

¹⁾ Lys. 221 D sq.

²⁾ Symp. 200 A.

³⁾ Symp. I. I.

⁴⁾ Symp. 200 E.

auctorem per verba ea: Καὶ λέγεται μὲν γέ τις λόγος e. q. s.¹⁾ retractare sententiam, quam in eodem dialogo Aristophanes poeta protulit²⁾: quemque nostrum „ἀνθρώπου εἶναι ξύμβολον”³⁾ atque ideo qua olim privatus sit dimidia sui parte, hanc sibi petere. Itaque si ad retractatam Aristophanis sententiam deducere nos postremi Lysidei capitis argumentationem, recte contendimus, necesse paene est, paenultimi capitis placita, quippe quae in ultimo capite respiciantur, cum ipsa Aristophanea doctrina congruentias nonnullas exhibere. Et revera inveniuntur eiusmodi congruentiae. Cum enim sic ratiocinetur Socrates puerique assentiant: Τὸ δ' ἐνδεὲς ἄρα φίλον ἐκείνου οὐκ ἂν ἐνδεὲς ᾖ; Δοκεῖ μοι. Ἐνδεὲς δὲ γίγνεται οὐκ ἂν τις⁴⁾ ἀφαιρῇται. Πῶς δ' οὐ; compendiarium quasi argumentationem illam non nisi ab auctore et lectoribus Aristophaneas expositiones memoria tenentibus proferri atque intelligi posse, quivis videt. Et non ea tantum veram necessitudinem exstare indicant; operae pretium est notare, Aristophanem, qua privatos esse dicit homines altera sui parte, eam nominare τὸ οἰκεῖον⁵⁾, eadem voce usum, quam Socrates inferat, cum post ea quae exscripsimus, verba sic ratiocinari pergit: Τοῦ οἰκεῖου δή, ὥς ἔοικεν, ὃ τε ἔρως καὶ ἡ φιλία καὶ ἡ ἐπιθυμία τυχάνει οὐσα e. q. s. Postremo ex Aristophanis oratione comparandi gratia haec verba laudare velim⁶⁾: εἰ δὲ τοῦτο ἄριστον, ἀναγκαῖον καὶ τῶν νῦν παρόντων τὸ τούτου ἐγγυτάτω ἄριστον εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶ παιδικῶν τυχεῖν κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων. Cum quibus confero Lysidea illa: Καὶ εἰ ἄρα τις ἕτερος ἑτέρου ἐπιθυμεῖ, ὃ παῖδες, ἢ ἐρῶ, οὐκ ἂν ποτε ἐπεθύμει οὐδὲ ἦρα οὐδὲ ἐφίλει εἰ μὴ οἰκεῖός πῃ τῷ ἐρωμένῳ ἐτύγγανεν ὢν ἢ κατὰ τὴν ψυχὴν ἢ κατὰ τι τῆς ψυχῆς ἡθος ἢ τρόπους ἢ εἶδος. Nam propria significatione dicere Aristophanem verba illa κατὰ νοῦν αὐτῷ πεφυκότων,

¹⁾ Symp. 205 D sq., vid. supra p. 111.

²⁾ Symp. Cap. XIV—XVII.

³⁾ Symp. 191 D.

⁴⁾ Perperam v. d. horum verborum cum Symposio necessitudine non perspecta *τις* mutarunt in *τι*.

⁵⁾ Symp. 193 D. οὐ δὴ τὸν αἴτιον θεὸν ὑμνοῦντες δικαίως ἂν ὑμνοῦμεν ἔρωτα, ὅς ἐν τε τῷ παρόντι ἡμᾶς πλεῖστα ὀνήσῃ εἰς τὸ οἰκεῖον ἄγων e. q. s.

⁶⁾ Symp. 193 C.

ut indicet, revera amatori affinem esse animo amasium, luculentum esse arbitror.

Quibus itaque vinculis cum Symposio connectatur Lysis noster, iam investigatum est. Sed restat fortasse, ut illam quaestionem, cui ZELLER olim, postquam primum eam promovit, variis rationibus variis aetatis suae temporibus respondit, denuo perpendamus atque inquiramus, num vestigia offerat Lysis dialogus illius doctrinae, qua a vero Socrate distare videmus Platonem Symposii, Phaedonis, Phaedri auctorem, si, quid uterque de universis notionibus nostris censuerit, attendimus: doctrinam dico de ideis.

ZELLER initio cum hac quaestione alteram illam quaestionem de Lysidis origine coniunxit, et propterea quod ea, quae Symposium doceret, in Lyside dialogo respici ei viderentur, hunc dialogum obelo notandum esse iudicavit. ¹⁾ Postea autem, cum hoc iudicium retractaret, incertum quodammodo reliquit, quid de prima quaestione censendum esse arbitraretur; dicas tamen, aliquamdiu eum putasse, ex eo quod *φίλον* aliquid se quaerere dicat Socrates, quod neque *ἄλλον φίλον τινός ἔνεκα* neque *διὰ τὸ κακόν* sit *φίλον* posse effici, de boni idea hic sermonem fieri. ²⁾ Et revera tale quid in Lyside dialogo investigari, id pluribus indiciis constare mihi videtur. Memoravimus iam antea ³⁾, non ea artis vocabula, quibus Socraticas notiones sed quibus initio ideas suas indicare soleret Plato, in nostro dialogo adhiberi. Notetur insuper, pulchri bonique ideam in Symposio dialogo vocari ⁴⁾ *τοῦτο ἐκεῖνο, οὗ δὴ ἔνεκεν καὶ οἱ ἔμπροσθεν πάντες πόνοι ἦσαν*, hominem eroticum autem dici ⁵⁾ *ἀρχόμενον ἀπὸ τῶνδε τῶν καλῶν ἐκείνου ἔνεκα τοῦ καλοῦ ἀεὶ ἐπαιέναι*, cum quibus fere con-

¹⁾ Vid. p. 31.

²⁾ Zeitschr. f. d. Alterthumswissensch. IX (1851) p. 254: „denn wenn im Lysis S. 219 ff. . . . bemerkt wird, dass der eigentliche Gegenstand der Liebe nicht um eines Anderen willen und nicht bloss wegen eines anhaftenden Schlechten geliebt werde, so ist damit die Idee eines an und für sich Guten angedeutet.“

³⁾ Vid. p. 68 sq.

⁴⁾ Symp. 210 E.

⁵⁾ Symp. 211 C.

sonare dicas Lysidea ea ¹⁾: καὶ ἀφικέσθαι ἐπὶ τινὰ ἀρχήν, ἢ οὐκέτ' ἐπανοίσει ἐπ' ἄλλο φίλον, ἀλλ' ἤξει ἐπ' ἐκεῖνο ὃ ἐστὶ πρῶτον φίλον, οὗ ἔνεκα καὶ τὰ ἄλλα φαμέν πάντα φίλα εἶναι. Praeterea alias res, quae carae sint, in Lyside dialogo ²⁾ ὥσπερ εἰδωλα ἅττα ὄντα αὐτοῦ dicere Socratem, quemadmodum in Symposio ³⁾ quoque εἰδωλον vocetur pulchri tale quid, quale vulgaribus oculis conspiciant homines.

Verum enim vero contendas, omnibus hisce indiciis, licet non omni vi carere videantur, tamen non ita ut firmiter constet demonstrari, revera de Platonica quae dicitur idea sermonem fieri in nostro dialogo. Et hoc sane concedo. Sed nil mirum esse contendo. Cum enim iuxta Symposium profluat Lysis usque ad illius dialogi pag. 206, inde autem Symposii flumine, ut ita dicam, recipiatur, fieri fere non potest, ut quae in fine demum Diotimae orationis (p. 210 E sqq.) de natura ideae proferantur, accuratas atque profundas expositiones in Lyside iteratas inveniamus. Quo accedit, quod valde videtur improbabile, iuxta *ἀγαθοῦ* ideam quoque *φίλον* ideam constituisse Platonem. Cum igitur id quod quaerat *τὸ φίλον, τὸ πρῶτον φίλον* dicere soleat Lysidis auctor, ultimo autem capite demum investiget, num *τῷ ἀγαθῷ* contingat ut *πρῶτον* illud *φίλον* sit, et postremo hoc etiam incertum relinquat, non mirandum esse arbitror, quod non omnes enumeraverit proprietates, quibus Symposii capite XXIX ideam suam designet.

Sed fortasse satis supervacaneae sunt inquisitiones nostrae deliberationesque. Cum enim constet, post Symposium esse emissum Lysidem dialogum atque, eo tendere ultimas dialogi disceptationes demonstratum sit, ut accipiatur *πρῶτον φίλον* id, quod quaeritur, *τὸ ἀγαθόν* esse, hanc revera dialogi scriptoris opinionem fuisse constituere licet: boni ideam esse illud, quod non nisi *ἔρωτος* stimulo acti sibi petant homines.

Iuxta eam autem amicitiam ex *ἔρωτος* fonte oriundam, quae *τὸ τῷ ὄντι φίλον* amet, exstare etiam amicitiam talem, qualem Platonis adversarios laudavisse suspicati sumus, hoc,

¹⁾ Lys. 219 C.

²⁾ Lys. 219 D.

³⁾ Symp. 212 A.

opinor, non negavit ille. Sed censuit procul dubio eos, qui hancce *φιλίαν* colerent, ab animi permotione atque elevatione alienam, tale *ἀγαθόν* tantum amare, quale *διὰ τὸ κακόν* videretur iis *ἀγαθόν*, et ita similes esse iis hominibus, quorum *ἀνδρείαν ἄλογον* et *ἄλογον σωφροσύνην* Plato ridet in Phaedone dialogo, cum *τῷ δεδιέναι καὶ δεῖν ἀνδρείους εἶναι* vel *δι' ἀκολασίαν σεσωφρονίσθαι* eos dicit.¹⁾

Suo munere igitur perfungi potuisse Lysidem dialogum eo tempore, quo valida indicia scriptum eum esse demonstrant, ex praecedentibus iam satis perspicuum esse arbitror. Quare nihil est, cur de origine eius nunc amplius dubitetur. Omnia enim bene congruunt. Sed si unum mirari pergis atque hoc rogas, quomodo factum sit ut Socratis imago in nostro dialogo delineata tantopere similis sit ei hominis imagini, quam ex antiquissimis Platonis operibus, praesertim ex Charmide notam habeamus, quam autem cum vero Socrate satis arcte congruere non improbabile videatur, id quoque commoda ratione explanari posse contendo. Notam illam et quasi pro vera acceptam imaginem — inscius ipse fortasse — denuo hic hominibus proposuit Plato, quandoquidem studebat, ut hoc probaret lectoribus, de amore et amicitia idem censuisse Socratem, quod ipse censeret. Pugna enim illa *περὶ ἔρωτος* quodammodo pugna erat *περὶ Σωκράτους*.

¹⁾ Phaedo 68 D, 69 A.

INDICES.

INDEX SCRIPTORUM RECENTIORUM.

- H. v. Arnim, De Platonis dialogis, Quaestiones chronologicae, p. 55.
 F. Ast, Platon's Leben und Schriften (1816), p. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 20, 28, 29, 34, 37, 38, 40, 41, 107 sq; Lex. plat. (1835), p. 88.
 W. A. Becker, Charicles ed. II, p. 10.
 I. Bruns, Attische Liebestheorien. (N. Jahrb. f. d. Kl. Alt. III = Vortr. u. Aufs. 6) p. 11, 12, 104 sq.
 L. Campbell, The Sophistes and Politicus of Plato (1867), p. 53, 55, 88.
 W. v. Christ, Gesch. der Gr. Litt.⁴ (1904), p. 41, 84.
 v. Chr.—Schmid, Griechische Litt. Gesch.⁵ I, p. 29, 30.
 W. Crönert, Colotes und Menedemos, Studien zur Palaeografie und Papyruskunde VI (1906), p. 3, 42, 44.
 W. Dittenberger, Sprachl. Krit. für die Chronol. der plat. Dial. (Hermes 1881), p. 4, 41, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 87, 88.
 E. Drerup, (Fleckeisen's Jahrbücher Suppl. 24), p. 8.
 P. Droste, De adiectivorum in *εἰδής* et in *ώδης* desinentium apud Platonem usu (1886), p. 54.
 A. Frederking, Sprachl. Krit. für die Chronol. der plat. Dial. (Jahrb. f. Klass. Philol. 1882) p. 84, 86.
 Th. Gomperz, Griechische Denker II, p. 29, 30, 60, 73, 80, 82.
 L. Grasberger, Erziehung und Unterricht im Klass. Alt. I, p. 9.
 G. Grote, Plato (1888), p. 2, 50, 51, 52. History of Greece, p. 41.
 K. F. Hermann, Gesch. u. System der plat. Philosophie (1839), p. 4, 30, 31, 41, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 84.
 H. Hofer, p. 56.
 W. Janell, Quaest. Platonicae. (Jahrb. f. klass. Philol. Suppl. XXVI, 1901) p. 88.
 R. Jecht, De usu particulae *ἤδη* in Platonis dialogis qui feruntur (1881), p. 54.
 J. Kirchner, Prosopogr. Att., p. 3.
 A. v. Kleemann, Das Problem des platonischen Symposion, p. 101 sq.
 F. Kugler, Dissertatio inauguralis de particulae *τοί* eiusque com-

- positorum apud Platonem usu (1886), p. 54.
 Kühner—Blass, Gramm. der Griech. Sprache, p. 109.
 C. Lüddecke, Die Frage der Echtheit u. Abfassungszeit des Euthydemus (1897), Die Terminologie im Menon (1900), p. 4, 78 sq.
 W. Lutoslawski, The Origin and Growth of Plato's Logic (1897), p. 4, 29, 30, 49, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 68, 69, 74, 82.
 J. N. Madvig, Adv. Crit. (1871), p. 40, 41.
 Müller-Steinhart, Platon's Sämtl. Werke, übersetzt von H. Müller, mit Einleitungen begleitet von K. Steinhart (1850), p. 4, 10, 65.
 E. Munk, Die natürliche Ordnung der plat. Schriften (1856), p. 47, 53.
 W. Pape, Wörterb. der Griech. Eigennamen, p. 3.
 H. Raeder, Platon's philos. Entwickl., p. 29, 39, 40, 60, 73, 74, 79, 80.
 C. Ritter, Untersuchungen über Plato (1888), p. 4, 41, 54, 55.
 C. Schaarschmidt, Die Sammlung der platon. Schriften (1866), p. 3, 4, 6, 7, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 83, 108, 111.
 M. Schanz, Zur Entwicklung des platon. Stils (Hermes XXI, 1886), p. 54, 55, 56, 57, 58.
 F. Schleiermacher, Platon's Werke I (1804), p. 47, 49, 50, 51, 52, 62, 94, 95, 97.

- R. Schöne, Ueber Platon's Protagoras (1862), p. 53.
 R. Schultze, De dialogi Platonici, qui inscribitur Lysis, argumento et consilio (1860), p. 4, 10.
 H. Siebeck, Untersuchungen zur Philosophie der Griechen (1888), p. 54, 84, 85, 86.
 G. Stallbaum, Platonis opera omnia (1833), p. 95, 96, 97, 108.
 H. v. Stein, Sieben Bücher zur Geschichte des Platonismus (1862), p. 4, 95.
 G. F. W. Suckow, Die wissenschaftliche und künstlerische Form der platonischen Schriften (1855), p. 53.
 F. Susemihl, Die genetische Entwicklung der platonischen Philosophie (1855—1860) p. 4.
 F. Ueberweg, Untersuch. über die Echtheit und Zeitfolge plat. Schriften und über die Hauptmomente aus Plato's Leben (1861), p. 53.
 A. Wirth, Archiv f. Gesch. d. Philosophie 1896 (IX), p. 27, 82.
 E. Zeller, Philosophie der Griechen, ed. I t. II (1846), p. 29, 30, 33, 65, 114.
 Philosophie der Griechen II 1^a, p. 32, 40, 42, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 84, 102.
 Zeitschrift f. die Altertumswissenschaft IX (1851), p. 30, 65, 70, 114.

INDEX SCRIPTORVM ANTIQVORVM.

- Aeschines (Contra Timarchum), p. 8.
 Antisthenes p. 63, 105.
 Aristippus p. 63.
 Aristophanes Byzantius p. 1, 2, 45.
 Aristoteles p. 3 (Eth. Nic. VIII. I (II), 6 p. 1155), p. 6, 22, 25, 31, 33, 34 (Eth. Nic. I. I. Eth. Eud. VIII. I p. 1234/35. Eth. Meg. II. XI p. 1208), p. 35 (Eth. Eud. VIII. I. 8 p. 1235. Eth. Nic. VIII. I. 5 p. 1155), p. 36, 37, 38, 39 (Eth. Nic. VIII. II. 3 p. 1155 b; VIII. XI (XIII). 6 p. 1161 b; VIII. VIII (X). 6 p. 1159 b; IX. IX. 4 p. 1169 b), p. 42, 44, 78 sq. (Soph. el. XXXIV p. 183 § 1 sqq).
 Athenaeus p. 43 (I. 15, IV. 162).
 Cleomenes Cynicus p. 43.
 Colotes Epicureus p. 2, 3, 42, 43, 44.
 Crates Cynicus p. 43.
 Ctesibius Cynicus p. 43.
 Diogenes Laertius p. 1 (III. 35; 51; 59; 61), p. 2 (III. 62), p. 43 (X. 23; VI. VI. 5), p. 45 (III. 56—61; 61—62; III. 49), p. 46 (III. 62; 38), p. 62 (III. 35).
 Echeclus Cynicus p. 43.

- Empedocles p. 35, 36.
 Epicurus p. 42.
 Euripides p. 35 (frg. 898 Nauck vs. 7—10).
 Grammatici Alexandrini p. 1.
 Heraclitus p. 35.
 Hesiodus p. 71.
 Idomeneus Epicureus p. 43.
 Isocrates p. 53.
 Leonteus Epicureus p. 42.
 Menedemus Cynicus p. 42, 43, 44.
 Metrocles Cynicus p. 43.
 Metrodorus Epicureus p. 42, 43, 44.
 Polyaenus Epicureus p. 42.
 Prolegomena philosophiae Platonis (Anonymus) p. 46, 47.
 Theombrotus Cynicus p. 43.
 Thrasyllus p. 1, 2, 45.
 Xenophon p. 27, 82 (Memorab.); p. 21 (Memorab. I. 6. 14); p. 26 (Memorab. IV. 2. 40); 27, 28 (Memorab. I. 6. 14; IV. 2. 40); p. 37 (Memorab. II. 6. 28).
 p. 63, 64 (Symp.), p. 37 (Symp. VIII. 16), p. 100 sq (Symp. VIII. 21), p. 107 (Symp. VIII. 19, 26).

INDEX DIALOGORVM.

- Alcibiades I p. 40, 46.
 Alcibiades II p. 2.
 Apologia p. 6, 40, 46, 56, 57, 68.
 Axiochos p. 2.
 Charmides p. 1, 40, 57, 61, 68, 70, 72, 84, 85, 86, 87.
 159 A p. 69; 161 E p. 73; 162 E p. 71; 163 C p. 71; 163 D p. 71.

- Clitophon p. 46.
 Cratylus p. 22, 23, 60, 67, 68, 85, 86, 87.
 Critias p. 5, 6, 47, 49, 55, 57.
 Crito p. 6, 40, 57, 68.
 49 C p. 37; 49 D p. 37; 50 E p. 37.
 Demodocus p. 2.

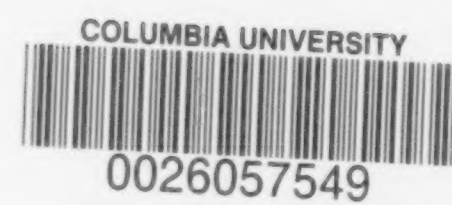
Euthydemus p. 15, 19, 57, 73, 77⁴
78, 85, 86, 87, 96.
272 B p. 78; 273 A p. 20, 77;
280 E p. 77; 282 B p. 99; 288 D
p. 74; 300 D p. 78; 301 A p. 69,
74; 306 A p. 77.
Euthyphro p. 40, 44, 46, 57, 68.
61 D p. 68.
Gorgias p. 5, 7, 41, 44, 56, 68,
73, 75, 78, 85, 86, 87.
466 C p. 79; 466 E p. 79; 467 C
p. 74; 481 D p. 74; 495 sq
p. 107; 497 E p. 69, 73; 498 D
p. 69; 499 C D p. 75; 507 E
p. 76; 510 B p. 76; 526 E p. 37.
Hipparchus p. 2.
Hippias maior p. 49.
Hippias minor p. 6, 40, 68, 85,
86, 87.
Laches p. 1, 22, 40, 57, 68.
Leges p. 6, 48, 49, 51, 54, 55,
56, 57, 83, 85, 86, 87, 88.
Lysis Cap. I—III p. 89; Cap. IV,
V p. 16; Cap. IV—VI p. 84,
90; Cap. V, VI p. 72; Cap. IX
p. 91, 97, 103, 108; Cap. X
p. 76; Cap. X, XI p. 97; Cap.
X—XII p. 3, 35, 91; Cap. XIII
p. 91, 102, 103; Cap. XIII—XVII
p. 98; Cap. XIV p. 91; Cap.
XV, XVI p. 92; Cap. XV—XVIII
p. 102; Cap. XVI, XVII p. 32;
Cap. XVII p. 92; Cap. XVIII
p. 109.
203 A p. 20; 204 B p. 13; 204
B C D p. 18; 204 C p. 77; 204
D p. 13; 205 C D p. 13; 206 p.
14; 206 A p. 88; 206 B C p.
106; 206 C p. 19, 98; 206 D p.
16; 206 E p. 14; 207 A p. 14,
16; 207 B p. 13, 16, 107; 207
D sq. p. 90; 207 E p. 79; 208
B C p. 87; 208 C p. 21; 208
D E p. 79; 209 D p. 20; 210 B
p. 72, 79; 210 E p. 11; 211 p.

19; 211 A p. 16; 211 A C p. 17;
211 B C p. 77; 211 C p. 19;
211 D p. 17; 211 E p. 21, 27;
212 A p. 21, 103; 212 B p. 36,
91; 212 D p. 39; 213 D p. 16,
17; 213 E p. 35; 214 A p. 36;
214 A B p. 76; 214 C p. 76;
215 B p. 88; 215 C p. 36, 38;
215 D p. 39; 215 E p. 88; 216 A
p. 17; 216 B p. 88; 216 C p. 81;
216 D p. 77, 88; 216 E p. 26,
91, 110; 217 B p. 92; 217 C E
p. 74, 84; 217 D p. 69, 88;
217 E p. 69; 218 p. 74; 218 A
p. 31, 80, 88; 218 B C p. 92;
218 C p. 31, 33, 88; 218 D p. 17;
219 p. 31, 114; 219 A p. 102;
219 B p. 30, 32; 219 C p. 115;
219 C D p. 68; 219 D p. 75, 115;
219 D—220 B p. 84; 219 E p. 88;
220 B p. 26, 68, 92; 221 A p.
75; 221 B sq. p. 104; 221 C p.
26, 110; 221 D p. 66, 93, 103,
112; 221 E p. 33, 95, 104; 222 A
p. 17, 111; 222 A B p. 98; 222 B
p. 18, 93; 222 C p. 71; 223 A
p. 26, 110; 223 B p. 25, 27.
Meno p. 6, 49, 57, 85, 86, 87.
Minos p. 2.
Parmenides p. 5, 22, 47, 52, 85,
86, 87, 88.
Phaedo p. 5, 6, 49, 64, 67, 68,
85, 86, 87, 114.
59 B p. 20; 68 D p. 116; 69 A
p. 116; 100 C p. 69.
Phaedrus p. 5, 6, 7, 10, 11, 20,
28, 29, 41, 46, 47, 48, 49, 64,
85, 86, 87, 88, 94, 95, 102, 114.
Cap. I—III p. 15; Cap. XI, XII
p. 15; Cap. XXXI, XXXII p. 12;
Cap. XXXIV—XXXVI p. 12; Cap.
XXXVI p. 101; Cap. XXXVII
p. 13.
227 A p. 15; 231 D p. 101;
232 B p. 100; 233 A p. 99, 106;

233 B p. 107; 233 C p. 100;
237 C p. 100; 237 D p. 103;
239 p. 107; 239 A p. 106; 239 D
p. 99; 240 C p. 100; 245 B p.
99; 247 C p. 67; 252 D E p. 11;
253 B p. 99; 253 C p. 12; 253
D p. 13; 253 E p. 12; 254 A p.
13; 254 A B p. 12; 255 B p. 99,
100; 255 D p. 37, 101; 255 E
p. 12; 256 A p. 12; 256 B p.
13; 256 E p. 100; 275 p. 7, 23;
276 D p. 24.
Philebus p. 5, 46, 49, 55, 85, 86,
87, 88.
37 D p. 87.
Politicus p. 5, 49, 55, 57, 84, 85,
86, 87, 88.
Protagoras p. 5, 7, 10, 17, 20,
25, 40, 68, 85, 86, 87.
312 A p. 17; 332 A sq. p. 77;
361 A p. 25.
Respublica p. 5, 6, 10, 46, 49,
52, 56, 57, 64, 85, 86, 87.
I. 336 B p. 18; I. 352 A p. 76;
IX. 574 A p. 87; X. 602 B p. 25.
Sisyphus p. 2.
Sophista p. 5, 22, 23, 49, 52, 55,
57, 84, 85, 86, 87, 88.

Symposium p. 5, 6, 11, 20, 28,
29, 30, 31, 32, 41, 49, 60, 65,
67, 68, 69, 72, 80, 81, 87, 89,
102, 104, 105, 114.
Cap. XIV—XVII p. 113; Cap.
XXVIII, XXIX p. 67; Cap. XXIX
p. 115.
181 B p. 106; 182 C p. 101;
183 C p. 99, 101; 185 E p. 14;
191 D p. 104, 113; 193 C p. 113;
193 D p. 113; 196 E p. 13;
199 C p. 66; 200 A p. 32, 66,
112; 200 E p. 33, 112; 201 A
p. 32; 201 C p. 32; 201 E p. 66;
202 B p. 32; 203 E—204 A p.
80; 203 E p. 31, 74; 204 C
p. 82; 205 D p. 104; 205 D E
p. 111, 113; 205 E p. 72; 206
p. 115; 206—212 p. 111; 210 sq.
p. 67; 210 A p. 12; 210 E
p. 114; 211 C p. 114; 212 A p. 115.
Theaetetus p. 5, 6, 26, 46, 47,
57, 64, 85, 86, 87.
173 A p. 37; 185 E p. 14.
Theages p. 1, 46.
Timaeus p. 5, 6, 46, 49, 55, 57, 88.
17 B p. 37.

88P-X
DK2
Cop. 1

07453558

SEP 18 1977

